

GÜNÜMÜZDE DEĞİŞEN KADIN VE ERKEK ROLLERİ

46

SEMRA ATA
İLE GELENEKSEL
İSLAM SANATLARI
ÜZERİNE...

14

KADINLAR İÇİN
ESKİMEYEN SORU:
GÜN AKŞAMSIZ MIDIR?

18

AİLEDE BABANIN
ROLÜ

42

EVLİLİK BİRLİĞİNDE
SADAKAT

74

İSTANBUL,
FETİH VE AYASOFYA

Kur'an'a göre tarih, tevhit ve şirk mücadelesi sürecidir. Hz. Âdem ve şeytan arasında başlayan mücadele hâlâ devam etmektedir. Ancak Allah, her dönemde zalimlerin ve şeytanların karşısına dikilecek ve onlara mâni olacak bir peygamber göndermiştir. Kur'an-ı Kerim insanlığa gönderilmiş en son ilahi kitaptır. Kur'an-ı Kerim kıyamete kadar insanlığa rehberlik edecek ve yol gösterecek bir kitaptır. Bu rehber sayesinde insanlık, yeryüzünü yaşanacak bir yere dönüştürecektir. Kur'an, insan ve insan grupları bağlamında tekrar okunmalı ve sunulan insan örnekleri yeniden analiz edilmelidir.

Eserde; Kur'an-ı Kerim'de her cüzde bulunan üç insan grubu okuyucuya aktarılmakta ve Kur'an'ın insana bakışı yeniden gündeme getirilmektedir.

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

POSTMODERNİZİMDE DEĞİŞEN KADIN VE ERKEK ROLLERİ

Dr. Lamia LEVENT ABUL

Allah Teâlâ, kadın ve erkeği aynı özden yaratmış, farklı niteliklerle donatarak birbirine eş kılmış ve insanoğluna aile olma nimetini bahşetmiştir. Kadın ve erkek, fıtratına uygun bir şekilde üstlendiği sorumluluklarla birbirinin rakibi değil refikliğiyle asırlar boyunca aileyi ve toplumu ayakta tutmayı başarmıştır. Ancak modernitenin temellerini oluşturan pozitivizm, sekülerizm ve feminizm yeni bir dünyanın kuruluşunu beraberinde getirmiştir. Sanayi Devrimi ile birlikte, şehirleşme artmaya, geleneksel dinî ve ahlaki değerler gerilemeye, bireysel ve toplumsal hafıza modernleşmeye başlamıştır. Kuşkusuz bu süreçten en çok etkilenen kurumların başında da aile gelmektedir.

Yapı ve işlev olarak hızlı bir değişim yaşayan ailede, ebeveynlerin rolleri de köklü biçimde farklılaştı. Elbette bu durum, kadının da erkeğin de birlikte omuz omuza yürüdüğü bir süreçten ziyade rol karmaşasına sebep oldu. Ne kadın tam bir erkek gibi imtiyaz kazandı ne erkek geleneksel sorumluluğundan tümüyle sıyrıldı. Cinsiyetlerden beklentiler, aşağı yukarı aynı kaldı ama babalar babalığın, anneler anneliğin nerede başlayıp nerede bittiğini kestiremez oldu. Bu durum doğal olarak yeni problemlerin de kapısını araladı.

Diyanet Aile Dergisi olarak bu ay dosyamızda “Günümüzde Değişen Kadın ve Erkek Rollerini” ele aldık.” Prof. Dr. Asım Yapıcı, yazısında, değişen dünyanın en çok da kadın ve erkeği dönüştürdüğünü, her iki cinsi de birbirine rakip kıldığını, yabancılaştırdığını belirterek bu durumun, kadın ve erkeğin geleneksel rollerinde kırılmalara yol açtığına dikkat çekti. Kaan H. Süleymanoğlu yazısında: “Rol dağılımındaki adaletsizliğin, iç içe geçen kimliklerin, kendi kendine bir paradoksa dönüşen feminizmin, erkeğe ya da kadına buyurgan bir tavırla yapması ve yapmaması gerekenleri dikte eden anlayışların, üstesinden gelemediği, gelmekte zorlandığı sorunlar yumağı; ancak ve ancak İslam’ın teklif ettiği birlikte yaşama ahlakıyla mümkün olacaktır.” dedi. Dr. Hüseyin Arı, Lokman suresi 17. ayeti kerime ışığında “Ailede Babanın Rolü”nü hatırlattı.

Bu ay söyleşimizi “Semra Ata ile Geleneksel İslam Sanatları Üzerine” gerçekleştirdik. Ailece köşemizde Cihan Uluç, “Neden Evleniriz?” yazısıyla birçok açıdan evliliğin gerekliliğine vurgu yaptı. Meryem Dalğış bu ay, bir cihan devleti olan Osmanlı’nın kurulmasını gerçekleştirecek nesli yetiştiren “Hayme Hatun”u namıdiğer Devlet Ana’yı kaleme aldı. Geçmiş Zaman Olur ki köşemizde Musa Tektaş, “1 Nisan’dan 29 Mayıs’a İstanbul, Fetih ve Ayasofya” yazısıyla dergimize katkıda bulundu.

Siz değerli okurlarımızı birbirinden kıymetli yazı ve yazarlarımızla baş başa bırakırken yeni sayımızda sizlerle tekrar buluşmayı temenni ediyoruz.

FEMİNİZMİN
KADININ
TAVIRI

10. UZMANINA SORDUK
Mürşid Ekmel AYBEK

**18. AİLEDE
BABANIN ROLÜ**
Dr. Hüseyin ARI

20. VEFA SANCAĞI
Dr. Semih ACET

22. Bİ' KAHVE?
Gülsüm KARAPINAR

**24. KÖKLERİ SAĞLAM
BİR AİLE İÇİN**
Canan Cehri AKYOL

**32. SOSYAL
FOBİ**
Fazilet SEYİTOĞLU

04
**KAYBOLAN ERKEKLİK
AZALAN KADINLIK:
DEĞİŞİMİN SOSYAL
PSİKOLOJİK ANALİZİ**
Prof. Dr. Asım YAPICI

14
**KADINLAR İÇİN ESKİMEYEN SORU:
GÜN AKŞAMSIZ MIDIR?**
Kaan H. SÜLEYMANOĞLU

28
**NEDEN
EVLENİRİZ?**
Cihan ULUÇ

**MAYIS
2024**

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Cafer Tayyar DOYMAZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet BULUT

Editör
Meryem DALĞIÇ

Yayın Koordinatörleri
Esmâ TÜRKSEVEN
Şule TÜZÜN
Dudu ALKAN

Sosyal Medya
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Ömer GÜÇLÜ
Şahin BODUR

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
ARKETİP AJANS
www.arketipajans.com

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyanet.gov.tr
ailedergisi@diyanet.gov.tr

Sosyal Medya Hesapları
Facebook: /dibailedergisi
Twitter: /diyanetailedergisi
Instagram: /diyanetailedergisi

54

CİHAN BAĞI: TEKİRDAĞ

Dudu ALKAN

34. EKSİK PARÇA

Zeynep DEMİR

38. İKİ ŞEYLE DURUR DÜNYADA İNSANIN ADI

Gülşen ÜNÜVAR

40. KOKU

Muhammed Kâmil YAYKAN

42. EVLİLİK BİRLİĞİNDE SADAKAT

Nuray BAŞTAN AYDIN

46. SEMRA ATA İLE GELENEKSEL İSLAM SANATLARI ÜZERİNE...

Mahir KILINÇ

50. EVRENSEL İLETİŞİM DİLİ: SEVGİ

Muhammed Ali SAYGIN

52. YOLCU

Feyza İKLİM

58. HAYME HATUN

Meryem DALĞIÇ

64. KAYBETMENİN DAYANILMAZ HAFİFLİĞİ

İshak KOÇ

68. ŞEHİRLEŞME VE ÇEVRE SORUNLARI

Şule TÜZÜN

70. KOMŞULUK

Seher MERİÇ

72. SU VE YAŞAM

Merve BİLGE ATALAY

74. 1 NİSAN'DAN 29 MAYIS'A İSTANBUL, FETİH VE AYASOFYA

Musa TEKTAŞ

78. BULMACA

Ali OSMANOĞLU

80. KİTAPLIK

Süreyya MERİÇ

60

HAKİKATİN HAYAL İLE BULUŞMASI

Hamdi AKYOL

Abone İşlemleri

Tel: 0312 295 71 96 – 97

0312 295 72 05 – 06

Faks: 0312 285 18 54

e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

dosabone@diyanet.gov.tr

Online Abonelik

dergiabone.diyanet.gov.tr

yayinsatis.diyanet.gov.tr

Hesap No

Döner Sermaye Daire Başkanlığı

TC Ziraat Bankası, Mustafa Kemal

Mahallesi Şube IBAN:

TR61 0001 0024 8605 9943 0850 57

Temsilcilikler;

Yurt içi: İl Müftülükleri,

İlçe Müftülükleri

Yurt dışı: Din Hizmetleri Müşavirlikleri,

Din Hizmetleri Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli
Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)

Basım Tarihi: 25.04.2024

Baskı

İhlas Gazetecilik A.Ş.

Merkez Mah. 29 Ekim Cad. İhlas

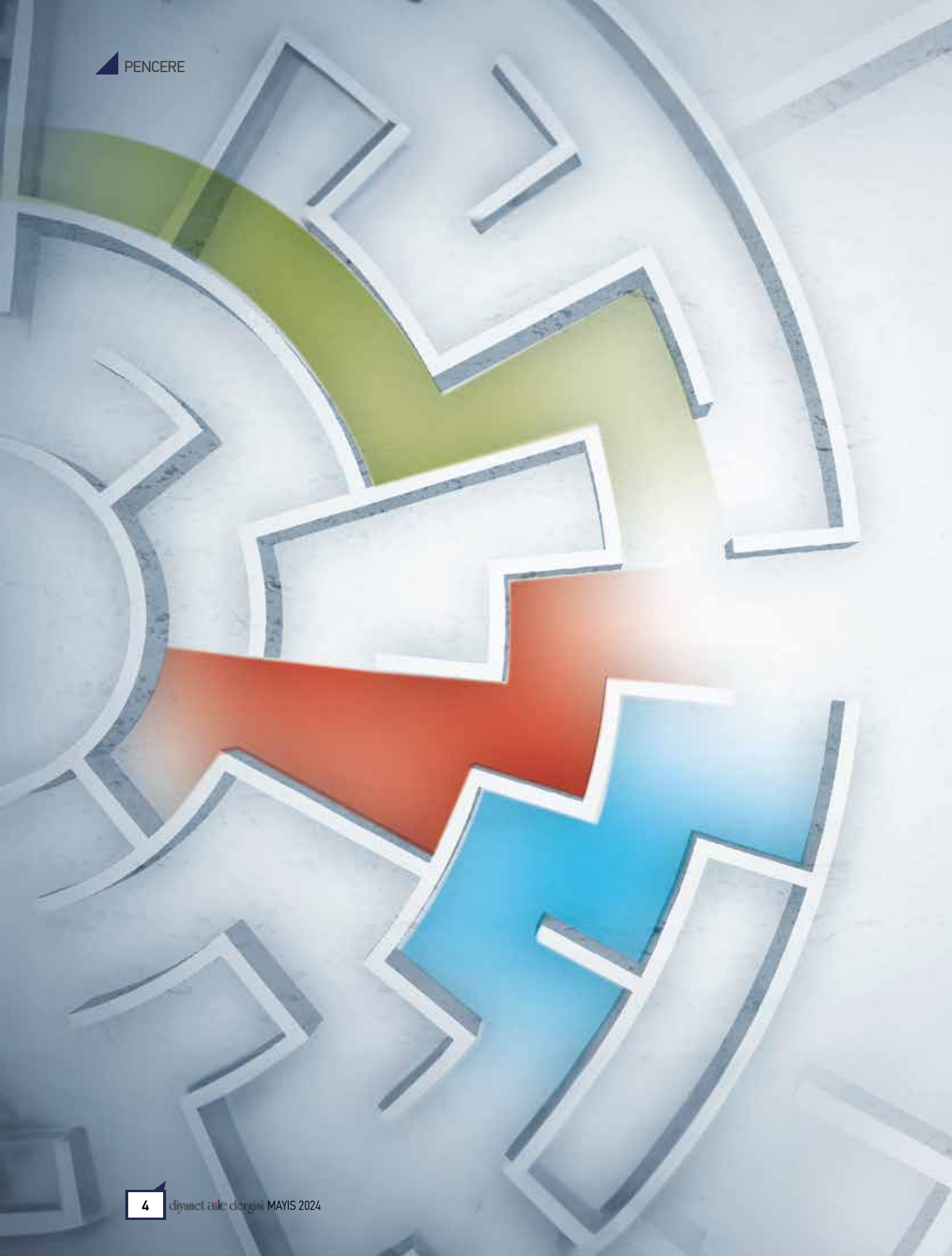
Plaza No: 11 A/41

Yeni Bosna Bahçelievler, İstanbul

Tel: 0 212 454 30 00

Yayımlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır.

İzinsiz, kaynak gösterilmeden her türlü ortamda alıntı yapılamaz.

KAYBOLAN ERKEKLİK AZALAN KADINLIK: DEĞİŞİMİN SOSYAL PSİKOLOJİK ANALİZİ

■ Prof. Dr. Asım YAPICI
ASBÜ İlahiyat Fakültesi

Feminist söylemin ezilen kadın temasını öne çıkartmasına karşılık daha insafli olanlar hem kadınların hem de erkeklerin yaşadığı zorlayıcı hadiselerin travmatik sonuçlarını açıkça dillendirmektedir. Öyle ki günümüzde artık azalan ve kaybolan erkeklikten de bahsedilir olmuştur. Hatta “etekli erkekler” şeklinde benzetmeler bile yapılmaktadır. Bu benzetme yabana atılmamalı; hem mecaz hem de gerçek anlamıyla. Erkekler azalan

erkeklik ve kaybolan otoriteleriyle âdeta kadınlaşırken kadınlar da kaybolan kadınlıklarıyla erkekleşmektedir.

Modernitenin temellerini oluşturan pozitivizm, sekülerizm ve feminizm yeni bir dünyanın kuruluşunu beraberinde getirmiştir. Sanayi Devrimi ile birlikte kırsal nüfus azalmaya, şehirleşme artmaya, geleneksel dinî ve ahlaki değerler gerilemeye, bireysel ve toplumsal hafıza modernleşmeye başlamıştır. Bu süreçten en çok etkilenen

kurumların başında da aile gelmektedir. Yapı ve işlev olarak hızlı bir değişim yaşayan ailede, ebeveynlerin rolleri de köklü biçimde farklılaşmıştır.

Modernleşme sürecinde gerek bireysel bilinç dışında baskılanmış gerek kolektif bilinçte depolanmış sorunlar, özellikle sekülerleşme ve sanayileşmenin etkisiyle gün yüzüne çıkmıştır. Yani bahsi geçen sorunlar yeniden ele alınarak tarihsel hatalarla yüzleşilmesi, bir daha aynı problemlerin yaşanmaması için öncelikle kadının korunması ve haklarının iyileştirilmesi bağlamında yoğun bir mücadeleye girişilmiştir. Bu mücadele, elbette haklı ve yerinde bir tavır olarak karşılanabilir. Ancak Anadolu'da "kaş yapalım derken göz çıkartmak" diye bir tabir vardır ya, işte bu süreçte tam da böyle bir durum tezahür etmiştir. Kuşkusuz eğitim, istihdam, güvenlik ve sağlık başta olmak üzere pek çok alanda kadınları korumak ve geliştirmek gereklidir. Buna itiraz etmek mümkün değil. Burada şöyle bir soru sorabiliriz: Kadınlar lehine atılacak adımlar, erkeklerle birlikte mi yoksa erkeklere rağmen mi olacak? "Elbette erkeklerle birlikte gelişim sağlanacak." sesini duyar gibiyiz. Doğrusu da budur. Ancak ilke ve eylem olarak doğru olan bu yaklaşım, sonuç itibarıyla erkekliği ve kadınlığı zayıflatmıştır.

Aşırı öz güven ve yüksek farkındalık, kaygı bozukluğu ve mutsuzluk çiktıklarını

beraberinde getirir. Aşırı öz güven denen şey zaten narsistik kişiliği en iyi betimleyen özelliklerdendir yani ayakları yere basmayan kof bir durumdur bu. Anne ve babaların "Benim yaşadığım olumsuzlukları çocuğum yaşamasın." düşüncesiyle herhangi bir disiplin uygulamadan bazen ilgisiz bazen aşırı koruyucu bazen de tutarsız ebeveyn tutumuyla çocuk yetiştirmeye çalışmasını özellikle burada anmak gerekir. Zira böyle büyüyen çocuklar; zorluk yaşamadan, sorumluluk almadan, daha açık bir ifadeyle hayatı tanımadan "tecrübesiz büyüme" şeklinde tanımlayabileceğimiz duruma karşı karşıyadır. Ayrıca çocuk sayısının azalmasının da aşırı koruyuculuk başta olmak üzere olumsuz ebeveyn tutumlarını görece sempatik hâle getirdiği görülmektedir. İnsanlara çocukluk yıllarında gerçekçi olmayan bir şekilde prensler ve prensesler gibi bir hayat vadedilmiştir. Jean Twenge, süreci şöyle açıklıyor: "Sanki biri bizimle dalga geçiyor. Zengin olacağımızı umarak yetiştiriliyoruz ama cebimizdeki para, kötü bir apartman dairesinin kirasını ödemeye bile yetmiyor..." Sonuç şu: Her taraftan kasırga gibi mutsuzluk çığlıkları fıskırmakta. Mutsuzluk çığlıkları başta aile kurumu olmak üzere gündelik hayatın pek çok alanında verimsizlik, keyifsizlik ve anlamsızlık duygusuyla boğuşmayı beraberinde getirme riski taşıyor.

Hiçbir insan, hiçbir genç içinde büyüdüğü dünyanın ve toplumun hayat anlayışından, sosyokültürel ve sosyopsikolojik etkilerinden uzak değildir. Gelişim psikolojisi kitaplarında "zamanın ruhu" diye bir kavram geçer. Bunun anlamı şudur: Her insan çağının ve kültürünün ürünüdür. Zamanın ruhu, bireyin karakterini ailesi başta olmak üzere sosyal çevresinden daha fazla etkiler. Özellikle teknolojinin kendi ahlakını beraberinde getirdiğini ısrarla vurgulamalıyız. Son tahlilde değişen dünya her geçen gün bizi dönüştürüyor ancak farkına bile varamıyoruz. Kadınlık ve erkeklik de bu dönüşümden nasibini almakta. Bir kere eş değil partner arayışı daha belirgin. Evlilikler "gönül"süz yani gönlün iştirak etmediği bir yapı ve muhteva, eşlerin birbirine bağlılığı da "kayıtsız" yönelim arz ediyor. "Ben önemliyim sen değilsin, ben sana karşı kayıtsızım." düşüncesi her geçen gün artış gösteriyor. Elbette diğer bağlanma stilleri de mevcut ancak aşırı bireyleşme, bencillik ve hedonik mutluluk arzusu, kadınıyla erkeğiyle insanları geleneksel bağlardan uzaklaşmaya sevk ediyor. Bu süreçte mahremiyet algısı da her geçen gün daha da zayıflıyor.

Yüksek farkındalık düzeyi erkek ve kadın tüm bireylerde "kendini yakalama", "kendisi olabilme" ve "kendini gerçekleştirme" gibi tutkuları kısırtıyor. Bu tutkular,

Başarı; iş hayatına atılma, kariyer yapma ve sürekli ilerleme olarak kabul görmeye başlayınca iyi bir annelik, iyi evlatlar yetiştirme ve iyi bir eş olma anlamını kaybetmeye başlar. Artık evde oturan, çocuklarını büyüten, ailenin mutluluğunu temin etmeye çalışan kadının mutsuz bir yaşama mahkûm olduğu gibi bir düşünce peydahlanmıştır. Elbette kadınlar iş hayatında yer almalı ve kariyer basamaklarında ilerleyebilmelidir. Ancak bu durum, yaşam felsefesi hâline gelince kaygı ve mutsuzluğu besleyici bir faktöre dönüşebilmektedir.

ailenin temelini oluşturan erkek ve kadını birbirine yabancılaştırıyor. Bu noktada “eşlerin birbirine ilgisiz kaldığı” evliliklerin sayıca çoğaldığı görülüyor. Keza boşanmalarda ve evlilik dışı ilişkilerde gözlenebilen bir artış da söz konusu. Bu tür olumsuz sonuçlar “bastırılmış hazların patlaması” şeklinde ifade edilebilir. Bir de yeni insanda sınırsız özgürlük tutkusu ve olabildiğince güçlü olma arzusu ziyadesiyle kuvvetli. Bunlar, rekabetçi bir yaşama davet ettiği erkeği ve kadını birbirine yabancılaştıran unsurların başında geliyor. Evlenme yaşının ilerlemesi ve bekâr kalmayı tercih etme durumu da kadın ve erkek arasındaki gerilimi besleyen nedenler olarak çıkıyor karşımıza. Güvensizlik

duygusu kökleştikçe kadın ve erkek birbirinden daha da uzaklaşıyor. Bu uzaklaşmayı basite almamak gerek. Zira her uzaklaşma, kadın ve erkeğin geleneksel rollerinde kırılmaları beraberinde getirmekte. Kadın, aşırı güçlendikçe erkek kendisini sorgulamaya başlamakta; açık ya da örtük biçimde yitirilmiş erkekliğini arama, bulma ve yaşama arzusuyla farklı arayışlara girişmektedir.

Şu hususu da vurgulayalım: Baba, çocuğun hem ruh sağlığının korunmasında hem de sağlıklı sosyalleşmesinde yaşamsal öneme sahip. Bu nedenle zayıflayan babalık ister istemez çocukları olumsuz etkilemekte. Günde bir defa anne, baba ve çocukların yani bütün ailenin birlikte yemek yemesi sadece sevgi ve saygıyı

Baba, çocuğun hem ruh sağlığının korunmasında hem de sağlıklı sosyalleşmesinde yaşamsal öneme sahip. Bu nedenle zayıflayan babalık ister istemez çocukları olumsuz etkilemekte.

olmak çocuklar tarafından olumsuz algılansa ve 'Ebeveynimiz (bilhassa babamız) bizi sevmiyor.' diye yorumlansa da Türk gençleri ebeveynleri hakkında bu şekilde düşünmemektedir. Baba öfkelenirse, sert ve otoriter davranırsa bile çocuk babasını sevmekten vazgeçmemektedir. Anne için de aynı durum söz konusudur." Gerçi 2024'ü yaşadığımız bu günlerde "Otriteryan kişilik yapısı, Türk toplumuna da sirayet etti mi acaba?" diye anlamlı ve esaslı bir soru sorabiliriz. Erkeklik kaybolmaya, kadınlık zayıflamaya başlayınca bu sorunun anlamsızlaştığı düşünülebilir. Tam da bu noktada yeni insanın otoriteden hoşlanmadığı gerçeğini dikkate alırsak söz konusu soruyu cevaplamanın

iyice zorlaştığı söylenebilir. Kaybolan erkeklik, çocuk eğitimini de olumsuz etkilemektedir.

Başarı; iş hayatına atılma, kariyer yapma ve sürekli ilerleme olarak kabul görmeye başlayınca iyi bir annelik, iyi evlatlar yetiştirme ve iyi bir eş olma anlamını kaybetmeye başlar. Artık evde oturan, çocuklarını büyüten, ailenin mutluluğunu temin etmeye çalışan kadının mutsuz bir yaşama mahkûm olduğu gibi bir düşünce peydahlanmıştır. Elbette kadınlar iş hayatında yer almalı ve kariyer basamaklarında ilerleyebilmelidir. Ancak bu durum, yaşam felsefesi hâline gelince kaygı ve mutsuzluğu besleyici bir faktöre dönüşebilmektedir. Bu durumda kadınlık da

artırmamakta, buna ek olarak madde bağımlılığı başta olmak üzere istenmeyen davranış bozukluklarına karşı koruyucu olabilmektedir. Zayıflayan erkeklik ve zayıflatılan babalığın çocuklar üzerindeki etkisi azaldıkça çocukların suçta bulaşma riski de artmaktadır. Adorno ve arkadaşları tarafından ABD'de 1950'li yıllarda geliştirilen otoriteryan (yetkeci) kişilik kuramı, her türlü otoriteyi olumsuz bir şekilde tanımlarken 1970'li yıllarda Çiğdem Kağıtçıbaşı yaptığı araştırma sonuçlarına dayanarak şöyle diyordu: "Otoriteryan kişilik tipi, evrensel değildir. ABD ve Avrupa ailelerinde otoriter

azalabilmektedir. İş hayatı başta olmak üzere rekabetçilik ve güçlü olma arzusu, azalan kadınlığı besleyen faktörler olarak karşımıza çıkmakta.

1960'lı yıllarda ABD ve Avrupa'da esen hümanizm rüzgârları ile aile fertlerinin birbirini denetleme, yönlendirme ve şekillendirme gücü de zayıflamıştır. Kadının annelik, erkeğin babalık rolünü unutmaya başlaması iki sonucu beraberinde getirmiştir: Erkek ve kadın yani anne ve baba iki farklı bireydir. Keza çocuklar da bu kapsamdadır. Dolayısıyla ailenin vahdeti bozulmuştur. Bunun anlamı şudur: Aileyi oluşturan kadın ve erkek tıpkı hidrojen ve oksijen gibidir. Bunlardan biri yanıcı diğeri yakıcı iki farklı elementtir. Hidrojen ve oksijen şahsi

kimlikleriyle (özellikleriyle) yan yana gelirse birbirini zayıflatıp yok edebilme potansiyeline sahiptir. Ancak bu iki element anlamlı bir geştalt (bütünlük) yani vahdet oluşturursa ortaya $H_2O=SU$ çıkar. Yanıcı ve yakıcı iki unsur hayat veren bir kaynağa dönüşür. Erkek ve kadının aile ortamında rolleri ve işlevleri zayıflarsa, sözleşme (nikâh) ile kurulan yapı aile değil, belirli bir müddet ile hedonik tutkuları karşılamak için oluşturulmuş zayıf bir birliktelik olur. Birliktelik kelimesini özellikle kullandığımı belirtmeliyim. Çünkü birliktelik, birlik (vahdet) demek değildir. Birlikteliği oluşturan unsurlar, aileye hayat verecek güçte değildir. Daha açık bir dille şunu söylemek mümkün:

Kadın ve erkeği birbirine alternatif görme yerine birbirini tamamlayan unsurlar olarak değerlendirmek gerekir. Aile ortamında eşler iki farklı elma gibi değil bir elmanın iki yarısı gibi algılanmalıdır.

Birliktelikte aile bilinci tam anlamıyla oluşmaz. Görünürde bir aile var gibidir. Ancak o aile; benlik çatışmalarının yaşandığı, "sen-ben" ikileminden dolayı bir türlü "biz" şuurunun neşet etmediği, erkeğin kadını kadının da erkeği rol ve statü olarak zayıflattığı bir ev arkadaşılığına dönüşmeye başlar. Ev arkadaşılığı ile hayat yoldaşlığını da birbirinden ayırmak gerekir.

Kadın ve erkeği birbirine alternatif görme yerine birbirini tamamlayan unsurlar olarak değerlendirmek gerekir. Aile ortamında eşler iki farklı elma gibi değil bir elmanın iki yarısı gibi algılanmalıdır.

UZMANINA SORDUK

■ Mürşid Ekmel AYBEK

Uzman Psikolojik Danışman

Geçmişte otorite figürü olan, evin geçimini sağlayan geleneksel, katı ve mesafeli babalık görünümü, günümüzde çocuğunun bakımını üstlenen, çocuğuyla oyun oynayan, arkadaşça vakit geçiren, modern babalık görünümüne dönüşmüştür. Bu durum ebeveynlik rollerine yönelik algıları nasıl değiştirdi veya dönüştürdü?

Yakın tarihimizdeki sosyolojik çalkantılar, ekonomik ve sosyal sıkıntılar nedeniyle geçmişteki ebeveyn formu çocuğun dünyasını algılamakta ve çocuğun duygusal-fiziksel-zihinsel ihtiyaçlarını anlamada/karşılamada eksik kalan bir yapıya sahipti.

Bu dönemin çocukları, “Asla babam gibi olmayacağım.” hedefiyle yola çıkırsa da zaman içinde, ebeveynlerine benzeyen rolleri tekrarlıyor olduklarını geçmişteki psikolojik yaralarını çocuklarına aktardıklarını görmektedirler. Kendi

yaralarını çocuklarına devretmek istemeyen çoğu ebeveyn, sorunu çözüme kavuşturmak adına her yolu denedi. Aktif bir yangını söndürmek istemesine kovalarına telaşla aldıkları suyun kaynağına pek dikkat etmeden, yani eskiden yaşadıklarını çocuklarına yaşatmama adına sonuçlarını pek hesap etmeden geçmişin tam tersi davranışlar sergilediler. İkinci plana atılan bu durumun aile otoritesini karşılayan baba figüründe oldukça büyük değişikliklere sebebiyet verdiğini görmekteyiz. Kimi aileler çocuğun birçok şeye sınırsız erişimini sağlamaya çalışırken kimi aileler çoğu durumda çocuğundan onay bekler bir pozisyona düşmekte. İşin temelinde kendi çocukluk yaralarını sarma ihtiyacının yattığı bu orantısızlık çocuklara başka açılardan yara olabiliyor.

Oysa bu tür kaygıları bir kenara bırakarak aile içi iletişimin en temel iletişim

dili, saygı temelli, sevgi ve şefkati barındıran samimi yaklaşımlar olmalıdır. Aksi durumlar, babaları, yapmacık ve kendilerinden uzak davranışlara itebilmektedir. Samimiyet içermeyen yaklaşımlar ise gün sonunda baba-çocuk ilişkisindeki bağların zarar görmesine sebep olacaktır.

Geçmişteki ve günümüzdeki babalık yapısı ve yeni görülen etkileri düşünüldüğünde ihtiyacımızın denge olduğunu görmekteyiz. Kuralda, düzende denge; ilgi ve destekte denge; takdir ve güvende denge...

Dengeyi ise hayatının ve karakterinin denge üzerinde olduğu Efendimizde (s.a.s.) ve diğer peygamberlerin hayatlarında görmek mümkün. Efendimizin, kızı geldiğinde ayağa kalkması gibi saygı göstermeli, yanına oturtmak için kollarını açması gibi merhametli olabilmeli her ebeveyn. Onun yanına gelen her çocukla özel olarak

ilgilenip şakalaşması gibi arkadaşlık yapmalı, kızının vefatında diğer çocuklarıyla birlikte oturup ağlaması gibi iç dünyasını açmalı. Her fırsatta çocuklarını kucağına alması, öpmesi, koklaması gibi şefkat göstermeli. Efendimiz torununu sırtında taşıırken, Hz. Ömer'in, "Ne güzel bir bineğe binmişsin ey yavrucuğum!" demesi üzerine Efendimizin "O da ne güzel bir süvaridir." demesi gibi övmeli çocuklarını. Yatsı namazı boyunca

secdedeyken sürekli sırtına çıkan torunlarını her defasında yumuşakça yere indirip namaz bittikten sonra da "Haydi annenize gidin." demesi kadar dengeyle kurmalı beklentileri. Korkuyla değil, güvenle kurmalı. Torunu, Efendimizin kıyafetine idrarını akıtınca sütannesinin çocuğun omzuna vurduğunu gören Efendimiz "Oğlumun canını yaktın. Allah sana rahmet etsin!" diyerek gösteriyor bize sabrın da dengesini.

Özellikle son dönemlerde gündüz kuşağı programları içerikleri ile akşam kuşağında gösterilen yerli dizi içeriklerinin genel manada sosyal yapımıza aykırı, yıkıcı, psikolojik olumsuz etkiler oluşturduğunu görüyoruz. Özel olarak soracak olursak eğer, televizyon dizilerinde sunulan anne-baba rolleri aileye nasıl yansıyor?

İnsanlar yapıları gereği meraklı ve keşfetmeye

açıktırlar. İlgi ve enerjilerini bir şekilde bir yerlere akıtma ihtiyacı hissederler. Bu ihtiyaç, yaş ve buldukları sosyal çevreye göre değişkenlik gösterir elbette. Gündüz kuşağı programlarının ve akşam kuşağı dizilerinin hangi enerjiyi harcamak üzere izlendikleri üzerinde düşünmek gerekiyor. Televizyonun olmadığı zamanlarda enerjimizi gündelik işlerimiz, ev ortamı sohbetleri, ziyaretler fazlasıyla alıyordu. Merakımız ise kendi ilgi alanlarımız ve yakın çevremizin hayatları üzerinde kısıtlıydı.

Televizyonla birlikte bizimle aynı toplumda yer alan farklı tüm karakterleri ve tipleri görmemizin olanağı çok yükseldi. Kısıtlı sosyal çevremizde göremediğimiz karakterler ve hayatların bizlere bir senaryo eşliğinde sunulduğunu görmekteyiz. Bunun takibi ise hep merak duygumuzun karşılanmasıyla devamlılık sağlıyor. Bu durumun bir alt başlığında ise bireysel yaşantımızdaki sahip olduğumuz rollerin (eş, arkadaş, çocuk, çalışan vb.) diğer hayat formlarında nasıl değişkenlik gösterdiğine olan ilgimiz yer alıyor. Başka anneler, başka babalar, başka evlatlar, başka çalışanlar gibi rolleri kolaylıkla kendi hayatımızla ve kendi rollerimizle kıyaslıyoruz. Diziler ve programlarda gördüğümüz karakterlerin, yaşam bütünlüğünden kopuk değerlendirdiğimiz anlık davranışlarının hayatımızda olmasını diliyoruz. Eksik olanı bulup izleyip doyuyoruz âdeta.

Geçmişteki ve günümüzdeki babalık yapısı ve yeni görülen etkileri düşündüğünde ihtiyacımızın denge olduğunu görmekteyiz. Kuralda, düzende denge; ilgi ve destekte denge; takdir ve güvende denge...

Bu izlencelerin neticesinde, sağlıklı ve karşılıklı ilgilinin azaldığı bir aile ortamının arttığını gözlemlemekteyiz. Diziler kendilerini izletmek adına olmasını dilediklerimizi verme eğilimindedir. Hatta şiddet eğilimli bir eş karakterinin romantik davranışını, kendi eşlerinden görmek isteyebiliyor bazı kadınlar. Beyler ise televizyonda 7/24 bakımlı gördükleri kadınları eşleriyle kıyaslayabiliyor. Ve tabii ki bu da kırıci deneyimlerin artmasına ve ailedeki çatırdamaların çoğalmasına sebep olabiliyor. Eşler arasındaki güncel sorunlar konuşulmayıp bir kenarda beklerken üzerine gerçeklikten ve ilişki dinamiğinden uzak beklentiler ekleniyor. Eşler arasındaki ilişkiye zarar veren bu durumlar, ebeveyn-çocuk arasındaki mesafenin de artmasına neden oluyor.

Modern toplumda babalık rolünün değişimi, erkeklerin kimlik ve benlik algısını nasıl etkiler? Geleneksel baba figüründen uzaklaşıp daha duygusal ve katılımcı bir rol modele geçiş, erkeklerin kendi iç dünyalarında nasıl bir dönüşümü beraberinde getirir?

Gücün, mücadelenin erkekte; desteğin, duygunun kadında olduğu bir denge tabanında, modern dünyanın rolleri değiştirdiğini görüyoruz. Geleneksel olarak erkeklerin aile geçimini sağlayan kişi olduğu bilinirken, kadınlar ev işleri ve çocuk bakımından sorumludur. Ancak, kadınların iş gücüne katılımının

artmasıyla birlikte, bu algılar değişmeye başlamıştır. İşte ve akademide fırsat eşitliği yakalayan kadınlar, evlilik ve aile yaşamında da bu eşitliği görmek istediklerinde geleneksel erkeklik rolleriyle çatışabiliyorlar. Böyle bir durumda çocuklar, birbirlerine destek olan ve besleyici bir ebeveyn ilişkisine uzak kalabiliyor. Geçmişten beri erkeklerin üzerinde hissettikleri ekonomik yük ek olarak kadınların, birçok alanda sorumluluk üstlenmesi; erkeklerde modern bir yük olarak karşımıza çıkıyor.

Anneler, güçlü bir şekilde yaşamlarını sürdürmek için birçok alanda cesaret ve üstün çaba gösterebiliyorlar. Güç ve cesaret alanlarının âdeta işgal edildiğini gören erkeklerin bu alanlardan çekilmeye doğru gidebildiğini gözlemliyoruz. Ama bunun sonucunda da sorgulanan şey ise erkeklerin eril enerjilerindeki bu düşüşün neden yaşandığı oluyor. Kadın ya da erkekte bu dengenin bozulmasına tam olarak hangi tarafın neden olduğunu söylemek zor. Ama bu dengenin bozulmasının en temel nedeninin, modern dünyanın yapısı, insanın değil de ihtiyaçlar ve maddenin ön plana çıkması olduğu söylenebilir.

Baba katılımının çocukların eğitim ve kariyer başarısına olan etkisi hakkında yapılan araştırmaları ve bulguları nelerdir? Ayrıca, bu bulguların aile içi ilişkilere olan potansiyel etkileri hakkında düşüncelerinizi paylaşır mısınız?

*Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi'*nde yayımlanan bir araştırmada baba katılımının önemi üzerinde durulmuş. Babanın çocuğun yetişmesindeki katılımının etkileri zihinsel, duygusal, cinsel kimlik gelişim ve sosyal gelişim başlıkları altında toplanmıştır. Zihinsel gelişimin açıkça görüldüğü alan, problem çözme yetisi olarak karşımıza çıkıyor. Problem çözme becerisi yüksek olan çocukların hem akademik hem sosyal yaşamda daha uyumlu ve azimli olduklarını görüyoruz. Babayla kurulan olumlu ilişkinin çocuğun aritmetik, analitik, sözel ve okuma yönündeki başarılarına katkısı olduğu gözlenmiş. Babanın etkisi bu yönde izlenirken hem anne hem babanın katılımı ise çocuğun dış dünya ile kuracağı bağın çeşitliliğiyle karşılık bulmaktadır. Dünya ile çeşitli alanlarla ilişki kurmuş çocuk kendini tanıma ve karakterini oturtma sürecini daha sağlıklı yürüteceğinden kariyer sürecini; istekleri, yetenekleri, ilgi alanları ve hedefleri üzerine kuracaktır. Anne ve babanın katılımı çocuğun hayatında oldukça güçlü kökler oluşturmaktadır.

Anne-çocuk ilişkisinin tarih boyunca üzerine yapılan vurguların, babaların çocuklarıyla olan etkileşimlerini gölgede bıraktığı bir dünyada, babalık rolünün yeniden tanımlanması ve güçlendirilmesi gerekmez mi. Sizce, bu yeniden tanımlamanın ve

güçlendirmenin toplum üzerindeki potansiyel etkileri neler olabilir?

Modern dünyanın yıkımlarını postmodern süreçte daha net görüyoruz. Nasıl ki modern dünyanın kurulması uzun yıllar aldıysa değişimi hatta başlangıcı da uzun yıllar alacaktır. Modernizm bir zincir misali hayatımızın her noktasına bir şekilde dokunmaktadır. Bir sürü başlık altında aile kavramını ele alıp onun alt başlığı olarak babalık rolünü konuşuyoruz ki bunu tanımlayıp sindirmek kadar yeniden yapılandırmak da bir hayli zahmetli. Olumlu tarafları da var elbette. Modern yapıyı sindirmiş bizlerin hatalarının sonuçları kısa sürede önümüzde beliriyor. Eğer yapıcı ve düzeltici taraftaysak daha hızlı aksiyon alma şansı elde ediyoruz. Ailede babalık rolünü yeniden tanımlamak için önce aile kavramına yapılan saldırıları fark etmemiz ve bunun önüne geçmemiz gerekiyor. Bunun paralelinde babalık rolünü yeniden tanımlamak ve ardından güçlendirmek bizler için aileyi koruma noktasında ivme kazandıracak kıymetli bir adım olacaktır. Anne ve babanın rolündeki pozitif gelişmeler sağlıklı yetişen çocuklarla birlikte öz güvenli ve değer sahibi bir gençlik kazandıracaktır. Bu gençlik ise kendisine ve ülkesine fayda sağlayan, değerlerini koruyan ve yeni değerler üreten bireyler olma yolunda ilerleyecektir.

KADINLAR İÇİN

ESKİMEYEN SORU:

**GÜN AKŞAMSIZ
MİDİR?**

■ Kaan H. SÜLEYMANOĞLU

Modern dünya, erkeği de kadını da binlerce yıldır oturduğu koltuktan alaşağı etti. Bunda şaşılacak bir yan yok. Göçebeliğin ya da tarım toplumunun katı dünyasında güvenlikten, işeden, sosyal ve siyasi ilişkilerden sorumlu olan erkek ile evden, sofradan, çocukların terbiyesinden mesul olan kadın kimliği, modern toplumda büyük bir değişime uğradı. Tarihsel anlatılarda bu değişim, kadınların kentlerde çalışma hayatına dâhil olmasıyla milatlandırılır. Kentlerdeki devasa fabrikalarda çalışan kadınlar, Batı'da Fransa kralının, Doğu'da Rus çarının başını yiyen büyük işçi eylemlerinin ve devrimlerinin aktörleri oldular. Her ne kadar devrimlerin ardından istedikleri statüyü elde edememiş olsalar bile kadınlar, ilk kez kolektif olarak tarihin akışının belirlenmesinde erkeklerle iş birliği içinde olmuş, gelecekteki toplumsal rollerini pekiştirmişlerdi.

Rol demişken ufak bir muhasebeyi buraya sıkıştırılmamız gerekiyor. Bugün erkek ve kadın rollerinden, toplumsal cinsiyet rollerinden söz ederken hem bizim için hem dünya için oldukça yeni bir dilin içinden konuştuğumuzu hatırlamakta yarar var. Rol kavramı tiyatrodan alınmış bir kavramdır ve gösteriyle akraba bir nüans barındırır. Toplumsal rol dediğimiz anda kamusal alandan, en azından kamusal alandaki gösterilerden de söz etmiş oluruz. Tabii burada unutmamalıyız; ortada bir rol varsa senaryo ve müellif de var demektir. Modern dönemde kadını, erkeği ve çatışan rolleri konuşmaya başladığımız anda aslında Batı'nın kendi iç dinamikleriyle ürettiği kriz

alanlarından ve o kriz alanlarının kültürel etkileşim yoluyla Batı dışı toplumlara sirayetinden söz etmiş oluyoruz.

Doğduğu andan itibaren kadın ve erkek olmanın kalıplarını öğrenen insanlar, yaşadıkları kültürlerin kodlarına mahsus davranış formları geliştirerek kendilerini güncellerler. Bu güncellemeler zaman zaman çatışmaları da beraberinde getirir. Binyıllardır yavaş seyreden bu güncelleme, geride bıraktığımız birkaç yüzyıl içinde yaşanan olağanüstü gelişmelerle hız kazandı. Sanayi Devrimi ve Aydınlanma deneyimleri sonrası kadınlar, modern dünyanın tıpkı eski çağlardaki gibi kendilerini mağdur ettiğini, sadece mağduriyet argümanlarının değiştiğini fark ederek genel insan hakları serüveninde kendilerine mahsus bir parantez açarak kadın haklarını gündeme getirdiler.

Tıpkı erkekler gibi ağır şartlarda çalışan, iş kazalarına maruz kalan, bazı kültürlerde ezilen, yok sayılan kadınlar için bu hak arayışları kolayca satın alınabilen bir söylemin yükselmesine de zemin hazırladı. Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının bir erkek yıkımı olarak bütün dünyayı etkilediği vasatta kadınların bu masum ve haklı istekleri hem anlaşılır bulundu hem farklı coğrafyalarda karşılık buldu. Fakat ortada bir sorun vardı. Feminist tavrın kadın haklarını "kadını erkek çatışmasına" hapsetmesi uzun vadede karmaşık sonuçlara neden oldu. Post-yapısalcılığın öncülerinden Jacques Derrida bunu en erken fark eden filozoflardan biri oldu. Derrida, kadınların erkekler gibi olmayı arzulamasına dayanan feminizmin, kadın erkek

karşıtlığı içinde kalmasını, bu karşıtlığın üstünün örtülmesine hizmet ettiğini, kadını ikincil bir dışlama mekanizmasına dâhil ettiğini; bu hâliyle de eril mantığın sürdürülmesine hizmet ettiğini söyledi.

Edebiyat Ayna Tutar

Peki realitede ne oldu? Kadınların sosyal hayata dâhil olması sadece çalışmaları dolayısıyla gerçekleşmedi. Çalışmayan kadınlar da çocuklarının eğitimleri, alışveriş ve benzeri süreçlerin aktörü olarak ailenin iş yükünü sırtlandılar. Bu yeni durum, kadının da erkeğin de birlikte omuz omuza yürüdüğü bir süreci doğurmadı. Rollerin iç içe girmesine sebep oldu. Ne kadın tam bir erkek gibi imtiyaz kazandı ne erkek geleneksel sorumluluğundan tümüyle sıyrıldı. Cinsiyetlerden beklentiler, biraz fitratın biraz binyılların kültürel alışkanlıklarının sonucu olarak aşağı yukarı aynı kaldı ama babalar babalığın, anneler anneliğin nerede başlayıp nerede bittiğini kestiremez oldu. Bu yeni durum doğal olarak yeni problemleri beraberinde getirdi. Dürüst olmak gerekirse yeni durumun mağdurları yine kadınlar oldu.

Modern hayat, kolaylaştırıcı pek çok imkânın yanı sıra dinmek bilmeyen bir gürültüyü de gündelik yaşamlarımızın içine boca etti. İş yerinde, evde, okulda sonu gelmeyen bir telaş egemen. Hayat her şeyden güçlü olduğunu ispat etmek için geliyor ve aşındırıyor. İnsana kendi debisini dayatıyor. Bıkmadan, usanmadan yontuyor, biçimlendiriyor. Bir bakıma bireyi ve toplumu aynı anda bitimsiz bir değişimin kollarında oyuncağa çeviriyor. Kadın ve erkek, bu değişim

sağanağında yerini bulmaya çalışıyor. Edebiyat, tarih boyunca toplumsal krizlerin tercümanı olmuştur. Bunu bireye ayna tutarak, onu kendi düşünce kalıplarının dışına çıkararak yapmıştır.

Öykülerinin yaklaşık üçte ikisinde kadını ve kadının gündelik hayat içinde çeşitlenen sorunlarını merkeze alan Fatma Barbarosoğlu, 1990'ların ikinci yarısında ortaya koyduğu performansla toplumsal koronun bastırıldığı pek çok sese tercüman olmuştur; modern hayatın çarpık biçimde konumlandığı kadınların acılarını, maruz kaldıkları vefasızlığı ve ihaneti öykülerine cesaretle konu edinmiş, gündelik hayatı gerçekçi fragmanlar eşliğinde ve klişelerden uzak kalarak kurmaca evrenine aktarmayı başarmıştır. Ayrıca başörtüsü mağduriyetlerinin işlendiği öykülerini de bu titizlikle dönemin herkesi içine çeken ağır politik havasından korumuştur. Bir metnin edebî niteliği, onun gündelik hayatı, gündelik algı ve aldanişlarına kapılmadan işleyebilmiş olmasında aranır. Konjonktür geçici, acılar kalıcıdır. Yazar, slogandan ve klişeden uzak durabildiği ölçüde, söz gelimi toplumsal travmaları bireysel derinleşmeler çerçevesinde ele alabildiği ve serinkanlılıkla dokuyabildiği ölçüde sesinin menziline artırır. Barbarosoğlu hem 1990'ların ağır havasını hem de yeni sosyal bunalımları edebiyata aktarmaya odaklanmıştır. Onun tematik bir bütünlük arz eden öykü kitabı *Gün Akşamsızdır*'daki kadın tipleri, modern dünyada iç içe geçen kadın erkek rollerinin, ortaya çıkardığı krizlere ayna tutması bakımından önemli bir kitap olmayı sürdürüyor.

Doğduğu andan itibaren kadın ve erkek olmanın kalıplarını öğrenen insanlar, yaşadıkları kültürlerin kodlarına mahsus davranış formları geliştirerek kendilerini güncellerler. Bu güncellemeler zaman zaman çatışmaları da beraberinde getirir.

Mutsuzluğun Sebebi: Rol Krizi

Barbarosoğlu'nun öykülerinde mutsuz kadınlar geniş yer tutar. Sosyal statüsü, eğitimi, hayata dâhil olduğu mecra ne olursa olsun kadınların kaçamayacakları ve her seferinde başka bir yönüyle tosladıkları mutsuzluk, *Gün Akşamsızdır* kitabındaki öyküleri derin bir muvazeneye birbirine bağlar. "Sevilmek İçin Randevu Alan Çocuk" öyküsünde çocuğunu sevmeye zaman ayıramayan kadının mutsuzluğu, "İmajatörün Evi"nde hayatını kocasına ve çocuklarına adayan kadının uğradığı vefasızlık, "Tamir Görmemiş Aşk"ta kendisi çalışıp şair kocası çalışmayan kadının talihsizliği, "Dostluk Efektinde" ise eğitilmiş olduğu hâlde modern hayata bir tavır olarak evine ve çocuklarına kapanan kadının düştüğü ruhsal krizler anlatılır.

"İmajatörün Evi" öyküsünde kendisini evine, kocasına ve çocuklarına adayan kadının yıllar sonra eşi tarafından beğenilmemesi konu edilir. Kocasından başarılı bir anne, başarılı bir eş ve başarılı bir iş kadını olmasını ister. "Ben başarı nedir bilmem. Bilmediğim şeyi nasıl yapabilirim. Yaptığım şeyi bunca yıl öyle olması gerektiği için yaptım." sözleri hayal kırıklığı yaşayan ev kadınlarının ortak çılgılığı olarak yükselir öyküde. Ama sahipsiz bir başkaldırmadır bu. Çünkü kanaatkâr ve adanmışlıkla geçen yılların sonunda vefasız serzenişlerle karşılaşmıştır. Kocasından "kabağını kırması" istenen kadın derinlerde daha büyük bir kırılma yaşar ve umutsuzluk girdabına kapılır.

"Sevilmek İçin Randevu Alan Çocuk" adlı öykü ise,

çalışmayan kadının anlatıldığı “İmajatör”deki kadının trajedisine bir bakıma cevap/cevapsızlık niteliği taşır. Çalışan ebeveyni tarafından telaşla uyandırılıp yuvaya bırakılan ve akşam alınan kız çocuğunun yaşadığı ilgisizlik, öykünün dramatik eksenini oluşturur. İş kadını anne eve gelir ama işi de peşinden gelir. Bir yandan telefonla konuşmakta bir yandan da yemek hazırlamakta olan anneye yaklaşmak isteyen çocuk her seferinde itilir. Bir ara ışıklar kesilir. Çocuğun muhayyilesinde “ilgi”yi temsil eden anne, gerçekliğini kaybetmiştir. Çocuk mum ışığında, tatilde ananesiyle geçirdiği güzel zamanları hayal eder. Işıklar geri gelir. Dizlerini karnına doğru çekip kanepede uykuya dalan çocuğun uykusundaki mırıldanması anneyle beraber okuru da sarsar: “İşin bitince beni sever misin anne.” Barbarosoğlu’nun öyküleri getirip bıraktığı kıyıları, okurun dikkatini sadece kadın erkek ilişkilerindeki uyumsuzluklara değil, modern hayatta kendi ayakları üzerinde durmak isteyen kadını bekleyen açmazlara da yöneltir.

“Tamir Görmemiş Aşk”ta yine talihsiz ve çalışan bir kadının öyküsü anlatılır. Bankada çalışan Nurgül’ün, şair kocası Özhan Bey herhangi bir işte çalışmamakta, evde çocuk bakımıyla uğraşmaktadır. Bir zaman sonra kocası tarafından beğenilmeyen bir kadına dönüşen Nurgül, aldatılmış, ötekileştirilmiş, vefasızlığa ve kıymet bilmezliğe uğramış kadını temsil etmektedir. Barbarosoğlu öykülerinde erkekler tarafından sıklıkla yıkım yaşayan kadın, bu defa toplumsal statü ve eğitim durumundan bağımsız olarak bu kaderle yüzleşmiştir. Eczacı

Aysel’le yakınlaşan Özhan Bey’in şahsında, her kadının kocasından alacağı intikam Nurgül’ün omuzlarına yüklenir. Kocasından tarafından şiiirden anlamamakla, şairliğine kıymet vermemekle itham edilen Nurgül’ün edebiyat mezunu olduğu hâlde sırf kocası için İstanbul’da kalıp bankacılık yaptığı aktarılır. Nurgül kendine yapılan vefasızlığı affetmez ve toplumsal baskıları umursamadan hatıralarını alıp kocasını terk eder.

“Dostluk Efekt”nde ise mimar karı kocanın öyküsü “farklı bakış açılarıyla” anlatılır. Öykünün kahramanı olan kadın kocası gibi mimardır ve çalışmamayı, evde kalıp çocuklarına bakmayı bir erdem olarak görür. Her türlü idealizmi alt edecek güçlü dalgalara sahip olan gerçek hayat, kendi içinde böyle bir adaya rıza gösterecek midir? O adayı dalgalarıyla kırbaçlamadan, incitmeden, sarsmadan, yerli yerinde bırakacak mıdır? Elbette hayır. Adının “ev kadını” olarak anılmasından rahatsızlık duyduğunu eşiyile paylaştığı hâlde arkadaşlarına karşı bunu bir erdemmişçesine savunan kadın, kendisini evine adamıştır lakin psikolojik olarak bu adanın üstesinden gelememiştir ve yalnızlaşmıştır.

Rol Paylaşımı mı Birlikte Yaşama Ahlakı mı?

Yukarıdaki dört öyküde yer alan dört kadın karakterin maruz kaldığı sorunların, bugün de geçerliliğini koruyan sorunlar olarak önümüzde durmadığını iddia edemeyiz. Hayat tiyatrodan fazlasıdır. Evliliğin, hayatın, insan ilişkilerinin “rol paylaşımı” gibi kapitalist bir çağrışıma, köklere sahip bir sistemle düzene sokulması pek de mümkün gözüküyor. En

azından modern dönemde bunu tecrübe ettik. Annelik ve babalık, sonsuz değişkenli bir denkleme beraberinde getirir. İnsan olmak, yuva kurduğumuz insanı her şeyden önce eşrefi mahlukat olarak görmemizi; aile olmanın sorumluluğunu bu bakış zaviyesinden şekillendirmemizi gerektirir. Hukuk, sadece evlenirken ve boşanırken eşlerin başvuracağı bir merci olarak orada durur. Eşler arasında huzuru temin edecek olan hukuk değil, ahlaktır. Rollerin dağılımından ziyade ahlaki bir zeminin esas alınması, bunun merkezinde de merhamet duygusunun yer bulması elzemdir. Kaldı ki kurallar, iş paylaşımları, sorumluluk taksimleri; evlilik gibi metafizik bir derinliğe de tekabül eden bir ilişkide ne kadar işe yarar tartışılır. Merhum Alev Alatlının ifadesiyle, “Her yasal hak helal değildir.” zaten. Merhamet ve karşılıklı anlayış üzerine bina edilen bir evlilik, doğal olarak iş ve sorumluluk dağılımını da hakkaniyetle tesis edecektir.

Rol dağılımındaki adaletsizliğin, iç içe geçen kimliklerin, kendi kendine bir paradoksa dönüşen feminizmin, erkeğe ya da kadına buyurgan bir tavırla yapması ve yapmaması gerekenleri dikte eden anlayışların, bazen faşizan bir hâl alan eşitlik söylemlerinin üstesinden gelemediği, gelmekte zorlandığı sorunlar yumağı; ancak ve ancak İslam’ın teklif ettiği birlikte yaşama ahlakıyla mümkün olacaktır. Çünkü İslam, hayatın gereksinimleri kadar insanın ve eşyanın tabiatını da esas alır; insanlık onurunu her şeyin üzerinde tutar, kadına ve erkeğe bahşedilen saygınlığın, dinamikleri mütemediyen değişen hayat karşısında zedelenmesine izin vermez.

AİLEDE BABANIN ROLÜ

Dr. Hüseyin ARI

Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

يَا بُنَيَّ اِقِمِ الصَّلَاةَ وَاْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَاَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَاصْبِرْ عَلٰى مَا اَصَابَكَ اِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْاُمُورِ

“Yavrucuğum, namazını özenle kıl, iyi olanı emret, kötü olana karşı koy, başına gelene sabret. İşte bunlar, kararlılık gerektiren işlerdendir.”

(Lokmân, 31/17)

Dinimiz, mükellef her Müslüman'a, konumuna ve üstlendiği rol veya rollere göre çeşitli sorumluluklar yüklemiştir. İnsanlar, tek bir role sahip olabileceği gibi aynı anda birden fazla role de sahip olabilirler. Örneğin bir erkek, babası veya annesi hayattaysa evlat olma rolüne, karısı varsa aile reisi olma rolüne, çocuğu varsa baba olma rolüne aynı anda sahiptir. Dolayısıyla dinimiz kişiye her bir rolü için farklı görev ve sorumluluklar yüklemiştir. Geçerli herhangi bir mazeret olmadan bunlardan birinin ihmal edilmesinin hem dünyevi hem de uhrevi olumsuz sonuçları olur.

Babalık rolü toplumsal açıdan en hayati görevlerden biridir. Zira sağlıklı ve temiz bir toplum inşa etmek sağlıklı ailelerin oluşmasıyla mümkündür. Ailenin koruyucusunun ve birinci derecede sorumlusunun erkek olduğunu düşündüğümüzde babaların ne kadar önemli bir sorumluluk üstlendiklerini anlayabiliriz. Babanın ailedeki sorumluluk ve görevlerini sadece dünyevi konularla sınırlı tutmak sağlıklı bir yaklaşım olmaz. Bir babanın çocuklarının geçimini sağlaması, onları koruyup kollaması, fiziki ve sosyal ihtiyaçlarını karşılaması yanında onların ruhen, ahlaken gelişmesi ve dinî yönden bilgilenmesi için de elinden

geleni yapması gerekir. Bu kapsamda ailede babanın öne çıkan görevlerini birkaç maddede özetleyebiliriz.

Bilgilendirme

Bir konuda hedefe ulaşmak isteniyorsa bu mutlaka bilgi temeline dayanmalıdır. İslam ahlakının yaşanacağı bir ailenin kurulması ve yaşatılması hedefleniyorsa mutlaka dinimizin konuyla ilgili tavsiyelerinin ve uyarılarının bilinmesi ve aile fertlerine de bildirilmesi ilk önemli görevdir. Aile içindeki bu bilgilendirme inanç, ibadet (kulluk) ve ahlak alanlarında olmalıdır. Bu sayede İslam inancının temel esasları hakkında bilgilendirilen aile fertleri, dışarıdan gelecek

İslam karşıtı akımlara karşı dirençli olacak, her hâl ve şartta inancını muhafaza etmeyi bilecektir. İbadet konusunda bilgi sahibi olan aile fertleri, namaz, oruç gibi formel ibadetler hakkında bilgi sahibi olmaları yanında ibadetin bir kulluk şuuru olduğunun ve Allah'a gereği gibi kulluk yapmanın hayatın bütün alanlarına sirayet eden bir özellik taşıdığına farkına varacaklardır. İslam ahlakı hakkında bilgi sahibi olan aile fertleri de merhametin, adaletin, sabrın, saygının, dürüstlüğün, insanların iyiliğini istemenin, hak yememenin ibadet kadar önemli olduğunu anlayacaklardır.

Örnek Olma

Hız. Peygamber'den tevarüs edilen İslam eğitim yöntemlerinden ön önemlisi, örnek olarak öğretmektir. Salt bilgilendirme tek başına yeterli değildir hatta inandırıcı da olmaz. Şayet aile içinde söylediğimiz bilgi ile ortaya koyduğumuz davranışlar tutarlılık arz etmiyorsa bu durum aile fertlerini verilen bilgilerin inandırıcılığını ve gerçekliğini sorgulamaya sevk edebilir. Bu yüzden örnek olmak ve verilen bilgileri aile ortamında tatbik etmeye çalışmak çok önemlidir. Bu tutum bilgilerin zihinlerde yerleşmesini sağladığı gibi sadece teoride kalan ve uygulanması gerekmeyen bir yük olduğu algısını da ortadan kaldırır. Kur'an ayetlerini okuyan bir insan, inanca ve davranışa dönüşmeyen bir bilginin dünya ve ahiret saadeti için yeterli olmayacağını

rahatlıkla görecektir. Tabii ki inanç ve davranışların doğru bilgiye dayanması şarttır. Ancak hesap gününde insanlar bilgidен değil inanç ve davranışlardan imtihan edilecektir.

Rehberlik Etme / Yol Gösterme

İnsanın hayat yolculuğunda doğru adımlar atması, iyi bir rehber ve yol göstericiye sahip olmasıyla mümkündür. Kur'an-ı Kerim'de Allah tarafından insanlığa gönderilmiş kitaplar ve peygamberlerin en önemli sıfatı olarak hidayet edici yani doğru yolu gösterici olmaları zikredilmektedir. Hayat yolculuğundaki tehlikeleri anlatacak, bu konudaki tecrübeleri aktaracak, yol ayrımlarında hangi yolun tercih edilmesini tavsiye edecek bir rehber aile fertlerinin ne kadar da ihtiyacı vardır. Bu yüzden baba, çocuklarını hayata hazırlamak için yol göstericiliğini onlardan esirgememelidir.

Uyarma

İnsanoğlu hata yapan bir varlık olduğu için ondan hiç hata yapmamasını beklemek makul değildir. Burada önemli olan hata yapmamak değil hataların kanıksanarak sıradanlaştırılmamasıdır. Toplum açısından çok ciddi sorunları doğuracak bu durum ancak sağlıklı bir şekilde uyarma görevinin ifa edilmesiyle mümkündür. Dolayısıyla babanın aile fertlerini uyarma görevini ihmal etmesi, hatalarından ders almayan ve toplumsal düzeni bozmaktan çekinmeyen

fertlerin yetişmesine zemin hazırlayacaktır.

Sonuç olarak Lokman'ın (a.s.) çocuğuna karşı babalık görevini yaptığını ifade eden serlevha ayette de görüleceği üzere dinimiz ailede babanın aktif olmasını emreder; pasifliği, edilgenliği yasaklar. Çocukların gelişigüzel yetiştiği, babalık rolünün ihmal edildiği bir ailede toplumsal görev ve sorumluluk bilinci kazanılmaz. Hâlbuki mensubu olduğumuz İslam dini, bir toplumsal görev ve sorumluluk dinidir. Bu yüzden baba aile içinde aktif olmalı, çocuklarının yönlendirdiği değil çocuklarını iyiliğe ve doğruya yönlendiren, örnek olan ve rehberlik eden bir kılavuz olmalıdır.

Baba aile içinde aktif olmalı, çocuklarının yönlendirdiği değil çocuklarını iyiliğe ve doğruya yönlendiren, örnek olan ve rehberlik eden bir kılavuz olmalıdır.

VEFA SANCAĞI

Dr. Semih ACET
Atabey İlçe Müftüsü

عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
“...لِكُلِّ غَادِرٍ لَوَاءٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُعْرَفُ بِهِ.”

Enes'ten nakledildiğine göre Resûlullah (s.a.s.)
şöyle buyurmuştur: “Kıyamet gününde her
vefasızın, vefasızlığının göstergesi olarak bir
sancağı olacaktır...”

(Müslim, Cihâd ve Siyer, 14)

Allah Resulü,
küçüklüğünden
itibaren kendisini
görüp gözeten
sevgili amcası Ebu Talib'i
ve ardından desteğini her
daim yanında hissettiği
değerli eşi Hz. Hatice'yi
kaybedince gönlü hüznle
dolmuştu. Bu durumu fırsat
bilen Mekke müşriklerinin
baskılarının giderek artması
üzerine bir çıkış yolu arayan
Peygamber Efendimizi bir
grup Medineli memleketine
davet etmişti. Medine heyeti
Akabe denilen mevkide Hz.
Peygamber'i koruyacaklarına
dair yaptıkları biat esnasında
Allah Resulü'nün tekrar güç
kuvvet kazanınca kendilerini
terk edip doğup büyüdüğü
yere dönmesinden duydukları
endişeyi de belirtmişlerdi.
Bunun üzerine “Kanınız kanım,
mezarlığınız mezarımdır. Ben
sizdenim, siz de bendensiniz.
Düşmanlarınız düşmanım,
dostlarınız dostumdur.” (İbn
Hanbel, *el-Müsned*, III, 461)
mukabelesiyle tereddütleri
gideren Resûlullah Efendimiz,
Akabe'de verdiği söze ömrü
boyunca vefa göstermiştir.

Sözünde durmak, dostluğu
sürdürmek, yapılan iyiliği
unutmamak gibi anlamlarda
kullanılan vefa, bir mümine
yakışan en güzel hasletlerden
birdir. Nitekim Allah Resulü,
ahde vefa göstermeyi
imandan saymıştır. (Hakim,
Müstedrek, I, 40) Buna
mukabil, vaadinden dönmeyi,
emanete riayet etmemeyi
ve yalan söylemeyi nifak
alametleri arasında zikreden
(Buhari, İman, 24) Peygamber
Efendimiz, “Kıyamet gününde
her vefasızın, vefasızlığının
göstergesi olarak bir sancağı

olacaktır...” (Müslim, Cihâd ve Siyer, 14) beyanı ile yapılan vefasızlığın ahirette ilan edileceğine işaret etmiştir. Hz. Peygamber, dikkat çeken bu temsili ile dünyada ekilen vefasızlık tohumlarının mahşerde dal budak salarak sahibini teşhir edeceği ikazında bulunmuştur. İmam Nevevî ise bu hadisin şerhinde o dönemde Araplar arasındaki bir geleneğe telmihte bulunmuştur. Bu örf göre Araplar, toplum içerisinde ahdine vefa göstermeyen kişiye işaretle bulunmak ve vefasızlığından herkesi haberdar etmek için belli bir sancak dikerler ve böylece o kişinin teşhirini sağlarlardı. (Nevevî, *Minhâc*, XII, 271)

Allah Resulü mezkûr rivayette o dönemde halk arasında uygulanagelen bu örf atıfta bulunarak ümmetini sözünün eri olmaya ve vefayı ilke edinmeye davet etmiştir.

Ahde vefa konusunda Cenab-ı Hak “...Ahde vefa gösterin; çünkü ahit sorumluluk doğurur.” (İsrâ, 17/34) buyruğu ile kullarının gerek yaradanına, gerekse toplumsal hayattaki muhataplarına karşı sorumluluk bilinci içerisinde hareket etmesini istemiştir. Özellikle de kendisini yoktan var eden ve sayılamayacak nimetler bahşeden Yaradan'ına verilen sözün, kulların öncelikle yerine getirmesi gereken bir “ahd” olduğu unutulmamalıdır. Çünkü yaratılış esnasında Yüce Allah, “Ben sizin Rabb'iniz değil miyim?” demişti. Onlar da: “Evet, Rabb'imizsin, şahit olduk.” demişlerdi.” (A'râf, 7/172) Diyarbakırlı Said Paşa'nın meşhur şiirinde “Müstakim ol Hazret-i Allah utandırmaz seni” mısrasıyla ifade ettiği

üzere Allah'a verdiği ahde sadık kalıp kulluk yolculuğunda istikametini muhafaza edenlere karşı Cenab-ı Hak “Bana verdiğiniz sözü yerine getirin ki ben de size verdiğim sözü yerine getireyim.” (Bakara, 2/40) ayeti çerçevesinde muamelede bulunacağı muhakkaktır.

Çevresince Muhammedü'l-Emin olarak şöhret bulan Allah Resulü, sözüne sadakat gösterdiği gibi dostlarına ve kendisine yapılan iyiliğe her daim vefa göstermiştir. Mesela Taif dönüşü, onu himayesine alıp Mekke'ye tekrar girebilmesini sağlayan kabile reisi Mutim b. Adî'nin bu desteğini ömrü boyunca unutmayan Efendimiz, Bedir esirlerinin durumu için huzuruna gelen Mekke heyetine “Eğer Mut'im yaşasaydı ve bu esirler hakkında benimle konuşacak olsaydı onların tamamını serbest bırakırdım.” (Buhari, Farzu'l-humus, 16) diyerek kendisine duyduğu minnettarlığı bir kez daha ifade etmiştir. Allah Resulü, üsve-i hasene niteliğindeki örnek hayatı ile ashabı nazarında vefa abidesi olarak kabul görmüştür. Başta en yakınları olmak üzere dostluk ve iyilik karşısında vefayı prensip hâline getiren Peygamber Efendimizin özellikle değerli eşi Hz. Hatice'nin vefatı sonrasında onun hatırasına gösterdiği sadakat ve eşinin dostlarına sergilediği muhabbetle ümmetine örnek olmuştur. Bunun yanında evladın baba dostlarını ziyaret etmesini iyiliklerin en güzelleri arasında zikreden (Müslim, Birr, 11) Peygamberimiz, yetimliğinde

onu bağrına basan ve “Annemden sonra annemdi.” diye hitap ettiği Fatıma bint Esed başta olmak üzere yetişmesinde emeği geçen dost ve akrabalarını her daim minnetle yâd etmiştir.

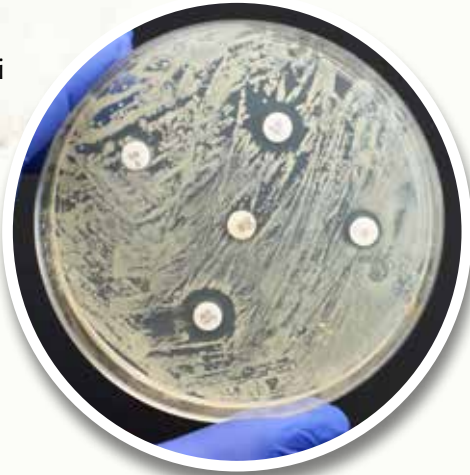
Toplumdaki güven duygusunu pekiştiren ahlaki bir erdem olan vefa, Allah'a olan teslimiyetin, eşler arasındaki sadakatin, akrabalık ilişkilerindeki muhabbetin, dostlukta samimiyetin, verilen sözde durmanın, ticaretle itimadın, vatan söz konusu olunca da serden geçmenin teminatıdır. Bir fincan kahveye kırk yıl hatırı biçen, gölgesinde dinlendiği ağacı asla unutmayan ve sözünü namus addeden ecdadımız, vefaya bir lütuf olarak değil boynunun borcu olarak bakmıştır. Kişiliğın aynası olan vefa duygusu ile mücehhez bir mümine yakışan, vefasızın cefasına, uğradığı gadre inat, düşenin dostu ve sözünün eri olmaya devam ederek güven toplumu inşa etmesidir. Vefasızlığının sancağını henüz dünyada iken dikme cüretini gösterenler olsa da vefa bekleyen mazlum ve mağdurun hatırını gözetmesidir. İnsan, özellikle de üzerinde emeği olan, kendine gönlünü açan, umut bağlayan, ondan sevgi uman, onu dualarına katan, dar gününde yanı başında duran ve kendisine güven duyanlara vefayı borç bilmelidir. Aksi hâlde millî şairimiz Mehmet Akif Ersoy'un, “Vefa yok ahde hürmet hiç emanet lafz-ı bi-medlül / Yalan râic hıyanet mültezem her yerde hak meçhul” dizelerinde tasvir ettiği toplumsal savrulmanın önüne geçmenin mümkün olmayacağı bilinmelidir.

Bİ' SORU

Antibiyoqram Cihazı Ne İşe Yarar?

1940'larda penisilin, ana antimikrobiyal olarak kullanılmaktaydı. Ancak "staphylococcus aureus" adlı bir bakterinin kısa sürede direnç geliştirmesi, antibiyotiklerin etkinliğini belirlemek için daha sistematik bir yaklaşıma ihtiyaç olduğunu gösterdi ve bu durum antibiyoqram cihazlarının geliştirilmesinin yolunu açtı.

Antibiyoqram cihazları, tıbbi laboratuvar teknolojisinin önemli bir parçasıdır ve antibiyotik duyarlılık testlerinin yapılmasında dolayısıyla antibiyotik direncinin anlaşılmasında ve yönetilmesinde kritik bir rol oynar. Enfeksiyona yol açan bakterinin hangi antibiyotiklere duyarlı olduğunu belirlemek için kullanılır. Bu bilgi, doktorların hastaları için en etkili tedaviyi belirlemesine yardımcı olur.

Laytmotif

Almanca kökenli "leid" (öncü) ve "motiv" (motif) kelimelerinden türeyen laytmotif, bir müzik parçasının tekrarlanan nakaratıdır. İngiliz müzikolog Arnold Whittall'a göre, "Müzikal bir eserde temayı tamamlayan, bir kişiyi, nesneyi, yeri, ruhsal durumu, bir özel gücü, yani dramatik yapının herhangi bir bileşenini temsil eden, kendine özgü bir kimlik yüklenen müzikal unsurdur." Müzikten başlayarak filmlere hatta video oyunlarına bile giren bu teknik, edebiyatta, özellikle roman sanatında uygulanır. Edebî metne simetrik ve estetik değer kazandırır. Virginia Woolf'tan Oğuz Atay'a, Yaşar Kemal'den Peyami Safa'ya birçok yazar, eserlerinde bu tekniği sıklıkla kullanır.

"-Bana uzun bir kelime söyle Olric!

- Unutmak efendimiz.

- Bu kelime 7 harf yalnız Olric.

- Ama bir ömür sürüyor efendimiz!"
(*Tutunamayanlar*, Oğuz Atay)

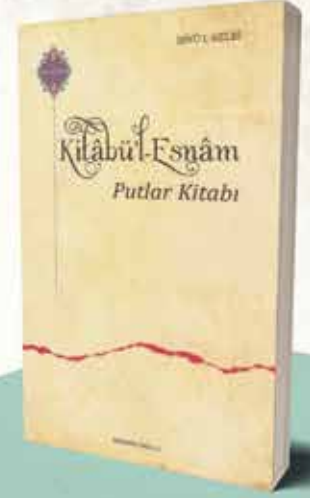
Bİ' KAVRAM

Doğal Yalıtım Malzemesi: Eider Ördeği Tüyü

Eider ördeği, soğuk deniz kıyıları ve adalarda (Kuzey Amerika, Avrupa, Grönland) yaşayan, iri ve renkli bir ördek türüdür. Dünyanın en yumuşak ve sıcak tüyleri arasında yer alan bu tüyleri, dişi ördekler; yuva yapmak, yavrularını sıcak tutmak ve su geçirmemek amacıyla kullanır.

Tüyler iki katmandan oluşur: Dış katman su geçirmez bir özellik taşıırken iç katman sıcaklığı hapsederek üstün bir yalıtım sağlar. Bu nedenle yatak, yorgan ve battaniye üretiminde kullanılır, ayrıca binalarda ve gemilerde yalıtım malzemesi olarak tercih edilir. Tüylerin üretimi zor ve meşakkatlidir. Yalnızca kuluçkaya yatan dişilerden doğal olarak dökülenler toplanır. Yuva yaparken yumurtlayan dişiler, vücutlarının ısısının doğrudan kuluçkadaki yumurtalarına aktarabilmek için yumuşak alt karınlarındaki tüylerin alt tabakasını değiştirirler. Anne adayları beslenmek için yuvalarından çıktıklarında hasatçılar, tüyleri dikkatlice toplar ve yerine saman koyarlar.

Sadece bir yorgana yetecek kadar tüy toplamak için 60'tan fazla yuva hasat edilir. Yılda bir kez toplanabildiğinden de oldukça pahalıdır.

Kitâbü'l-Esnâm

İbnü'l-Kelbî tarafından yazılan *Kitâbü'l-Esnâm*, Arap yarımadasındaki putlar ve onlarla ilgili inançlar konusunda kaleme alınmış ilk özel çalışmadır. Eserin günümüze ulaşan tek nüshası, Kahire'de Ahmed Zekî Paşa Kütüphanesinde bulunmaktadır.

Kitâbü'l-Esnâm, zamanımıza bizzat İbnü'l-Kelbî'ye kadar çıkan bir raviler zinciriyle ulaşmaktadır. Eserde Arap yarımadasında putlara tapmanın tarihçesi, Mekkelileri putperestliğe sevk eden sebepler, putlara tapan kabileler, tapınış şekilleri ve putların özelliklerinden bahsedilmektedir.

Dinler tarihi açısından büyük değer taşıyan eser, Arap putperestliği hakkında yegâne Arap monografisidir. İbnü'l-Kelbî'den sonra gelenlerce temel kaynak olarak kullanılmıştır.

KÖKLERİ SAĞLAM BİR AİLE İÇİN

■ **Canan Cehri AKYOL**
Diyanet İşleri Uzmanı

Aile, iki ayrı toprakta filizlenen ve büyüyen iki fidanın kadın ve erkeğin, birlikte olgunlaşarak huzur bulup huzur veren kocaman bir gölge inşa etmesidir. İki ayrı toprağın, suyun ve havanın meyvesi olan, bambaşka iki dünyayı bir kılarak zenginleşen bir kadın ve erkeğin kurduğu yuvadır. Aileyi kurmak çoğunlukla kolayken ayakta tutmak, emek ve fedakârlık isteyen uzun soluklu bir yolculuktur. Bu yolculuğun, Yüce Rabb'imizin buyurduğu gibi aile fertlerine saadet ve huzur veren (Rûm,

30/21) bir süreç olması da şu üç ilkenin hayata geçirilmesine bağlıdır: Kadın ve erkeğin birbirlerinin sorumluluklarını paylaşmaları, hayatın her imtihanında birbirlerine destek olmaları ve birbirlerinin gündemini takip etmeleri... Bu durumun en güzel örneğine de Resûlullah ile Ümmü Seleme'nin evliliğinde şahit oluruz. Aile fertlerine karşı davranışları ümmetine pusula olan Resûlullah... Fedakârlıkla yoğrulmuş cesur duruşuyla, keskin zekâsı, anlayış ve kabiliyeti ile ona yol arkadaşlığı yapan Ümmü Seleme...

Kabileleri Mahzûmoğullarının, İslam'a davetinde kilit rolü oynayan, İslam tarihinin hayırlara öncü, nesillere örnek ismi Ümmü Seleme, ilk evliliğini Ebû Seleme ile gerçekleştirir. Bu yuvada Seleme, Ömer, Dürre ve Zeynep dünyaya gelir. (İbn Sad, *Tabakât*, 10/45-46) Ümmü Seleme, eşi Ebû Seleme Uhud Gazvesi'nde aldığı yara nedeniyle vefat edince üzüntüden günlerce ağlar. Gönlünün şifa bulması için Peygamberimizden öğrendiği, "Biz şüphesiz Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz. Allah'ım!

Aile, iki ayrı toprakta filizlenen ve büyüyen iki fidanın kadın ve erkeğin, birlikte olgunlaşarak huzur bulup huzur veren kocaman bir gölge inşa etmesidir. İki ayrı toprağın, suyun ve havanın meyvesi olan, bambaşka iki dünyayı bir kılarak zenginleşen bir kadın ve erkeğin kurduğu yuvadır.

Aile ocağını ayakta tutabilmek; dünya hayatının tüm iniş-çıkışlarında “bir” olmaya, madden ve manen beraber olmaya bağlıdır. Tıpkı hanenin içinde ve dışında Hz. Peygamber ile tek yürek olan Ümmü Seleme annemiz gibi...

Musibetimin ecrini bana ver, bana kaybettiğimden daha hayırlısını ver!” (Müslim, Cenâiz, 3) duasını okur. Ama “Ebû Seleme’den daha hayırlısı kim olabilir ki?” diye düşünmekten kendini alamaz. (Muvatta’, Cenâiz, 14) Pek çok evlenme teklifi alsa da hiçbirini kabul etmez. Bir süre sonra Resûlullah, Ümmü Seleme’ye evlenme teklifini iletir. Hz. Peygamber’in bu teklifinde hem cefakâr bir dul hanımın ve evlatlarının korunmaya muhtaç olması hem de Mahzûmoğullarının İslam’a ısınmasını sağlama isteği etkili olmuştur. Bu teklif Ümmü Seleme için çok kıymetli olsa da ilk başta kabul edemez. Yaşlı ve kıskanç bir kadın olduğunu, çok sayıda çocuğu bulunduğunu Hz. Peygamber’e iletir. Hz. Peygamber de Ümmü Seleme’ye kendisinin daha yaşlı olduğunu, kıskançlığını gidermesi için Allah’a dua edeceğini, çocuklarına da sahip çıkacağını söyler. Böylece bereketli bir ailenin temelleri atılır. (Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 27-28; Müslim, Cenâiz, 3, 4)

En kritik dönemeçlerde birbirini dinleyip anlamamanın eşler arasında kuvvetli bağlar oluşturduğunu, birbirine maddi-manevi destek olmanın da bu bağları güçlendirdiğini Ümmü Seleme’nin Hudeybiye’deki tavrından öğreniriz. Zira bu süreçte yaşanan bir kriz anında Ümmü Seleme,

tarihe kayıt düşecek güzel bir örnek sergilemiştir. Sevgili Peygamberimizi dikkatli bir şekilde dinlemiş, olayların sebebini selim bir akılla analiz etmiş ve hikmetli tavsiyesiyle krizin çözülmesine katkı sağlamıştır. Şöyle ki hicretten altı yıl sonra Müslümanlar, Kâbe’yi ve Mekke’yi ziyaret etmek için yola çıkarlar. Umre niyetiyle ihramlarını giyip yanlarına kurbanlarını alırlar. Bu yolculukta Ümmü Seleme de Peygamberimize eşlik eder. Hudeybiye mevkisinde konaklamaya karar verirler. Durumdan rahatsız olan Mekkeliler, Müslümanların üzerine askerî birlik gönderirler. Peygamberimiz ilk görüşmeden sonra Hz. Osman’ı Kureyş’e elçi olarak gönderir. Sadece Kâbe’yi ziyaret etmek ve umre yapmak niyetinde olduklarını söylemesini ister. Ancak Mekkeliler Hz. Osman’ı hapsederler. Bu durum, Müslümanlara Hz. Osman’ın öldürüldüğü şeklinde ulaşınca Peygamberimiz müşriklerle savaşmak üzere ashabından biat alır. Müslümanların birlik ve beraberliğinden gözleri korkan müşrikler ise Hz. Osman’ı serbest bırakırlar. Ardından barış niyetiyle Peygamberimize bir heyet gönderirler. Müzakerenin ardından Hudeybiye Barış Antlaşması imzalanır. Ancak antlaşma maddeleri, Müslümanları hayal kırıklığına uğratar. Çünkü antlaşmaya eklenen pek çok ağır şart,

Müslümanların aleyhine gibi görünmektedir. Ancak Allah'ın onları ziyana uğratmayacağına güvenen Hz. Peygamber, sahabeden kurbanlarını kesmelerini, tıraş olarak ihramdan çıkmalarını ister. Hz. Peygamber, emrini üç kez tekrar eder. Ancak sahabe üzüntüden Hz. Peygamber'in emrini yerine getiremez. Onları bu hâlde görmekten büyük üzüntü duyan Peygamberimiz, olanları Ümmü Seleme'ye anlatır. O da bu kritik süreçte Peygamberimize destek olup onu sakinleştirir. Bu sürecin güzelce aşılması için şu öneriyi sunar: Peygamberimize, kurbanını kesip tıraş olmasını, bunu gören ashabın da aynısını yapacağını söyler. Onun isabetli tavsiyesiyle kriz aşılır. Ashap, Peygamberimizin kurban kesip tıraş olduğunu görünce onun yaptıklarını hemen uygular. Ümmü Seleme, bu olaydaki tutumuyla kritik dönemlerde eşlerin birbirine desteğinin ne güzel bereketlere vesile olacağını gösterir.

Aile ocağını ayakta tutabilmek; dünya hayatının tüm iniş-çıkışlarında "bir" olmaya, madden ve manen beraber olmaya bağlıdır. Tıpkı hanenin içinde ve dışında Hz. Peygamber ile tek yürek olan Ümmü Seleme annemiz gibi... Zira Ümmü Seleme, Hz. Peygamber'in hayatının tüm yoğunluk ve sıkıntılına şahitlik etmiş, birlikte seyahat etmiş, gazvelere katılmıştır.

Tebliğ ve davet sürecindeki sıkıntıları Peygamberimizle birlikte göğüslemiş, onun gündeminden uzak kalmamıştır. Hudeybiye Seferi, Benî Mustalik Gazvesi, Hayber Kuşatması, Mekke'nin Fethi gibi pek çok sefere katılmıştır. (Nihal Şahin Utku, *Ümmü Seleme*, DİB Yay. s.69) Savaş cephesinde yaşanabilecek her çeşit zorluk ve tehlikeye cesaretle göğüs germiştir. Hz. Peygamber'in İslam'a davette karşılaştığı zorlukları onunla birlikte yaşamış, kabilesi Mahzumoğullarından pek çok kişinin Müslüman olmasına vesile olmuştur. Ümmü Seleme'nin Hz. Peygamber'in hayatına olan şahitliğinin en önemli işaretlerinden biri de rivayet ettiği 378 hadistir. (DİA, "Ümmü Seleme", 42/328-330) Ümmü Seleme'nin ilgi ve alakası, Hz. Peygamber'le kurdukları mübarek hanedeki bu paylaşım örneği tarihe âdeta şu kaydı düşer: Ailenin iki dinamiği olan kadın ve erkek birbirlerinin hayat serüvenine, yolu beraber adımlayacak kadar şahit ve ortak olmalıdır. Aksi bir tablo yani kadın ve erkeğin ayrı dünyalarda yaşadığı, ayrı gündemleri tek başına başlatıp bitirdiği bir sürecin sonucu, birbirinden uzaklaşma, kopma ve savrulmadır. Yıllarca ortak bir hanede biz olamamak, birbirinin gönlüne şahit olamamak aileyi yıkan en acı tecrübelerden biri değil midir? Ümmü Seleme ve Peygamberimizin saadetli

hanesinde şahit olduğumuz iletişim dili sevgi, merhamet ve adalet ekseninde dönen bir aile, hem aile fertlerine hem de çevresine bereket vesilesi olur. Tıpkı Ömer b. Ebî Seleme gibi... Bir yetim olarak büyük zorluklarla başlayan hayatı, Resûlullah'ın saadet hanesinin bir parçası olmasıyla ondan büyük bir sevgi ve alaka görmesiyle değişmiştir. Resûlullah'ın terbiyesinde yetişmiş, onun (s.a.s.) ahlakına şahit olmuştur. Mesela yemek yerken elini tabağın her tarafında gezdiren Ömer'e Resûlullah, "Yavrurum, besmele çek, sağ elinle ve önünden ye!" (Buhari, Et'ime, 2) sözleriyle yemek adabını öğretmiştir. Ömer b. Ebî Seleme, yaşı küçük olsa da bu mübarek aileye şahitliğiyle namaz, yeme-içme, oruç ve aile hayatı gibi konularda hadis rivayet ederek ümmete bereket vesilesi olmuştur. Yine Ümmü Seleme'nin Hz. Peygamber'le evlendiği sırada henüz bebek olan Zeynep, bu mübarek hanenin ocağında pişerek ilim sahibi önemli bir kadın sahabe olmuş, tarih sahnesine anlamlı ve güzel bir örnek bırakmıştır. Öyleyse aileyi ayakta tutan esaslara hassasiyet göstermek ve her bir hane ferdinin temennisini en güzel şekilde ifade eden şu ayeti bol bol zikretmek gerek: "Ey Rabb'imiz! Eşlerimizi ve çocuklarımızı bize göz aydınlığı kıl ve bizi Allah'a karşı gelmekten sakınanlara önder eyle." (Furkân, 25/74)

NEDEN

EVLENİRİZ?

■ Cihan ULUÇ
Klinik Psikolog

İyi ve sağlıklı bir evlilik ilişkisinde taraflar kendilerini bir öteki tarafından önemsenen, kullanan, varlığı onaylanan biri olarak hissederler. Böylece huzurlu, paylaşımcı ve kendisiyle barışık olarak olumlu bir ilişkinin zeminini hazırlarlar.

Evlilik, hem sosyal hem bireysel yönleri olan, toplumun en küçük birimini oluşturan, insanlık tarihinin en önemli müesseselerinden biridir. Evliliğin özü güvene ve istikrara dayalıdır. Bu yönüyle geleceğe doğru atılan, bireylerin hayal ve tasarılarını hayata geçirmelerine hizmet eden bir adımdır.

Bireylerin evlilikten farklı ve özel beklentileri olabilir. Evlilik hususunda nedenleri incelediğimizde; topluma, içinde bulunulan zamana, örf ve ananelere göre birçok farklı neden ve gerekçe ile karşılaşabiliriz. Şimdi bu nedenlere göz atalım:

Evlilik, Maddi İhtiyaçların Giderilmesini Sağlar

Maddi ihtiyaçlar; yeme, içme, barınma, korunma, güvenlik gibi somut ve ekonomik ihtiyaçlardır. Evlilik kurumu, bu ihtiyaçların sıhhatli bir biçimde giderilmesini amaçlar. Devletler veya yönetimler kurulan bu ilişkileri ise hukuk yoluyla bir kurallılığa bağlar. Bir aksaklık olduğunda ise hangi adımların atılacağını, hangi yaptırımların uygulanacağını önceden belirler. Böylece öngörülebilir bir ilişkiler ağı hedeflenir.

Evlilik, Manevi ve Psikolojik İhtiyaçların Giderilmesine Yardımcı Olur

Maddi ihtiyaçlar karşılandıktan sonra karşımıza manevi ve psikolojik ihtiyaçlarımız çıkar. Evlilikle karşılaşılmasını umduğumuz,

sevme/sevilme ihtiyacı, saygınlık, önemlilik, özel olma, kabul edilme, bir bütün hissetme, ortak hayatı paylaşma, yakınlık gibi ihtiyaçlarımız söz konusudur. İnsaniyetimizin bir parçası olan bu ihtiyaçlar güvenli ve istikrarlı bir ilişki içerisinde doyurulmayı bekler.

Sevme ve Sevilme

Sevmek ve sevilme varoluşumuzun derinlerinde yatan önemli ihtiyaçlarımızdandır. Sevdiğimizde dünyayı daha olumlu algılar, etrafımızla daha uyumlu olur, daha sağlıklı bir ruh sağlığına erişiriz. Küçük bir çocukken sadece gıda ile değil, bizi seven bir anne baba sayesinde ruhen de büyür, dünya üzerindeki önemimizi hissederiz. Tam da bu noktada *Kadife Tavşan* isimli çocuk kitabında sevmek ve sevilme şu pasajda veciz şekilde işlenmiştir.

Bir gün tavşan sordu:

“Gerçek olmak ne demek? İçinde vızıldayan şeylerin ya da bir kontrol kolunun olması mı?”

“Gerçek olmak nasıl yapıldığıyla ilgili değil, başına gelen bir şeydir” dedi Oyuncak At. “Bir çocuk çok ama çok uzun bir zaman seni sevdiğinde; ama sadece seninle oynamayı değil, gerçekten seni sevdiğinde, Gerçek olursun.”

Evet, ancak biri bizi sevdiğinde gerçek oluruz.

Önemli Olma/Değerlilik

Son zamanlarda en sık rastlanılan kendimize dair beslediğimiz olumsuz inançlardan birisi değersizim ve önemsizim inancıdır. İyi ve sağlıklı bir evlilik ilişkisinde taraflar kendilerini bir öteki tarafından önemsenen, kullanılan, varlığı onaylanan biri olarak hissederler. Böylece huzurlu, paylaşımcı ve kendisiyle barışık olarak olumlu bir ilişkinin zeminini hazırlarlar.

Bütünlük Hissi

İlk gençlik yıllarımızla beraber karşı cinsi fark eder, evlilik kurumu üzerine merak duymaya başlarız. Nasıl biriyle evleneceğimiz, evlilikten beklentilerimiz, hayallerimiz bu yıllarda oluşmaya başlar. Bu hayallerden bir tema vardır ki şarkılara konu olmuştur: Bir fidanın güller açan dalı olmak, bir elmanın iki yarısı olmak. Sanki yarım olan ve diğer yarısını arayan, ancak o yarısını bulduğunda tamama ereceğine inanan varlıklar gibi. İyi ve uyumlu evlilik, bir olma, tam olma ihtiyacımıza da hizmet eder.

Evlilik Nesil Güvenliğini Sağlar, Toplumların Geleceğini Belirler

İnsanın varlığını sürdürme eğiliminin yanında neslini sürdürme eğilimi de vardır. Çocuk sahibi olmak, ona ebeveynlik etmek, onun büyümesine şahitlik etmek olağanüstü bir deneyimdir. Çocukla beraber anne baba da büyür, gelişir ve olgunlaşır.

Çocuk ancak istikrar ve devamlılık içerisinde sıhhatle büyür ve topluma olumlu katkıda bulunan faydalı bir birey olarak toplumsal hayata dâhil olur. Aksi durumlarda maalesef çok sayıda örnek mevcuttur. Suçlu çocuk profilleri incelendiğinde genelde ailenin tam olarak işlevini gerçekleştiremediği, otorite boşluğunun olduğu ya da bir biçimde tek ebeveynli aile durumuna geldikleri görülmektedir. Evliliğin sağlığı, toplum sağlığı ve güvenliği açısından göz ardı edilemez bir öneme sahiptir.

Toplumsal Normlar, Örf ve Gelenekler

Evliliğin bir diğer gerekçesi bireyin toplumsallaşma süreci olabilir. Evlilik sayesinde statü değişir ve toplumun güven duyulan, saygı duyulan tarafına geçer. Toplumun her beklentisini gerçekleştirmemiz mümkün olmayabilir ya da o beklentilere göre yaşamak iyi sonuçlar doğurmayabilir. Fakat birey olarak tamamen toplumdan ve değerlerinden kopuk yaşamak gerçekçi değildir. İnsanın toplumsal yönü, bireysel tarafı arasında bir denge olduğunda sağlıklı bir ruh sağlığına kavuşabilir.

İslam Dininin Teşviki

İslam dini, her fırsatta evliliği teşvik etmiş ve kolaylaştırılmasını emretmiştir. Evlilik, imanı tamamlayan bir eylem olarak nitelenmiştir. Hz. Peygamber (s.a.s.) Müslümanları evlenmeye

teşvik ederek; “Ey gençler! Sizden evlenmeye güç yetirenler evlensin.” (Buhari/ Nikâh, 3) ve “Nikâh benim sünnetimdir. Benim sünnetimden yüz çeviren benden değildir. Evleniniz. Çünkü ben diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar ederim.” (İbn Mâce, Nikâh, 1) buyurmaktadır. Ayrıca sadece teşvik etmekle kalmamış tüm sürecin nasıl yürütüleceğine dair görüşler bildirmiştir. Tüm bunlar inançlı kimseler oldukça önemli bir motivasyon kaynağıdır.

Metafizik Güvenlik

Maddi ve manevi güvenlik hissi olmadan sağlıklı bir medeniyet inşa etmek ve düzenli bir hayatın varlığı mümkün değildir. Sağlıklı evliliklerde bireyler birbirlerinin anlam ve değer dünyalarına saygı duyar ve buna uygun yaşamaları için teşvik eder. Böylece kendimizle bütün hisseder ve çelişkisiz bir hayata kapı aralarız.

Sevgi Dolu ve Sağlıklı Bir Evliliğin Hakkında Birkaç Püf Nokta

Evlilik nedenlerini incelerken sağlıklı bir evlilik vurgusunda bulunduk. Sağlıklı bir evlilikle ilgili birkaç püf noktaya değinerek yazımızı sonlandıralım.

Olumlu Dikkat: Eşimizin duygularını, düşüncelerini anlamak, ilgili alanlarına eğilmek, dünyasına dâhil olabilmek, onun hakkında merak duymak.

Kabul: Karşımızdaki kişiyi olduğu haliyle kabul etmeye, anlamaya çalışmak, şahsiyetine yönelik olumsuz yorumlarda bulunmamak.

Minnettarlık, Teşekkür ve Övgü: Eşimizin ilişki için yaptıklarını fark etmek, onları dile getirmek, övgü ve takdir hususunda cimri olmamak.

Cesaretlendirme: Eşimizin amaçları ve hayallerini anlamak ve bu yönde ona destekleyici, teşvik edici olmak.

Sevgiyi Dile Getirmek: Sevgimizi eşimize uygun davranışlarla ifade etmek.

Yakınlık: İlişkiye duvar örmemek, yakın olmaya gayret etmek.

Empati: Eşimizin ne hissettiğini anlamak, anladığımızı ona ifade etmek.

Regülasyon: Eşimiz öfkelendiğinde, üzgün olduğunda, kırıldığında onu sakinleştirebilmek ve bu konuda destekleyici olmak.

Destek Olmak: Eşimizin karşılaştığı problemlerde yaşam olaylarında onu yalnız bırakmamak ve destekleyici olmak.

Son söz olarak, evlilik hem bireysel hem toplumsal sağlığı destekleyerek sağlıklı nesiller ve sağlıklı toplumlar oluşmasına katkı sağlar. Sevgi dolu ve sağlıklı bir evlilik inşa eden bireyler olmak temennisizle.

Sağlıklı evliliklerde bireyler birbirlerinin anlam ve değer dünyalarına saygı duyar, buna uygun yaşamaları için teşvik eder. Böylece kendimizle bütün hisseder ve çelişkisiz bir hayata kapı aralarız.

SOSYAL

FOBİ

■ Fazilet SEYİTOĞLU

Uzman Klinik Psikolog

Sosyal fobi tanısı alan çocuklar genelde çekingen, sessiz, ürkek, içine kapanık ve utangaç olarak nitelendirilirler. Toplum içine girmekten, orada bulunmaktan, izlenmekten ve dikkat odağı olmaktan aşırı derecede rahatsız olurlar. Arkadaşları ile oyun oynamakta ve oyun kurmakta güçlük çekerler. Okulda da yalnız çocuk olarak vasıflandırılırlar. Kendilerini ifade edemezler, konuşurken göz göze gelmekten kaçınırlar. Topluluk önünde veya diğer çocuklarla konuşurken rahatsız olur ve utanırlar. Grup oyunlarına girmek istemezler. Sınıf içinde sessiz kalır, derse katılmaktan çekinir, parmak kaldırmaz, sesli okumaktan ve tahtaya kalkmaktan korkarlar. Başkalarının önünde yemek yemezler, bir yabancı ile telefonda konuşmak, bir şeyler satın almak onlar için çok zordur. Bir grup içinde konuşurken ya da herhangi bir eylemde bulunurken aşırı sıkılırlar, yüzleri kızarır ve sesleri titrer. Ergenler bu tepkilerinin anlaşılmasından rahatsız olurlar, saçma olarak değerlendirileceği düşüncesi ile konuşmak istemezler. Genellikle sessiz ve uzak kalırlar.

Sosyal fobi, çocuğun okul yaşamını olumsuz etkiler. Ergen,

ellerinin titreyeceği endişesi ile tahtaya yazı yazmaktan kaçınır, öğretmeni ona soru sorduğunda yanlış cevap vereceği, gülünç duruma düşeceği korkusu ile derse odaklanmakta güçlük çeker. Sunum yapmaktan aşırı korkar, yeteri derecede bilgisi olduğu hâlde tahtaya kalkmak istemez ve sözlü sınavlarda yoğun kaygı nedeniyle başarısı düşer. Sosyal fobisi olan ergen, arkadaş toplantılarına gitmez. Arkadaşlıklarını sürdürmez. Hata yapma ve gülünç duruma düşme korkusu ile sosyal ortamlara girmekten kaçınır ve bu kaçınma davranışı onu yalnızlığa iter. "Arkadaşlarım beni sevmiyor, biliyorum, sevmeyecekler, benimle dalga geçiyorlar." ifadeleri, ergenlerin düşünceleridir genelde. Eleştirilmekten ve kendilerine şaka yapılmasından aşırı derecede rahatsız olurlar. Sosyal fobi tanısı alan çocuklar kendilerini yalnız ve mutsuz hissederler. Öz güvenleri ise çok azdır.

Çocuklarda Psikiyatrik Bozukluk Olarak Sosyal Fobi Tanımı

- Sosyal ortamlarda, performans gerektiren durumlarda veya tanımadık insanlar önünde ortaya çıkan belirgin yoğun aşırı korkunun nedeni, çocuğun aşığılanmaya, utanmaya neden olacak şekilde davranmaktan korkmasıdır.

Çocuklarda bu korku kendi yaşlıları arasında da yaşanmalıdır. Tanıdık kişilerle birlikteyken çocuk bu korkuyu yaşamayabilir.

- Çocuğun, korkulan toplumsal durumla karşılaştığında anksiyetesi artar. Bu durum onda ağlama, donma, titreme, hızlı nefes alma şeklinde kendini gösterir.
- Çocuk, korktuğu toplumsal durumdan kaçır ya da buna yoğun anksiyete ve sıkıntı ile katlanır.
- Çocuk, korkusunun aşırı ya da anlamsız olduğunu bilemeyebilir. Ergen bunun farkındadır.
- Bu durumu çocuğun günlük işlerini, akademik hayatını ve sosyal işlerinin işlevselliğini bozar.

Sosyal Fobinin Nedenleri ve Sıklığı

Yapılan araştırmalar, sosyal fobinin hem çevresel hem de belli ölçülerde kalıtsal etkiler tarafından belirlendiğini göstermiştir. Aile çalışmalarında, sosyal fobisi olan bireylerin yakınlarında sosyal fobi bulunma oranı % 16,6, ikiz çalışmalarında genetik etkenlerin rolü % 30 olarak bulunmuştur.

Çocuk Büyürken Gözlenen Sosyal Fobi İşaretleri

- Sosyal fobi genelde ergenlik döneminde tanı alır ama belirtileri çocuklukta başlar. Çocuk 6 ay ile 3 yaş arasında yabancılardan ve anne babadan ayrıldığı zaman kaygı geliştirir, bu doğaldır. Bu kaçınma davranışı bir sosyal fobi olarak değerlendirilmemelidir. Çocuk çevresindeki insanları kendisinden ayrı bir sosyal birey olarak ancak 4-5 yaş itibarıyla algılamaya başlar,

kendine has özellikleri belirir, çevresi ile etkileşimi artar ve utanma duygusu gelişir.

- 4-5 yaşında aile dışındaki sosyal ortamlarda aşırı utangaç olan, sessiz kalan ve konuşmayan çocuklar seçici konuşmamazlık (selective mutism) tanısı alırlar. Bu çocukların, tedavi edilmedikleri takdirde ileri dönemde sosyal fobi tanısı alma olasılıkları yüksektir.
- 8 yaş itibarıyla başkalarının kendisi hakkındaki düşünceleri çocuğu rahatsız eder; şaka kaldırmaz, eleştiriye tahammül edemez, arkadaşlarının kendisini sevmediğini düşünür. Bu dönemde görülen kaygılı ve çekingen davranışlar tedavi edilmezse ileri ergenlik ve

saldırgan tutumlar göstermesi ve çocuğunu dövmesi,

- Anne babanın çocuğunu koşullu sevmesi veya reddetmesi veya terk etmesi,
- Anne babanın aşırı mükemmeliyetçi olması, çocuğunu sürekli eleştirmesi, yaptığı hiçbir işi beğenmemesi, onu cezalandırması,
- Anne babanın çocuğun kişilik özelliği ile alay etmesi,
- Anne babanın çocuğunu aşağılaması,
- Anne babanın çocuğunu başkaları ile sürekli karşılaştırması ve kıyaslaması,
- Anne babanın çocuğunu yük olarak görmesi, erken

Sık sık yaşına uygun olan görev ve sorumluluklar verin.

- Birçok konu hakkında kendi fikrini ifade etmesini sağlayın, ne düşündüğünü sorun ve söylediği şeylere önem verdiğinizizi ona hissettirin.
- İyi yönlerini, başarılarını takdir edin ve onu ödüllendirin.
- Sosyal ortamlara girmesini ve arkadaşlıklarını destekleyin, evinize misafir çağırın.
- Çekingen, utangaç şekilde kişiliğini eleştirmeyin ve başkalarının yanında onun çekingenliğinden ve utangaçlığından bahsetmeyin.
- Çocuklarınızı başkaları ne der diyerek, ayıp diyerek eğitmeyin.

yetişkinlik döneminde sosyal fobi kaçınılmazdır.

- Yapılan araştırmalar, tanıdık olmayan ortamlara, insanlara ve nesnelere karşı aşırı korku duymanın ileri dönemde sosyal fobi için öncül olduğunu öne sürmektedir.

Sosyal Fobi Oluşumunu Destekleyen Anne Baba Tutumları

- Anne babanın utangaç olması, sosyal ortamlardan çekinmesi,
- Anne babanın çocuğunu sürekli azarlaması, cezalandırması,
- Anne babanın kaba, baskıcı,

çocukluk döneminde anne ile çocuk arasında bağlanma bozukluğu yaşanması.

Çocuğunuzun Sosyal Fobisi Olmasını İstemiyorsanız

- Okul öncesi dönemden itibaren çocuğunuzla birlikte sosyal ortamlara girin. Bu ortamlarda ona model olun. Karşınızdaki kişi veya çocuğunuzla ile konuşurken göz teması kurun. Konuşmayı ilk siz başlatın.
- Okul öncesi eğitim almasını destekleyin.
- Ben yapamam düşüncesinin oluşmaması için bazı şeyleri başarmasına fırsat oluşturun.

- Mükemmeliyetçi olmayın, neden daha iyisi olmadı diye sormayın.

- Onu kardeşleri ve arkadaşları ile kıyaslamayın. Ondan tamamen dışa dönük olmasını beklemeyin.

- Sevgi, şefkat ve sabırla, attığı her sosyal adımı destekleyin.

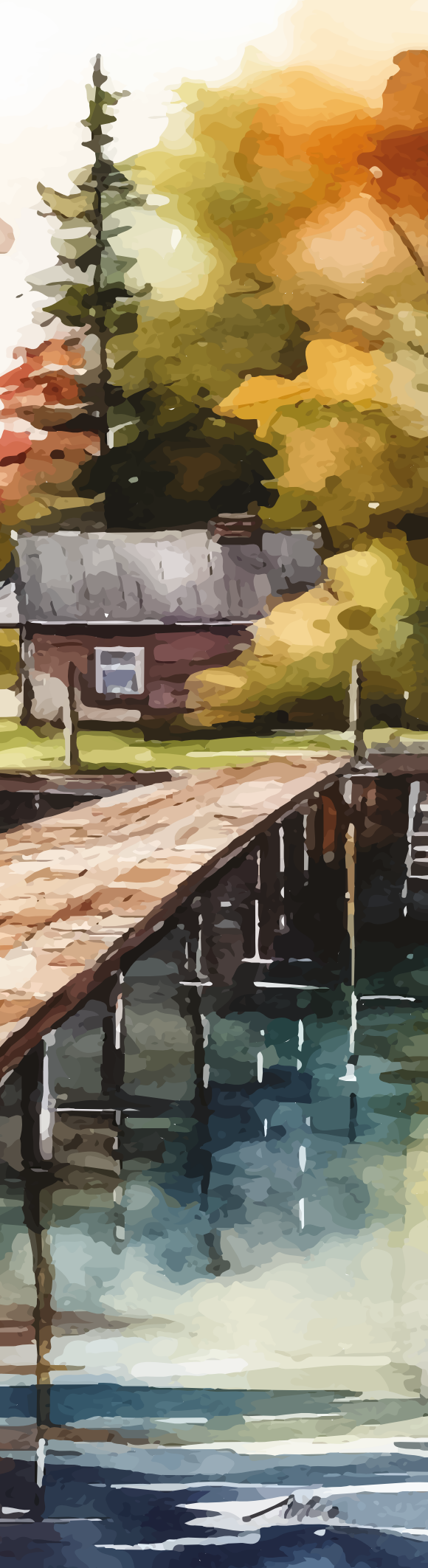
- Okulda öğretmeninizden destek alın.

Tedavi

Erken yaşta başlayan sosyal fobi muhakkak tedavi edilmelidir. Tedavide özellikle bilişsel davranışçı terapi yöntemlerinden faydalanılır.

EKSİK PARÇA

■ Zeynep DEMİR

Hikâyeler insandan uzun yaşar. Baba oğula, dede toruna anlatır. Nineler hikâyelerde küçük kızlara hayatı öğretir. Anneler, masallarla evlatlarına yaşamın derin ve incelikli yanlarını aktarır. Her aile bir hikâyedir. Çocuklar geçmişlerine dair bilgileri o hikâyeler vasıtasıyla edinir. Yaşadıkları topraklara ne zaman geldiklerini, nasıl kök saldıklarını, ne iş tuttıklarını... Büyük büyük babalarının başlarından geçen sergüzeştleri dinlerler. Büyük ninelerinin çıkırıkta nasıl ip eğirdiğini, dedelerinin eşkiya kapıya dayandığında gösterdiği yiğitlikleri, babalarının küçükken yaptıkları yaramazlıkları, annelerinin ilk bez bebeklerini o hikâyelerden öğrenirler.

Küçük bir çocukken uzun kış gecelerinde dedemin yamacına oturur, anlat, derdim. Hani o kış kar bütün yolları kaplamıştı da şehirden ilçeye dönebilmek için tipide altı km yol yürümüştünüz. Van Gölü'nün buzla kaplandığı seneyi anlat. Baharda karlar eriyince Bend-i Mahi'nin nasıl çoştüğünü, taşan nehir sularında yiten hasadı anlat. Bir bir anlatırdı dedem. Yüksünmez, aynı hikâyeyi tekrar tekrar anlatırdı. Her defasında bir başka detay çarpardı gözüme. O anlattıkça hayaller kurar, âdeta o günleri ben de yaşadım. Acı tatlı olaylarla doluydu anlattığı hikâyeler. Ne de olsa iklim çetindi, kışlar sertti. Toprak her dem müşfik yüzünü göstermezdi. Yolun yokuşu yazılmıştı Van'a. Coğrafya

kaderdi ve bu coğrafyada insanlar, keder nedir pek iyi bilirdi.

Dedem asıl kederini saklamış meğer. Ne o tipi, ne de Bend-i Mahi'nin elinde yitip giden hasat. Bir başka keder kavurmuş yüreğini. Anlatmak için büyümemi beklemiş. Eksik bir parçaymış dedeme ızdırap veren şey. Küçükken kulağıma çalınırdı ya, çocuk aklımla anlamazdım. Yitik bir amcadan bahsederdi evin büyükleri, bilmediğimiz bir diyarda, bilmediğimiz akrabalarımızın olduğundan dem vururlardı. Bense üstünde durmazdım hiç. Önce çocuktum, ardından böyle şeyleri pek fazla düşünmeyen genç bir delikanlı. Fakat gün geldi o hikâyeyi anlattı dedem. Beni tartıp, yeterince olgunlaştığımı görüp, bu işi çözebileceğime kani olduğunda anlattı.

Dedemin bir amcası varmış, adı Halil. Küçükken çok severmiş onu. Ona okumayı yazmayı öğreten Halil amcasıymış. İsmi ile müsemmaydı, derdi. Dost canlısı bir adamdı. Karıncayı bile incitmez, kimsenin ardından kötü konuşmaz, kimse için kötü düşünmezdi. Dedemin dedesi, Kemal Ağa, tekne kazıntısı oğlu Halil'e pek bir düşkünmüş. O sakin yapısından mı sebep yoksa araya giren hasretlikten mi bilinmez. Halil amca okumuş yazmış adam. Eski yazıyı bilir. Osmanlı bakiyesi bir âdem. Yeni yazıyı da öğrenmiş, hesap kitap işlerinden de anlarmış. Daha gencecik delikanlıyken ilçenin ileri gelenleri ondan akıl alır olmuş. Belediye reisliği bile teklif etmişler zamanında

ama o istememiş. Böyle söylerdi dedem. Hayal meyal hatırladığı yılların ardından. Derken işler sarpa sarmış. Bir dönem eski yazıyı tamamen yasaklamış hükümet. Ahalinin ellerinde ne kadar kitap varsa toplamışlar. Kimi tavan arasına saklamış, kimi soba küllerinin içine gömmüş. Pek sıkıntılı bir dönemmiş. Hükümetin adamları tatsız tutsuz laf eder, geleni geçeni horlarmış. Dedemin anlattığına göre eski yazılı üç beş kitap yüzünden başı derde girmiş Halil amcasının. Kırklı yılların sonu. Bir gün eve dönmemiş Halil. Babası kederden üç gün konuşmamış. Annesi dizlerini dövmüş. Öldü mü, kaldı mı bilinmez. Önceleri sağ olduğuna dair umutlar yeşertmişler içlerinde. Yıllar geçtikçe bari ölüsünü bulsak, bir mezar taşı olsa, başında Yasin okusak, demişler. Yıllar geçmiş, ne bir ses ne bir haber. Halil'in babası evlat acısıyla kocamış, annesi rahmetli olmuş. Ama büyük dede torunlarına anlatmış yitik evladının öyküsünü. Dedem de o hep aklındaki son görüntüsüyle gencecik bir delikanlı hâlinde saklamış amcasının hatirasını.

Hiç beklenmedik bir anda bir haber gelmiş Halil amcadan. Van'dan İran'a alışveriş için giden tüccarlardan biri, bir müjde ile çalmış kapılarını. Dedem genç bir delikanlıymış o zaman. Ninesi çoktan göçmüş, dedesi ise ahir ömründe bir pirifâniymiş. Gelen haberci müjdem i isterim, diye başlamış söze. Tebriz'de bir çarşıda

alışveriş tutarken bir adam yaklaşmış yanına. Nereden geldin, nereye gidersin, kimlerdensin derken sohbet uzamış. Benim adım Halil, demiş adam. Ben de yıllar evvel Van'dan geldim. Uzun süre geri dönmenin yollarını aradım, başaramadım. Derken buralara yerleştim, evlendim, evlat sahibi oldum, bir düzen kurdum. Memlekete dönünce filan ilçeye yolun düşerse Kemal Ağa'yı bul, evladın sağ, de. Anam gözünün yaşını silsin. Beni merak etmesinler. Kader böyle imiş, bize de hasretlik yazılmış.

Yıllar sonra gelen bu haber sevinç kaynağı olmuş haneye. Kemal Ağa haberi getiren tüccara en besili koyununu bağışlamış. Ardından ellerinden tutup, gözünü seveyim varıp gidelim evladımın bulunduğu yere, alıp getirelim memleketine, demiş. Tüccar üç beş ay sonra yine gideceğini, o zaman isterse yanına birini katabileceklerini söylemiş. Kemal Ağa ilerleyen yaşında yola çıkamayacağından dedeme vermiş bu görevi. Sayılı gün çabuk geçer derler, inanmayın, diye güldü dedem. Kemal Ağa say say bitirememiş günleri. Derken o kötü haber. Evladından haber getiren tüccar vefat etmiş. Dedem, Kemal Ağa'nın o anda bir kez daha yıkıldığını anlattı. Yine de ellerinde küçük bir iz. Tebriz'de bir han. Dedem, bir cesaret iz sürsek, gitsek Tebriz'e, sorup soruşturacak, demiş. Ne çare baharı beklemişler.

Dedem hikâyenin tam bu noktasında soluklanırdı.

Gözleri dolar, atamın arzusunu yerine getiremedim, derdi. O bahara erememiş büyükbabaları ve onca yaz, onca kış geçmiş de dedem Tebriz'e gidip iz sürememiş. Mahcup bir ifadeyle, yapamadım, dedi, ister dünya telaşı de, ister çaresizlik, yapamadım. O yıllar şimdiki gibi değil ki, genciz ama korkuyoruz da. Bugün olduğu gibi ha deyince bir yerden bir yere gidemiyorsun. Biz kaç darbe gördük, açlık gördük, kıtlık gördük... Siz bilmezsiniz... Eşkıyaları siz filmlerde görürsünüz biz dağda onlarla burun buruna geliriz. Yapamadım işte, atamın sözünden çıktım. Fakat şimdi, ben de artık onun kadar yaşlanmışken, anlıyorum atamı. İnsan geçmişi kadar geleceğini de merak ediyor. Köklerin nereden biliyorsun, ya bu ağacın dalı budağı nerelere ulaştı? Yaprakları hangi toprağa düştü, soyu soppu nerelerde devam etti. Şimdi anlıyorum. Halil amca çoktan rahmeti rahmana kavuşmuştur. Allah taksiratını affetsin ama şimdi bilmediğimiz bir diyarda, adını dahi duymadığımız akrabalarımızın olması, onlardan bihaber yaşamamız zoruma gidiyor. Düşünsene evladım, belki bir gün bir yerde karşılaşacak fakat tanımadan yanından geçip gideceksin. O da seni tanımayacak tabii. İnsan nesebine sahip çıkmalı, bu hikâyede eksik parça kalmamalı.

Dedem haklıydı. Eksik bir hikâye vardı ailemizde. Bir Halil amca vardı, kim

bilir kuzenlerimiz, onların çocukları hatta torunları... Üstelik o çalkantılı yıllar da geride kalmıştı. Ne kırklı yılların sefaleti, ne altmışların tedirginliği ne de seksenlerin kaosu... Şimdi kolaydı her şey. Hemen kararımı verdim. Tebriz'e gidip iz sürecektim. Bir şey bulup bulmamam değildi mesele, yola çıkmam önemliydi dedem için, elimden geleni yapmış olmam önemliydi. Ancak o zaman içi rahat edecek, bu ahir ömründe atasına karşı borcunu ödemiş sayacaktı.

Van otogarından İran'a geçtim. Yıllar önce Halil amcanın çalıştığı hanı da kolaylıkla buldum. Fakat devir değişmiş, Halil amcaı tanıyan tanımayan herkes rahmeti rahmana kavuşmuş. Yine de pes etmedim. Hanın eskilerinden kim varsa evlerini sordum soruşturdum. En sonunda ihtiyar bir âdemoğlu bildi Halil amcaı. Bir oğlu vardı, dedi, ben yaşlarda, Türkoğlu derdik ona, gök gözlü bir oğlandı. Adamcağız pek de emin değildi lakin denemeye değerdi. İki gün boyunca yol iz sorup nihayetinde buldum Halil amcanın oğlunu. O babası gibi Tebriz'de kalmamış, Tahran'a yerleşmiş. Ak saçlı, ak sakallı, dedikleri gibi gök gözlü bir Türkoğlu. Torun bilip bir sarılması vardı bana. Annesi Acem'miş ama Türkiye'den göçen babasından sebep Türkoğlu kalmış adı. Halil amcanın iki de kızı varmış, büyük olan ablaları geçen yıl vefat etmiş, küçük kız kardeşi ise hemen yakınlarında

oturuyormuş. Heyecanla doğruldu, tabii ya haber edeyim de gelsin. Türkiye'den akrabam gelmiş, bizi bulmaya gelmiş, bundan önemli şey mi var, işini gücünü bıraksın gelsin.

Heyecanı geçip tek akrabalara haberi verince biraz daha anlattı geçmişlerini. Babam arada anlatırdı, dedi, Türkiye'den geldiğini, bir süre memleketine dönemediğini, annemle evlenip buraya yerleştiğini. Ama hiç unutmadı vatan toprağını. Hep bir imkân olsa, anama babama haber yollasam derdi. Hatta bir defasında, bundan yıllar önce, bir tüccar tanış çıkmış da haber göndermiş memleketine. Merak etmesinler, demiş. Hayatta olduğunu bildirmiş. Kim bilir ben yollara düşüp arayıp soramadım ama belki onlar beni sorar bulur, derdi.

Acem ilindeki o Türkoğlu'nun ellerini öptüm. Ben Halil amcamızın kırk yıl önce gönderdiği o haberin peşinden geldim, dedim. Yıllar girdi araya, nice zorlu kış girdi, çetin hayat şartları girdi ama geldim. Bir kez daha sarıldık birbirimize. Türkoğlu'nun evlatlarıyla, torunlarıyla, uzak akrabalarıyla tanıştım. Her biri sevgiyle bağrına bastı beni. Birkaç gün daha misafir ettiler. Memleketime sevgili dedemin ve büyük atalarımın yitik hikâyesindeki o eksik parçayı bulmanın neşesiyle döndüm. Dedeme bir kucak dolusu selam, coşkulu sarılmalar getirdim. En önemlisi hikâyenin o eksik parçasını getirdim.

Her aile bir hikâyedir. Çocuklar geçmişlerine dair bilgileri o hikâyeler vasıtasıyla edinir. Yaşadıkları topraklara ne zaman geldiklerini, nasıl kök saldıklarını, ne iş tuttıklarını... Büyük büyük babalarının başlarından geçen sergüzeştleri dinlerler. Büyük ninelerinin çıkıkta nasıl ip eğirdiğini, dedelerinin eşkiya kapıya dayandığında gösterdiği yiğitlikleri, babalarının küçükken yaptıkları yaramazlıkları, annelerinin ilk bez bebeklerini o hikâyelerden öğrenirler.

İKİ ŞEYLE DURUR DÜNYADA İNSANIN ADI

■ Gülşen ÜNÜVAR

Dinle eli açık!
Mektubuma başlamadan evvel sana selam eder, gözlerinden öperim. Özünün hoşluğunu, gönlünün mutluluğunu dilerim. Nasılsın diye sormak âdettendir, âdet yerini bulsun evlat.

Beni soracak olursan güzden yenice çıkmış bir ağacın ihtiyar dallarından hâlliceyim. Son

yapraklarım da ha düştü ha düşecek. Kabuklarım desen nasırlaştı, ağırlaştı, yer yer kurudu, yol yol açıldı, aralandı. Yanlış anlamayasın, şikâyetçi değilim hâlimden, iyiye bile yorarım bu değişimleri. Asıl aynı kalmak, hiç değişmemek endişelendirirdi beni. İnsanız, elbet ağaracak saçlarımız, kirpiklerimizin üzerine hafifçe yıkılacak göz kapaklarımız, içinden coşkun nehirler akacak kıvama gelecek simamızdaki çizgiler... Olacak evlat, olacak. Öyle ki yaşadığımızı dair bir kanıt bırakacak hayat.

Aslolan elimize, dilimize değil de gönlümüze sahip çıkmak diye yorarım ben zamanı. Gönlünden ne haber? Rahat mı, huzurlu mu, sakin mi bir sor bakalım, ne cevap gelecek içinden. Geçen zaman onu da hamur gibi yoğurmuş mu, anlamlı şekiller verip bir kenara koymuş mu? Yoksa öyle ilk hâliyle kalmış da şu hayattan hiç mi hazel almamış?

Olmaz değil, olur evlat. Nice gelmişler geçmişler gördüm ben; eli yüzü kadar gönlü de ilk hâliyle duran, ne yontulmuş ne de tek bir darbe almış. Şükür ki boş gelip de yine aynı boşlukla geçmiyoruz şu âlemden. İyi ya da kötü biz de yontulduk, aşındık, şekil aldık, yaralandık, yara sardık. Bizde iki varsa birini paylaştık, bir varsa ikiye ayırdık, hiç yoksa beraber çare aradık, çabaladık. Elimiz de gönlümüz de açtı çok şükür ve yine şükür ki eli açıklarla karşılaştırdı bizi Hak. İncitmedik, incinmedik.

Eli açıklık nedir diye sorarsan mal, mülk ile altın, ahça ile

yoktur bir alakası. Canla vardır bunun yalnızca ilgisi; canını ortaya koyacak kadar özünle varsan bir davada, işte budur anlamı eli açıklığın. **Eli açıklık gümüş dağıtmak değildir.***

Eli açıklık malını paylaşmak hiç değildir. Ekmeğini, suyunu bölüştüğün oldu mu hiç? Ya kederini, derdini? Saadetini üleşecek kadar selek olabildin mi mesela? Evet diyebilmek için çokça yaşamış çokça görmüş, çokça gezmiş olman icap eder. Durduğun olduğun yerde iyilik yapmak kolaydır zira. Ne kadar insanla karşılaştığın, kaç hadisenin içinde kaldığın, kaç badireden sonra emeline vardığın mühimdir evlat. Başına iş gelmedikçe kendi kendini eli açık ilan etmemeli insanoğlu. Hele dar gününde göreyim ben onları ya da ırak gurbette; belki de açların aç, tokların tok olduğu bir kentte. Mazlum haksızlığa uğrarken, bir gariban müşkülüne çare ararken, en yakınının ya da en uzağın medet umarken belli olur yiğidin yiğitliği, merdin mertliği.

Her söz aynı kapıya çıkar, farkında mısın evlat; iyilik kapısı! Merhamet, vicdan, lütuf kapısı. Kapıları sonuna kadar aralayasın ki şu daracık âlemde mert durup mert kalasın. Zira **İki şeyle durur dünyada insanın adı, ünü. Biri mal, davar sahibi olmak, biri yüzüsu.***

Yüzüsu nedir bilir misin evlat? Dünyada bıraktığın, senden sonra geriye kalacak onurun ve şerefidir. Özü saygın, haysiyeti pak, alını ak insanlar için kullanılan tabirlerin bir kısmını sıralayıverdim işte

İbadetini
noksansız
yaparsan Hak
daima yanında
olur. Kalbini
doğru tutarsan
ünün de adın
da tertemiz
kalemlerle ak pak
taşlara yazılır.
İşte o vakit her iki
cihanda da huzur
bulur, huzur
verirsin.

sana. Hepsi de aynı kapıya çıkan mertebelerdir bunlar. Çıkarını güden, fırıldaklık eden, hep bana diyenler uzaktır bu kapıdan. Mal, davar sahibi olmak kolaydır, zor olan yüzüsunun her daim duru kalması. Çağlayanlar kadar, gökyüzü, deryalar, ummanlar kadar berrak kalabilmesi senin elindedir evlat. Durulukla beslersen nefsinin, duru kalırsın. Çamur ile haşır neşir olursan çamurlaşırırsın.

İbadetini noksansız yaparsan Hak daima yanında olur. Kalbini doğru tutarsan ünün de adın da tertemiz kalemlerle ak pak taşlara yazılır. İşte o vakit her iki cihanda da huzur bulur huzur verirsin. Diyeceğim o ki; **Dünya endişesini kısa tut, ibadetin olsun uzun. Acele ettiğinde sakın ol, kızdığında düzgün.*** Atadan evlada bir deyiş, bir kelam, bir öğüttür

ettiğim. İster kulağına küpe yaparsın ister buruşturup bir kenara atarsın. Ben inanıyorum ki atsan bile okudukların bir nebze de olsa zihninde yer etmiştir, küçük de olsa incecik yollar açılmıştır kalbinde. Vakti saati geldiğinde, belki de yaşın kemale erdiğinde eski ahşap bir sandıktan çıkarcasına çıkıverecek karşına; biraz naftalin kokacak, rengi biraz safran sarısına çalacak, solmuş yazıları seçmekte gözün zorlanacak ama mutlaka zihninde canlanacak bu söylediklerim.

Belki merak edersin belki yersiz bulursun yazdığımı bir daha yazmamı, söylediğimi defalarca tekerrür etmemi, dediğimi bir daha bir daha dememi, her cümleme nasihat eklememi... Zihnine bir mız gibi kazınsın isterim de ondandır evlat. Senin zamanında nasıldır bilemem amma benim devrimde altın değerindedir öğütler. Söz ağızdan çıkmadan kapar burada evlatlar her lafı; bal ile kaymak gibi, pekmez ile lokum gibi. Bayram yerinde dağıtılan inci mercan şeker gibi. Bilirler çünkü yollarını aydınlatacak tek kılavuz büyükten küçüğe geçen söz mirasıdır. Anadan kıza, kızdan kızına. Babadan oğula, oğuldan oğluna.

Velhasılıkelam, bu fakir kalemkâr sana der ki gümüş bir halka işler gibi işledim satırlarımı, iyi oku, tak bileğine. Burada son bulan mektubumu kılavuz yap kendine.

Gözlerinden öper, sana selametler dilerim...

***Kutadgu Bilig**

KOKU

■ Muhammed Kâmil YAYKAN

...Şüphesiz ben Yûsuf'un
kokusunu alıyorum...
(Yûsuf, 12/94.)

Yaklaşık iki aydır süregelen bir rahatsızlık içindeyim. Ne tuhaftır ki tanıdık tanımadık pek çok kişi de üç aşağı beş yukarı aynı şikâyetlerden dem vuruyor. Bitmeyen bir geniz akıntısı, dinmeyen bir öksürük, tıkalı bir burun, standartların oldukça altında bir hayat kalitesi...

İnsan, nimetlerin farkına böyle kayıp anlarının yaşandığı süreçlerde varıyor maalesef. Bu ayki yazımızın meydana geliş sebebi işte tam olarak

bu. Burnum tıkalı ve koku alamıyorum. Meğer koku bizim için ne kadar önemliymiş.

Köşemizde daha önce pek çok duyumuzu misafir ettik. Sıra bu sefer koklama duyumuzda. O hâlde sorularımızı soralım ve yolculuğumuza başlayalım. Koku bizim için ne ifade ediyor? Beynimiz kokuyu nasıl işliyor? Koku, duygularımızı ve anılarımızı tetikler mi? Başkaları ile olan ilişkilerimizi kokularımız nasıl şekillendiriyor?.. Sorular artar gider.

BİLİYOR MUSUNUZ?

- Koku, bizim ilk gelişen duyumuz. Öyle ki ta anne karnında başlıyoruz bir şeyleri koklamaya ve kokuları ayırt etmeye. Koku ile tanıyor henüz dünyaya gelen bir bebek annesini rahatlıkla. Bu yüzden anne kucağında sakince duruyor o körpeçik yavrular. Bu yüzden -Anadolu'nun pek çok yerinde de göreceğiniz üzere- beşiğin üzerine örtülüyor annenin yemenisi.
- Sadece biz insanlara ya da memeli canlılara ait bir özellik de değil bu. Tek hücreli organizmalarda bile kokuya reaksiyon gösterme gibi tepkiler gözlemlenebiliyor. Dolayısıyla kokuya en eski duyu diyebilmek mümkün oluyor. Ve bu da koku duyusunun beynin en merkezî noktalarına doğrudan bağlandığını bizlere işaret ediyor.
- Şimdi burayı biraz daha açalım. Diğer duyuların aksine koku, duyu merkezlerine bir aracı olmadan bağlı. Koku alma soğanı olarak adlandırılan bu merkez (olfactory bulb) beynimizde hipokampusu yani hafıza, yön bulma, duyu yönetimi ve yaratıcılık gibi özelliklerin yer aldığı konuma çok yakın bir yerde bulunuyor. Bu da kokuyu belki de en dikkat çekici duyularımızdan biri hâline getiriyor.

YUSUF'UN KOKUSU...

- Ne demişti Hz. Yâkub: Yûsuf'un kokusunu alıyorum... O kadar kelam ettik, aslında en kısasını yine kıssaların en güzeli ile beyan etmiş bize Mevla. Koku bize çağrıştırır pek çok şeyi. Daha biz farkına bile varmadan davranışımızı şekillendirir.
- Araştırmalar hastanelerdeki tedirginliğin çocukluk travmalarından kaynaklandığını söylüyor bizlere, ya da yemyeşil çimenler üzerinde özgürce koşuşturduğumuz çocukluk günlerini hatırlattığını kanıtlamış taze biçilmiş ot kokusunun. Hepimizin kendince sayısız örneği var koku üzerine.

NASIL YANI, KOKU HAYATIMIZI MI DEĞİŞTİRİYOR?

- Şöyle ki: Biz insanlar dört tip ışık reseptörüne, dört tip de dokunma reseptörüne sahibiz. Şimdi sıkı durun koku reseptörlerimizin sayısının en az bin olduğu ifade ediliyor yapılan araştırmalarda. Bu da kokunun ne denli gelişmiş ve belirleyici bir duyu olduğunu izah ediyor bizlere.
- Bu kadar gelişmiş bir duyu hayata dair tüm algılarımızı ve kararlarımızı da etkiliyor hâliyle. Şimdi derseniz bu kısma biraz eğilelim. İşin eğlenceli bir o kadar da dikkat çekici bilgilerle dolu kısmı da bence burada...
- Uyuyoruz, gözlerimizi kapatıyoruz. Oruç tutuyoruz, dilimizi kapatıyoruz. Diğer duyuları bir şekilde devre dışı bırakabiliyoruz ama kokuyu asla "kapatamıyoruz". 24 saat boyunca etkin olan bu duyumuz günlük algılarımızın ve duygularımızın dörtte üçünde doğrudan etkili oluyor.
- Öyle ki yeni tanıştığımız insanlardan hoşlanıp hoşlanmamıza hatta arkadaş seçimine bile koku duyumuz karar veriyor. Çünkü koku, parmak izimiz gibi biriciktir ve en ayırt edici özelliklerimizden biridir. Dolayısıyla biz farkına varmasak bile karşımızdaki insanı ilk önce koklarız. Kokusu bize hoş gelirse onu severiz.
- Aynı şekilde farklı mekânlara dair algılarımızı da kokularla ve o kokuların bize çağrıştırdıklarıyla ilişkilendiriyoruz. Hastane kokusundan korkanlar, bahçelerden hoşlananlar, evde huzur bulanlar ve anne babasının yanında şımaranlar varsa aramızda koku ile hafıza ilişkisine değiniyoruz, yazımızın devamında...

EVLİLİK BİRLİĞİNDE SADAKAT

■ **Nuray BAŞTAN AYDIN**

Uzman Klinik Psikolog

Sadık, yalan söylemeyen dürüst ve güvenilir kişi demektir. Sadık sözcüğü bağlılık ifade etmektedir. Sadakat sadece evlilik birliği içinde kullanılan bir kavram değildir, hayatın içerisinde pek çok alanda, insan ilişkilerinin olduğu her yerde anlamlıdır. Sadık olmak, insanı erdemli kılan, insanlar arasında güvenilir olmayı sağlayan bir duruştur ve en önemli insani değerlerin başında gelir.

İnsan bir ailede doğar, o aile içerisinde yaşamı öğrenir, karakter örüntüleri oluşur. Anne babasından ve çevreden aldığı değerlerle harmanlanarak karakteri şekillenir. Oluşan şemalarla davranış örüntüleri gelişir. Birey, erken çocukluk evresinde, doğduğu evde sadakat kavramı ile birlikte

pek çok insani özellikleri edinir.

Evlilikte Sadakat Neden En Önemli Unsurdur?

Evlilik, birlikte daha mutlu ve huzurlu olacağınızı düşündüğünüz kişiyle yeni bir yaşam kurma yoluna adım atmaktır. Evlilik kurumu, birtakım değerler üzerine kurulur. Bu değerlerin evlilik birliği sürecinde muhafaza edilmesi, mutlu ve sağlıklı evliliğin sırrını oluşturur. Bu bileşenler sevgi, saygı, iletişim ve sadakattir. Son yıllarda hızla artan boşanma vakaları bu değerlerin korunamamasından kaynaklanmaktadır.

Saygının, sağlıklı iletişimin ve en önemli bileşenlerinden olan sadakatin eşlik etmediği evliliklerde kısa sürede mutsuzluklar ortaya çıkmaktadır. Çift terapisine

başvurulan ve boşanma davalarında en çok yer alan nedenler arasında eşlerin birbirlerine sadakatsizliği göze çarpmaktadır. Ne yazık ki şimdilerde gençlerin pek çoğu evliliğe karşı olumsuz bakış açısı içerisindedir. Evlenmekten korktuğunu söyleyen gençlerin olduğunu görüyoruz. Genç kızların bu noktaya gelmelerini sağlayan önemli konuların başında sadakat sorunu ve güven kaygısı gelmektedir. Daha evlenmeden evlendiğimden ihanete uğrayabilirim korkusu yaşayan genç kızların evlilik sürecinde de sürekli bir kaygı ile yaşadığını görüyoruz. “Her erkek aldatır.”, “Eşimi sürekli kontrol etmeliyim.” tarzında düşünceler içerisinde olan kişiler evliliğe ve eşine karşı önyargı içerisinde hareket eder. Paranoyalar, senaryolar içerisinde boğulur.

Bu türden düşünce kalıpları; eşin telefonunu karıştırma, konuşmalarını dinleme, takip cihazları kullanma gibi doğru olmayan davranışlara sürükler. Sadakat ve güven, takip mekanizmasıyla sağlanmaz ve sürdürülemez. Sadakat insanın kendisinde bulunması gereken ahlaki bir erdemdir.

Ailesinde ihanet öyküsü olan kişi, evliliğe güvensiz bir şekilde adım atabiliyor, sürekli eşinden şüphelenerek hayatını bu kaygı ile geçirebiliyor. Bu durumu eşine yansıtarak eşiyile ilişkisini yıpratabiliyor. "Acaba eşim bana ihanet ediyor mu?" sorunsalından çıkamama... Bu ruh hâli eşlerin sağlıklı ilişki kurmasını olumsuz yönde etkileyebiliyor hatta

Eşler birbirleri için özel olduklarını, evliliğe adım attıkları ilk günden itibaren derinden hissetmeliler. Beraberlikleri boyunca aynı hassasiyetle korumaya çaba göstermeliler. Taraflar eşlerinin bu hassasiyetlerine güvenerek birbirlerini hiçbir dayanak olmadığı hâlde suçlayıcı, yargılayıcı cümle ve davranışlardan şiddetle kaçınmalılar.

kaygılı olan bu kişiyi patolojik noktalara getirebiliyor.

Evliliğin güven duygusu zeminine oturtulması gerekir. Eşler birbirlerine karşı sevgi ve saygıyı ihmal etmemeye özen gösterdiği kadar sadık kalabileceklerine de güvenmelidir. Buradaki teslimiyet, evlilik birliğini ve kişilerin ruh sağlığını korur. Bireylerin anda kalmasını sağlayarak konfor alanlarını yükseltir. Sürekli aldatılma düşüncesiyle yaşayan birey elinde somut veri olmadan her an aldatılma duygusunu yaşatır kendisine. Bu sarmal, bir süre sonra kısır döngüye dönüşür ve kişi somut veri olmadan kendisinin ürettiği senaryoyu ispatlamak,

Sadakatsizlik, duygusal ve psikolojik travmalara neden olan en zorlayıcı deneyimlerden biridir. Evlilikte güven sarsıcı bir eylem gerçekleşmesi durumunda ihanete uğrayan eş büyük hayal kırıklığına uğrar ve derin üzüntü yaşar. İhanet evlilik birliğini derinden sarsan travmatik bir olgudur.

kafasında netleştirmek için çeşitli yollara başvurur. Ancak bu yöntemlerin hiçbiri çözüm odaklı olarak işe yaramaz. Kişinin öfkesini, kaygısını, şüphesini daha çok artırır ve konfor alanını ortadan kaldırır. Burada yapılması gereken şey evlilik birliğine güven zemininde başlamaktır. Herhangi bir negatif koşullanma ile evliliğe başlamamaktır. Her evlilik yeni bir başlangıç olarak düşünülmeli, karşı tarafın güvenilir olup olmadığı evlenmeden önce değerlendirilmelidir.

Kişiler evlenmeden önce tutum ve davranışlarıyla karakter özelliklerini büyük ölçüde belli ederler. Evlilik

öncesindeki hâleri evlilikteki gidişatın bir ön izlemidir diyebiliriz. Objektif bir bakış açısı pek çok konuda bize veri sağlar. Sevgi, saygı, emek, fedakârlık ve sadakat en temel konular olarak irdelenmelidir. Ancak gençler evlenmeden önce bu sinyallerin farkına varmakta zorlanabilmekte, onları farklı okuyabilmekte veya evlendikten sonra eşim düzeler düşünceyle hareket edebilmektedirler.

Sadakatte eşler birbirlerine içten bağlılık gösterirler, bu durum mutlu evliliklerin ana unsurunu oluşturur. Tersî durum olan sadakatsizlikte eşlerin birbirlerine karşı bağlılıkları görülmez, eşe bağlı kalamamak, çoklu ilişkiler söz konusudur. Böyle bir durumda evlilik kurumunun temeli derinden sarsılır ve pek çok vakada evlilik birliği bozulur.

Bağlanma Stillerimiz Duygusal İlişkilerimizi Etkiler mi?

Bağlanma biçimleri, bebeklikten itibaren bireylerin kendi ebeveynleri ile nasıl bağlanma yaşadıklarının yansımasıdır. Çocuklukta ebeveynlerimizle olan ilişkimiz yetişkinlikte insanlarla ve karşı cinsle bağlanma stillerimizi etkiler.

Üç çeşit bağlanma biçimi olduğu ortaya konulmuştur: Güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma, kaygılı bağlanma.

Güvenli bağlanan kişilerin bebeklikten itibaren bakım verenleri tarafından temel

ihtiyaçları geciktirilmeden, tutarlı olarak karşılanmıştır. Çocuk, koşulsuz olarak sevilmiş ve değer görmüştür. Bu en sağlıklı bağlanma biçimidir. Sağlıklı ilişkilerin yaşandığı evliliklerde bireylerde güvenli bağlanma stilinin yaygın olduğu söylenebilir.

Kaçıngan bağlanma türüne sahip kişilerin bebeklik ve erken çocukluk evresinde bakım vereni tarafından yok sayılmış, ihmal edilmiş olduğu görülmektedir. Bu kişiler yetişkinlikte ilişkilerde duygularını düzenleme, regüle etme konusunda zorluk yaşarlar. Birbirine bağlanmakta zorlanırlar. Birden fazla partnere yöneldikleri görülebilir.

Kaygılı bağlanan kişiler büyük oranda duygusal açıdan yetersiz kalan, tutarsız, ilgisiz ve duyarsız bir ebeveyn veya bakım veren tarafından büyütülen kişilerdir. Sevgiyi koşullu olarak almayı öğrenmişlerdir. İlişkilerde güvensizlik, reddedilme korkusu, aşırı kıskançlık, partnere ve diğer insanlara şüpheyle yaklaşma yaygın düşünce hatalarındandır.

Sağlıklı İlişkilerde Güven ve Sadakat

Birey dünyaya geldiği andan itibaren yaşamını döngülerle sürdürür. Bebeklikle başlayan süreç, çocukluk ve ergenlikten sonra erişkinliğe evrilir. Yetişkin olduğunda bireyin ruhunda bir ötekiyle eş olma,

sonrasında ebeveyn olma isteği oluşur. İki yetişkin birey yaşamda mutluluğu yakalamak ve bu duyguyu öteki ile paylaşmak için romantik ilişkiye başlarlar. Bu sürecin ne kadar sağlıklı olduğu huzur kaynağını ve ebeveynlik rollerimizin temelini belirler.

Eşler, ilişkilerinde güven temeli oluşturamazlarsa aralarında şüphecilik, kaygı, kıskançlık, psikolojik ve fizyolojik şiddet, öfke kontrolsüzlükleri durumları yaşayabilirler. Eşlerin güven konusunda bireysel olarak engelleyemediği duygu, düşünce ve davranışları varsa bireysel terapi desteği almaları kendi ruh sağlıkları ve ilişkileri için doğru bir adım olacaktır. Bazen yaşanan deneyimler, tanık olunanlar, psikolojik travmalar bireyin güven konusunda sağlıklı düşünemesini engelleyebilmektedir. Birey bu döngünün içerisindeyken kendisine ve ilişkiye ne denli zarar verdiğinin farkına varamayabilir.

Eşler birbirleri için özel olduklarını, evliliğe adım attıkları ilk günden itibaren derinden hissetmelidir. Beraberlikleri boyunca aynı hassasiyetle korumaya çaba göstermelidirler. Taraflar eşlerinin bu hassasiyetlerine güvenerek birbirlerini hiçbir dayanak olmadığı hâlde suçlayıcı, yargılayıcı cümle ve davranışlardan şiddetle kaçınmalıdır.

Sadakatsizlik, duygusal ve psikolojik travmalara neden olan en zorlayıcı deneyimlerden biridir. Evlilikte güven sarsıcı bir eylem gerçekleşmesi durumunda ihanete uğrayan eş büyük hayal kırıklığına uğrar ve derin üzüntü yaşar. İhanet evlilik birliğini derinden sarsan travmatik bir olgudur. Birey böyle bir durumla karşı karşıya kaldığında bunun etkisini uzun süre ruhunda en ağır şekilde hisseder. İhanete uğrayan kişi bu duyguyla baş etmekte zorlanır, boşanmama kararı olsa da bu durumun kendisinde yarattığı tahribatla başa çıkamayabilir. Ancak içinde bulunduğu mevcut durumları değerlendirdikten sonra bir karar verir ve yolunu ona göre şekillendirir.

Evlilikte ihanetin gerçekleşmesi durumunda ihanete uğrayan tarafın ilk sorduğu soru, "Boşanmalı mıyım, devam mı etmeliyim?" Bu sorunun tek bir doğru cevabı yoktur. Bu, kişinin kendisinin alacağı bir karardır. Kişi hangi kararı alırsa o istikamette yoluna devam etmelidir. Birlikte yol almaya devam edilmesi durumunda sağlıklı bir birliktelik için, çift terapisi desteği alınması çok önemlidir. Aksi durumda tüm sorunların üstü kapatılarak hasır altı edilir; zamanla, çözülemeyen sorunlar sık sık gündeme getirilir ve evlilik mutsuz bir şekilde sürdürülmüş olur.

SEMRA ATA İLE GELENEKSEL İSLAM SANATLARI ÜZERİNE...

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ

Sanat hakkında pek çok tanımlar yapılır ki bunlardan biri de Halil Cibran'ın "Sanat, doğanın sonsuzluğa doğru bir adımdır." sözüdür. Yıllardır geleneksel İslam sanatlarıyla uğraşan biri olarak sizin sanat hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Sanata tarih boyunca farklı anlamlar verildiğini görüyoruz. Bunun yanında her bir dalından bakarak da sanata farklı anlamlar yüklemek mümkün. Ben sanatı, akliselimin kalbiselimle ahenkle bulunduğu ortaya çıkan zevkiselimin tezahürleri olarak değerlendirilebileceğini düşünüyorum. Sanat, Yüce Allah'ın insana lütfettiği sayısız yeteneklerin çeşitli vesilelerle ortaya çıkması ve artık görünebilir, duyulabilir, dokunulabilir olmasıdır.

Bazen bir hobi olarak başlayan sanat, bir yaşam biçimi ve disiplinine dönüşebiliyor. Sizin sanata ilginiz ne şekilde başladı ve nasıl devam etti?

Sanatla uğraş, sıradan bir hobi olarak başlayabilir. İlgi alanı olarak seçilen sanatın bir dalıyla aranızdaki bağ giderek güçlendiğinde ve artık o sanat dalında çalışmadan yapamaz hâle geldiğinizde onun bir hobi olması geçmişte kalan ve adı konmamış bir duygu hâli olabilir.

Yıllar önce çok farklı el sanatları ile uğraştım. Bugün diyebilirim ki "Onlar birer hobi idi." Ama hobi de olsa onların her birinden elde ettiğim nice deneyimler var. Neredeyse çeyrek asırdır tezhip sanatıyla

yol yürüyorum. Tezhipte aldığım mesafede önceki deneyimlerin katkısını asla göz ardı edemem. Arayış tabii bir süreçtir. Bu da denemeyi gerektirir, işte bu deneme sürecinde hangi sanat dalında kendinizi ifade etme imkânını elde ederseniz o sizin için artık bir "karar verme durağı" olabilir.

Hiç şüphesiz sanat ve ruh birbirlerine nüfuz ederek gelişen iki unsur olarak karşımıza çıkar. Siz, sanat ve ruh arasındaki ilişki hakkında neler söylemek istersiniz?

Sanatta alınan mesafeler o nispette ruha ve ruh hâlinize bir şekilde yansır. Bu süreç zamanla sanatçıyı hem bedenen hem de ruhen kuşatır. Zaten ruh ve bedenin aynı düzlemde doğru ve olumlu bir şekilde buluşması, insanın kendisiyle çevresiyle barışık olması hâlidir. İşin içinde ruh olmazsa o işte çok şeyin eksik olduğu hemen göze çarpar. Esas olan o ahenge ulaşmaktır. Sanatçının en verimli olduğu dönem, ruh ve beden iş birliği ile ulaşılan dönemdir.

Bu sorunuza başka bir açıdan bakarsak konuyu belki daha açık ifade edebiliriz: Sanatla uğraşmak sabır ve emek ister, sanat aceleye gelmez. Sabretmeyi, yeteneklerinizi size bahşedene şükretmeyi öğrendiğinizde gönül dünyanız rahatlar, huzur duyarsınız. Dışarıdan bakıldığında yapılması çok ama çok zor gibi görünen detaylarda boğulup kalmaz, bir şekilde engellerin üstesinden gelmeye başlarsınız.

Dünyanın koşturmacasından, debdebesinden arınır; varlık sebebinizi keşfe doğru yolculuk yaparsınız. Bu da sizi olabilecek stresten, tüm olumsuzluklardan korur. Ruhunuz arınır, dinlenir.

Klasik Türk İslam sanatlarından hüsnühat, tezhip, minyatür ve ebru gibi pek çok türle meşgul olan bir sanatçı olarak İslam ile sanat ilişkisini nasıl yorumluyorsunuz?

Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de çevremizde bulunan her şeyin nasıl bir ahenk içinde olduğu üzerine bizleri ibret nazarıyla bakmaya davet eder. Defalarca da baksa kusur bulamamaktan yorgun düşecek gözlerden söz eder. Bu anlamda kâinat muhteşem bir sanat eseri. İnsanoğlu böylesi bir bilinçle kendisine dönüp bir baksa

Arayış tabii bir süreçtir. Bu da denemeyi gerektirir, işte bu deneme sürecinde hangi sanat dalında kendinizi ifade etme imkânını elde ederseniz o sizin için artık bir "karar verme durağı" olabilir.

yaratılıştaki ihtişam karşısında doğrudan secdeye gider.

Tüm bu saydığımız geleneksel İslam sanatlarının her bir örneği, her bir türü o muhteşem ilahi sanatın birer parçasıdır denilebilir. Ben de hüsnühat, tezhip, minyatür, ebru, cilt, geometri, kâğıt restorasyon ve konservasyon eğitimleri aldım. Tabii yaptığınız eserlerin tezyinatı, çalıştığınız eserdeki hat ve onun anlamı sizi kuşatır, ona uygun bir edebe davet eder.

Bu alanda beni etkileyen bir örnek vermem gerekirse ecdadımız kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim hattında "lal mürekkebi"ni, bir canlının öldürülmesiyle elde edildiği için kullanmamıştır. Bundan elde edilecek malzemenin kalitesi ne kadar iyi olursa olsun canlıya zarar vermemek adına buna tevessül edilmemiş. Çevre duyarlılığının güzel bir örneği.

Türk süsleme sanatlarından icra ettiğiniz türler arasında sizin gönlünüzde hangi tür neye karşılık gelmektedir ve sizin için hangi tür daha ayrıcalıklıdır?

Geleneksel İslam sanatlarından hüsnühat, tezhip, minyatür, ebru, cilt, geometri, kâğıt restorasyon ve konservasyon başlığı altında icra etmeye çalıştığımız sanat dalları ayrı ayrı birer sanat dalı olarak ifade edilmelerine rağmen esasen bir bütünü oluşturan parçalar olarak da değerlendirilebilir. Bunlar birbirinden uzak değil, aslında doğru ölçeklerle birbirini tamamlayan unsurlar. Bir tek

sanat eserinde bu saymaya çalıştığımız sanat dallarını birlikte ifade etmek mümkün. Âdeta bu bize, kâinattaki varlıklar tek tek de güzeldir, bir araya gelerek de insanı hayran bırakan o muhteşem güzelliği ve ahengi oluşturur mesajını verirler. Tabii görebilene, hissedebilene...

Bu sanat dallarından hangisinin neye karşılık geldiğini ifade etmek oldukça zor ve izafi bir durumdur. Ama her bir sanat dalının aslına uygun icra edilmesi, insanın Yüce Yaradan'ın karşısında kendi acziyetini idrak ederek O'nun lütfettiği yeteneği doğru yerde, doğru ölçüde kullanmasıdır denilebilir. Çünkü sanat bir anlamda insanın öncelikle kendini keşfetmesidir. Bu keşif sanatçının adım adım dış dünyaya, oradan tekrar kendi iç dünyasına, deruni âleme gidiş gelişleridir...

Bir başka açıdan bakıldığında sanat, bir anlamda irşattır; zevkiselime, hakikate davettir. Malum irşat çok çeşitlidir ama bir üst bakışla ele alındığında yani büyük fotoğrafa bakıldığında her şey O'nu zikrediyor. Bu açıdan sanat bir anlamda sanatçının zikridir!

Türk süsleme sanatlarının özellikle de yeni kuşaklarca tanınması ve sevilmesine yönelik çeşitli etkinlikler yapıyorsunuz. Bunlardan kısaca bahsedebilir misiniz?

TDV Kadın Aile ve Gençlik Merkezi (KAGEM) bünyesinde yıllardır tezhip dersleri veriyorum. Son altı yıldır da Ulus İlk Meclis Anadolu

İmam Hatip ve Güzel Sanatlar Lisesinde geleceğimiz olan yetenekli gençlere tezhip dersleri konusunda rehberlik etmeye çalışıyorum.

Derslerimizde İslam sanatlarının geçmişten günümüze kadar gelen tarihî süreci, usulü, adabı ve kültürünü de aktarmaya çalışıyoruz. Şüphesiz içerisinde yaşadığımız dönemi doğru yansıtmak ve gençlerin geçmişle bugün arasında bağ kurabilmelerini sağlayacak süreçler içerisinde yolculuk yapmaya çalışıyoruz.

Gençlerimiz bu konuda çok ilgili ve duyarlı. Geçtiğimiz günlerde Filistin için bir sergi hazırladık. Hemen her kesimden yüksek bir ilgi gördü. Gazze'de yaşanan zulümleri eserlerimize yansıtmaya, hissiyatımızı sanatla ifadeye çalıştık. Üzümle kalmadık, bir adım öne çıkıp gençlerimizin gözüyle Gazze'de yaşanan dramla ilgili hem bugün hem de gelecek için ümit ışığı yakmaya çalıştık. Unutmamak ve unutturmamak adına tarihe not düştük. Hem fiilî hem de kavli dualarımızla mazlum kardeşlerimizin yanında yer aldık. Sadece bu sergide görev almanın bile öğrencilerimizin eğitimine önemli bir katkı sağladığını düşünüyorum.

Sizce sanatın bireye ya da topluma dönük katkıları nelerdir?

Sanat; sabrı, disiplinli çalışmayı, araştırma yapmayı, görmeyi, hissetmeyi, paylaşmayı, duyarlı olmayı sağlıyor. Sanatta aldığınız

mesafeyle doğru orantılı olarak gördüğünüz her şeyde bir sanat olduğunu keşfediyorsunuz.

Sanat, vaktinizi daha iyi değerlendirmenizi sağlıyor; zamanın çok sınırlı ve kıymetli olduğunu anlamaya başlıyorsunuz. Üretmenin, paylaşmanın aynı zamanda keyfini de yaşıyorsunuz. Gelişigüzel bir hayat tarzından düzenli, disiplinli, planlı yaşama geçiş yapıyorsunuz. Dolayısıyla çevrenizdeki insanlarla olan diyalogunuz, paylaşımlarınız, konuşmalarınız daha bir düzeyli hâle geliyor.

Dedikodudan uzak bir hayat yaşıyorsunuz. Bu anlamda sanatın önemli kazanımlardan biri de gönül dünyanızda yaşadığınız manevi huzurdur.

Son olarak toplumumuzun ve bilhassa da gençlerin klasik Türk İslam sanatlarına daha fazla teveccüh gösterdiğini gözlemliyoruz. Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Klasik Türk İslam sanatlarına ilgi duyanlara ne gibi tavsiyelerde bulunmak istersiniz?

Son zamanlarda gençler başta olmak üzere hemen her yaşta insanın sanata karşı görülür bir ilgisi var. Özellikle pandemi döneminde sanatla uğraşanların o zor süreci daha rahat geçirdiklerine şahit olduk.

Bu sanatlara olan ilginin ülkemizde giderek yaygınlaştığını, insanların bu konuda duyarlılığının arttığını, kendi değerleriyle buluşma

imkânlarının oluştuğunu görüyorum. Özellikle gençlerin ilgilerinin artması çok önemli ve ümit verici. Bu da doğrusu beni sevindiriyor. Yeni yeni yetenekler aramıza katılıyor. Belki burada bir şeye işaret etmek yerinde olacaktır. Geleneksel süsleme sanatlarımızın kendine has özelliklerini korumak durumundayız. İlgiyi artırırken kaliteden, bu sanatların kendine has özelliklerinden ödün verilmemelidir. Rehber öğreticilere bu konuda önemli sorumluluklar düşmektedir. Şüphesiz öğrenme süreçlerini doğru yaşamış, işinin ehli hocalarımızın artması da güzel, onlarla daha iyiye gidebileceğimize inanıyorum.

Gelenek içerisinde gelişim denilebilecek bir usul ve üslupla çalışmalar yapılması hâlinde tarih boyunca süregelen sanat mirasına, günümüzün gelişen imkânlarıyla her biri özgün yeni halkalar ekleyebiliriz.

Doğru zeminde, doğru usullerle yürütülen sanat eğitimi beraberinde değerler eğitimi de besler. Bu da bir taraftan sanatta mesafe almamızı sağlarken aynı zamanda değerlerimizi içselleştirmemize de katkı sunar. Malumunuz günümüzde bu kavramların çoğu örselendi. Modern adını verdikleri hayat biçimi bizi biz eden değerlerin çoğunu ters yüz etti. Sadece bu açıdan bakıldığında bile geleneksel süsleme sanatlarıyla meşgul olmanın, değerlerimizi yaşatmaya ve özümüzü korumaya katkıda bulunduğunu söyleyebiliriz.

ÖZ GEÇMİŞ

Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Aile ve Gençlik Hizmetleri Müdürlüğünde (KAGEM) sanat koordinatörü-sanat eğitmeni görevini yürüten Semra Ata, Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde açılmış olan Türk süsleme sanatları kurslarında, Mehmet Memiş ve Doğan Çilingir'den hüsnühat, Ferhan Şenol ve Memnune Birkan'dan tezhip, Nurten Ünver'den minyatür, Mehmet Karlı'dan cilt, Salih Elhan'dan ebru dersleri aldı. Tezhip, minyatür ve ebru dalında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı geleneksel Türk süsleme sanatları sanatkarı belgesine sahip olan Ata'nın eserleri, yurt içi ve yurt dışında açılmış kişisel ve karma sergilerde yer aldı.

EVRENSEL İLETİŞİM DİLİ: SEVGİ

■ **Muhammed Ali SAYGIN**
Eğitim Görevlisi

Aciz ve savunmasız olarak dünyaya gelen insan yavrusu; bakıma, korunmaya ve ilgiye muhtaçtır. Annesinin rahminde son derece steril ve güvenli bir ortamda huzur içinde yaşarken bütün konforunu terk edip farklı bir dünyaya gözlerini açmıştır. Önceki rahat hayatına kıyasla kendisini bekleyen zorlukların farkına vardığından dolayı ağlıyordur belki de. Daha gün ışığına alışmamış yumuk gözlerinden akıttığı yaşlarla kendini korumaya çalışıyor. İsmet Özel'in ifadesiyle, "Dünyaya gelmek, bir saldırıya uğramaktır. Doğan bebek, havanın ciğerlerine olan saldırısının verdiği acıyla haykırır. [...] İnsan yavrusu uğradığı saldırıdan korunmak için önce en yakın çevresinin yardımından yararlanır. Ana kucağı bütün saldırılara karşı ilk barınak, ilk sığınaktır. Ailesi, dostları, kavmi ve belki bütün insanlık, bir tek insanın yüzyüze geldiği saldırılarda bazen bir zırh, bazen bir kalkan olarak kullandığı unsurlar sayılabilir." (Waldo Sen Neden Burada Değilsin?, s. 9)

Dünyada kendisini bekleyen zorlukların içine doğup doğmama konusunda yaşadığı dilemmada, insanoğlunu sıkıntılar dünyasına gelmeye ikna eden sebep ne olabilir? Peki, insanlığın bütün yaralarını saracak, tedavi edecek bir sihirli değnek var mıdır? Kötü niyetli ve art niyetli insanların tuzaklarını boşa çıkaracak en güzel mücadele yöntemi nedir? Her çeşit zulüm binalarını temellerinden dinamitleyip yerle yeksan edecek mekanizma veya sistem mevcut mudur?

Sevmek ve sevilme en şifalı merhemdir. En tatlı, en sorunsuz mücadele yöntemidir. Dünyaya gelmek bir saldırıya uğramaksa sevgi en güvenli liman, en korunaklı zırhtır. Kanayan yaralara, hastalıklı ruhlara devadır. Ruhumuzun hem sevmeye, hem de sevilme duygularına son derece ihtiyacı olsa da burada başat rolü sevgi oynamaktadır.

Ruhun ihtiyaç duyduğu yeterli dozajda ve ifrata da kaçmayan sevgi, sağlıklı bir kişiliğin en önemli harcıdır.

Modern psikoloji de birçok kişisel ve ruhsal hastalıkların kaynağının, çocukluk dönemine uzanan sevgi yoksunluğu olduğunu itiraf etmektedir. Sevgi ihtiyacını annesinden ve babasından ayrı ayrı karşılayamayan çocuk, bu eksikliği farklı alanlarda ve yanlış kişilerde arayacaktır. O hâlde yaygın bir yanlış olan "Kızını dövmeyen dizini döver." anlayışını "Kızını sevmeyen dizini döver." şeklinde düzeltebiliriz. Sevgiden mahrum bir ortamda büyüyen kişilerin yaşadığı en büyük sorunlardan bazıları, çevresiyle iletişim kuramama, sosyalleşememe, kimseye güvenememe, yeni tanıştığı insanlara potansiyel tehlike ön yargısıyla bakma ve ikili ilişkileri düzenli bir zeminde devam ettirememeye gibi hususlardır. Huzurlu bir ailede sevgiyle büyüyen şahıs ise sağlıklı bir ruha, psikolojiye, dolayısıyla sağlam bir kişiliğe sahip olur.

İnsan, çevresindeki insanlarla hatta hayvanlar ve bitkilerle irtibat ve bağ kurabilen sosyal bir varlıktır. Canlı cansız bütün

varlıklarla kurduğumuz en etkili diyalog ise sevgiye dayalı gönül bağıdır. Kalbinin en derin ve ücra köşelerinde büyüttüğün ve dışarıya sunduğun bu sevgi bağı bütün insanlığa, doğaya ve mahlukata doğru, gümrah çiçekler gibi filizlenir, dallanır, budaklanır. Uçlarını budayayım desen daha da gürleşir, şenlenir. Sevgi bağı öyle şifalı bir iksirdir ki nefesine nefes, ruhuna can, damarlarına abihayat olur.

Fakat hayatın bir kanunudur, her ilaç her hastaya deva olmaz. Kalbinin en

mahrem noktalarında besleyip büyüttüğün, sonra çevrendekilere ve bütün insanlığa servis ettiğin sevgi ilacı, çorak kalplere şifa olmaz. İpekten atlas kumaşlar içinde özene bezene koruduğun sevgi bağı, bazen dikenli tel örgülerle çevrili duvarlarla karşılaşır. Aşamazsın o yüksek telleri, yıkamazsın o sert duvarları. Çünkü sevgiyi bilmeyen çorak kalpli insanların düşünce dünyası farklıdır. Onun rüyaları ve hayalleri sadece bu dünyaya aittir. Ötesi yoktur. Dünyanın parametrelerine ve dinamiklerine göre konuşur o. Maddiyatını, menfaatini, çıkarını bilir sadece. Senden de öyle davranmanı bekler. Başka türlü bir iletişim kurma şansı bırakmaz sana. Giydiğin kıyafete, oturduğun eve, bindiğin arabaya, cüzdanının kabarıklığına, makamına ve akademik kariyerine bakar, ona göre pozisyon alır sana karşı. Beş duyu organına hitap

etmeni bekler. Gözüne güzel görünmeni, kulağına hoşuna gidecek cümleler kurmanı bekler. Kelimelerini ister senden mesela.

Kelimelerin yoksa, onun gözünde değer de yok demektir. Susmak bir erdem değil, acizliktir onun değer yargılarına göre. Kelimelerini alarak, sözde arkadaşlığını, sahte dostluğunu verecektir sana. İyi ama benim kelimelerim o kadar ucuz değil ki. Kelimelerimi nasıl pazarlık unsuru, bir ticaret metaı yaparım? Gönülden bir bağ kurmuş olsaydın kelimeleri dile dökmeye ihtiyaç duymazdın. Konuşmadan da anlardın beni. Sevmeyi bilseydin öyle koyu muhabbetler yapardık ki susarak. Hiç bir kelam etmeden ne kadar da iyi anlaşır, güler şakalaşırdık. Çünkü iletişimin tek yolu konuşmaktan ibaret değildir. Sadece insanların değil, hayvanların ve bitkilerin de anlayabileceği evrensel bir dil olan sevgi dili vardır. Sevgimi anlamıyorsan kelimemi nasıl anlayacaksın ki? Yüz hatlarında iyice belirginleşen çizgilerin, ağaran saçların ya da gözlerin mütemadiyen konuşuyordur hâlbuki. Gel gör ki bu çılgıncı sadece sevmeyi bilip sevimmeye layık olan insan duyar. Sözümüzü gönül insanı Yunus Emre'yle hitama erdirelim:

“Ben gelmedim dava için

Benim işim sevi için.

Dostun evi gönüllerdir,

Gönüller yapmaya geldim.”

YOLCU

■ Feyza İKLİM

Hayat bir rutinler bütünü. Her insan belli rutinlerle yaşayıp gidiyor. Bir annenin hayatı ise çocukları ekseninde şekilleniyor. Kızım eve geldiğinde mutfakta yemek yapıyordum. Hevesle okulda geçen günün hülasasını

yapmak için yanıma geldi. Gün sonunda arkadaşları ve öğretmenleri ile yaşadıklarını anlatmayı, benimle konuşmayı çok sever. “Anne, biliyor musun bugün ne oldu? Bakanlıktan üst düzey görevliler okula geldi.” dediğinde “Öyle mi?” diye meraklanmış bir ses tonuyla

sordum. “Onlar geldiğinde ben nöbetçiydim. Ve onları ilk ben karşıladım. En kibar ve nazik hâlimi takınarak okulu gezdirdim.” cevabını verdi. Gözlerinden ışıltı saçarak heyecanla sözlerine devam etti. “Görevli beyefendilerden bir tanesi ‘Sen ne kadar düzgün konuşuyorsun, ismin ne senin?’ dedi. Galiba girişkenliğimi ve hitabetimi beğendi.” Söylediklerini can kulağıyla dinledikçe yüzüme bir tebessüm yayıldı. Kızımın iletişim becerileri ve girişkenliği mutlu etse de ne kadar tersi karakterde olduğumu düşünmeden edemedim. Kanımdan, canımdandı ama her hâliyle farklıydı. Doğduğu andan itibaren emanet bu ruhun aslında diğer bütün ruhlar içinden bana bahşedilmesinde bir hikmet vardı. Ergenlik yıllarımda karakterimi ve şahsiyetimi inşa etmekte çok zorlanmış, girdiğim ortamlarda kabul görmem ve kendimden emin olmam zaman almıştı.

Ancak anne olduktan sonra çocuk yetiştirme serüveninde aslında ne kadar eksikim, tamamlamam gereken yanıma olduğu gerçeğiyle karşı karşıya kalmıştım. Kızım dünyaya geldiğinde bana hiçbir şeyle kıyaslanamayacak bir mutluluk vermiş, hayatıma neşe, tat katmıştı. Zaten Allah'ın lütfu olan çocuk nimet değil midir? Sorduğum soruya gayriihtiyari "Yaşam amacı, varlığı ile neşenin, mutluluğun tarifi evladın nimetlerini saymakla bitiremez insan" diyerek cevap verdim kendime. Ardından Peygamber Efendimizin torunları Hz. Hasan ve Hüseyin için söylediği "dünyada kokladığım reyhanlarım" hadisini düşündüm. Şimdi daha iyi anlıyordum Allah Resulü'nün ne demek istediğini.

Anne olduktan sonra artık hiçbir şey eskisi gibi değildi. Yavrum ben olmasam ne yapar, diye endişe eder olmuştum. Annelik korkusuz ruhları bile endişenin karanlık dehlizlerinde gezdiriyordu. Ölüm denilince nasılsa vakti gelince herkes sırasını savar derken artık çocuklarım annesiz kalır, bensiz ne yaparlar, diye ölümden korkar hâle gelmiştim. Kendine emanet bu canı büyütme galesiyle yıllar geçmiş; zamanla dünyanın en sevimli, tatlı varlığı beni sabır taşına dönüştürmüştü; tahammül sınırlarımı genişletmişti. Artık evin temiz olmayışını, oyuncakların etrafta dağınık oluşunu, gittiğim her yere geç kalışımı eskisi kadar dert etmiyordum. Çünkü varlığımın tekamülü için ulaşmam gereken merteye, vermem

gereken bir sınav olduğunu Rabb'in "Çocuklarınız ancak birer imtihandır." (Tegâbün, 64/15) ayeti ile fark etmiştim.

Herkesin hayatta kendi içinde katettiği yollar var. Varması gereken menziller. İstese de istemese de. İlmek ilmek, emek emek işlediğim evlatlarım, yürüdüğüm yolda menzile ulaştıran vasıtaydı. Doğup büyüdüğüm topraklarda çiçek açarken daha verimli, bereketli başka toprakların da var olduğunu şimdi daha iyi anlıyordum. Sonra kalubela geldi aklıma, tüm ruhların Allah'ın huzurunda toplanıp Yaradan'ın varlığına, birliğine ant içtikleri o an. O toplanmada ruhlar tanışırken hangi ruhun kimin annesi, babası ya da oğlu, kızı olduğunu kim bilir ki? Aslında ham olan ruhların olgunlaşması için hayatına dâhil olacaklarla kalubeladan tanışır insan. Yaradan'ın ilahi planında bu yerleştirmenin elbette bir hikmeti vardı. Hayat serüveninde fitratını anlayamamış, iç yolculuğundan bigâne kendi kimliğine yabancı, karakterine kör olanlara bir ayna tutar çocuk. Kendinin farkına varmasını sağlar. Daha geçen gün küçük oğlum, "Anne neden suratın asık, canın mı sıkkın?" demişti. Aslında canım sıkkın değildi. Ama oğlum suratımın asık görünmesinden canımın sıkkın olduğunu düşünmüştü. Karşıdakinin nasıl görüldüğünü en yalın şekliyle kalıplardan, endişelerden, düşüncelerden sıyrılarak masumca söylemek, önünü ardını düşünmemek ancak bir çocuk saflığı ile olabilir. Çünkü çocuk, mekânın ve

anın fotoğrafını filtersiz çeker. Kimsenin söylemeye cesaret edemediği sözler ile karşılaşınca afallamış, kızmış, inkâr etmiş, hayır öyle değilim, demiştim. Ama yine de bu sözler başka zamanlarda da tekrarlanınca kafamı meşgul etti. Düşünmeden edemedim. Aslında haklıydı. Kullukta öz eleştiri yapmanın çok önemli olduğunu bir hocadan işitmiştim. İnsanın gözü hep kendi içinde, kalbinde ve yolunda olması gerekmez miydi? Kendine dönen, dışarıya gözünü kapatıp kulağını tıkayan sükûnetin içinde seyran eden ancak kendini bilirdi. Kendini bilmeyen ilim irfan sahibi olamaz. Kendini bilmeyen Rabb'ini bilemez, kendini bilmeyen yolda olmanın, menzile ulaşmanın ne demek olduğunu tam olarak kavrayamaz. Birden düşüncelerimi özetleyen Yunus'un şu beyti dilimden döküldü: İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir. Sen kendini bilmezsen bu nice okumaktır. Öyle ya bu aslında özgürlüğün biletiydi. Maskelerden arınmış siretle içsel bütünleşmeyi yaşamak, içi dışı bir olmak, kendi olmanın verdiği sakinlikle hakikatin engin sularında doyasıya yüzmek demektir. Birden kızımın sesiyle irkildim: "Anne ben bu hafta çok yoruldu. Hafta sonu bir yerlere gezmeye gidelim mi?" "Tabii" diye karşılık verdim şefkatle bakarak.

Yürüdüğüm yolda geliştiren, dönüştüren çocuklarımla arkadaş olmuştum artık. Endişe ettiğim hususlarda onlar cesaret veriyorlardı bana.

CİHAN BAĞI: TEKİRDAĞ

■ Dudu ALKAN

İnsan bazen hayatı akışına bırakmalı, cebelleşmemeli, yoksa tüm güzellikleri kaçırıyor. Böyle durumlarda bir rota değiştirmeli, yola koyulmalı. Haydi, zamanı hızlandırmadan, insanı yavaşlatarak gezmeye başlayalım mı? Siz yazıyı okurken yanınıza bir bardak çay alın, ruhumuzun derinliklerine doğru inerek bir yolculuk yapalım. Bu ay sizlerle Rumeli topraklarımızın sarı gelinine gidelim. Kültürel zenginliği, mavi ve yeşili iç içe geçmiş doğal güzellikleri ile kendine hayran bırakan, fetihler ufku; Tekirdağ. İki adım gerisinde eski taht şehri Edirne'ye iki adım ilerisinde ise payitaht İstanbul'a varılıyor. Bu şehir sokakları denize çıkan mutlu insanların şehri, yılda bir iki kez yağan karın soğuşunu günlerce çekenlerin şehri.

Trakya dediğimiz bölge Müslüman Türk kültürünün Balkanlar'da yoğun olduğu önemli bir coğrafyadır. İstanbul iline 130 km mesafede bulunması nedeniyle özellikle İstanbulluların sık sık gittiği bu şehir, Osmanlı döneminde

de önemli bir sayfiye yeri olmuş. Son derece hareketli bir şehir merkezi karşılıyor sizi. En çok rağbet edilen yer de Süleymanpaşa'da bulunan eski liman bölgesi. Bu alanda bolca çay bahçeleri, kafeleri görmek mümkün.

Valilik binasının karşısında bu şehirde doğan ünlü vatan şairimiz Namık Kemal'in müze evi yer alır. Eğer vaktiniz varsa şairimizin doğduğu ev örnek alınarak müze hâline getirilen bu yeri ziyaret edebilirsiniz.

Barbaros Caddesi üzerinde eski bir Türk evi olan Rakoczi müzesi karşımıza çıkıyor. Bu ev son yıllarını Tekirdağ'da geçiren Macar prensi II. Rakoczi'nin anılarına izafeten Macar Hükümetince müze olarak düzenlenmiş. 17. yüzyıldaki Türk mimarisini çok güzel yansıttığı için vaktiniz varsa uğrayın derim. Süleymanpaşa'da sokaklarda tarihî birçok Osmanlı evi de görebilirsiniz.

Rüstem Paşa Külliyesi

Köklerin peşinden gitmeli, köklerinin izini devam ettirmeli insan. Biz de bu

izleri takip ettiğimizde merkezde Rüstem Paşa Külliyesi ile karşılaşırız. Evliya Çelebi'nin de rahmetle andığı Rüstem Paşa'nın izini sürerek Anadolu'da ve Rumeli'de bir hayli yer dolaşabiliriz. Paşa, yaşadığı dönemde olduğu gibi bugün de kâh hayırla kâh ironiyle ama daha çok arkasında bıraktığı imaretler kadar şahırla yarışacak büyüklükteki servetiyle anılıyor. Rüstem Paşa tarafından 1553 yılında Mimar Sinan'a, denize hâkim bir alana yaptırılan bu güzel eser bugün de şehrin gözbebeği konumundadır. Evliya Çelebi, Tekirdağ camilerini anlatırken, "Bunlardan çarşı içinde kalabalık cemaate sahip Rüstem Paşa Camii, yüksek, sanatlı ve şirin bir minaresi var." diye söz ediyor.

Kare planlı cami, kesme küfeki taşından yapılmıştır. Tek şerefeli minaresi caminin sağındadır. Giriş kapısı ceviz ağacı üzerine fildişi kakmalıdır. Kapı ve pencere kanatları geometrik motiflerle bezenmiştir. Caminin kible kapısı üzerinde şu tarih yazılıdır:

*Rüstem Düstur-ı a'zam Hak
rızasın kasd idüb*

*Bu makamı eyledi manendi
gülzar-ı na'im*

*Safha-i maha Utarid yazdı bu
tarihini*

*Ecrini aden eylesün bu cami'in
lütf-ı kadim.*

Bahçedeki yuvarlak beş sütunlu mermer şadırvan 1841 yılında Sultan Abdülmecit zamanında yapılmıştır. Bu caminin sebilinde akan suyu övgüyle anlatır Evliya Çelebi. Bu güzel şadırvanın suları caminin havasını tamamlıyor.

İnsan ömrü bir nefes alış kadar kısada olsa geride bırakılan eserlerle asırlara

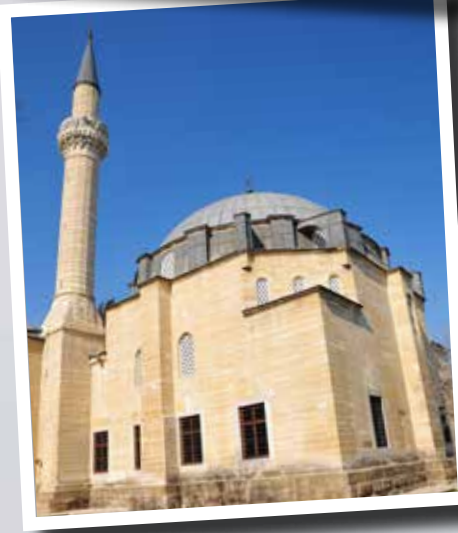
sığacak kadar uzundur aslında. Rüstem Paşa Külliyesi; cami, medrese, bedesten, kervansaray, hamam, imaret ve kütüphaneden oluşmaktadır. Âdeta şehrin kalbi olarak görülen bu külliyenin doğusundaki kütüphane, hamam, medrese yıkık bir hâldedir. Batısında bulunan 6 kubbeli bedesten dikdörtgen planlı bir yapıdır. Taş ve tuğla karışımından inşa edilmiş, 1965 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir. Osmanlı'nın şehircilik anlayışında bedestenler önemli bir yer tutmuştur. Ticari hayatın merkezi burası olmuş, alışverişin nabızı bedestenlerde

atmıştır. Hâliyle çarşılar da bedestenlerin etrafına kurulmuş. Çevresindeki çarşılar varlıklarını ve ticari potansiyellerini hâlâ sürdürmekle birlikte bir süredir büyük alışveriş merkezleri kadar rağbet görmüyor ama siz yine de uğrayıp yorgunluk kahvenizi burada için, duvarlarına bakıp geçmişte yaşadığı şaşalı günlerini hayal edin.

Orta Cami

Tekirdağ Valiliğinin hemen önünde, Orta Cami mahallesindedir. Eski Cami ile Rüstem Paşa Cami arasında kaldığı için Orta Cami adı verilmiş. 1855 yılında Kürkçü

Sinan Bey tarafından yapılan bu cami yıkılınca hayırsever vatandaşlar tarafından eski yerine, kesme taştan ve tek şerefeli olarak yeniden inşa ettirilmiş. Yapının ana mekânına, sundurmalı bir taç kapıdan girilir. Dikdörtgen planlı ana yapının üç yanı kadınlar mahfili ile çevrilidir. Caminin ön kısmında bulunan sekizgen şadırvan, perde motifleriyle bezelidir.

Eski Cami

Ertuğrul Mahallesinde 1830 yılında Zahire Nazırı Ahmet Ağa tarafından yaptırılan bu caminin 1912 yılında yıkılan minaresi Cumhuriyet Dönemi'nde yeniden inşa ettirilmiş. Minaresi kesme taştan ve tek şerefelidir.

İnsan insanı yolda tanımış, bu nedenle yol arkadaşlığı mühimdir, göçebe ruhlarımız fazla telaşe gelmez, biraz yavaşlamak durmak lazım. Dar zamanlara sıkıştırmamak lazım tüm güzellikleri. Şehirler en iyi yürüyerek keşfedilir ve şehre gitmeden önce mutlaka okumalar yapılmalı, seyahat defterine notlar alınmalıdır. Mümkünse şehrin geceki hâli de görülmelidir.

Ben gezdiğim her yerde iki çift kelimeler edip şivesini, töresini öğrenmek için halkla sohbet ederim. O şehrin havası, suyu kadar önemlidir. İnsan tabiatı gereği sosyal bir varlıktır. Kulağınıza çalınan "Nabüün beyaa, iyiyim be yaa, sen nabüün, abe kızanlar nasıl?" cümleleri yüreğinizi ısıtır. Ülkemizin sahici konuşmaları olan bu cümleler gezi hatıralarınızdaki yerini alsın.

Tekirdağ'ın her ilçesi apayrı güzel. En büyük ilçe olan Çorlu, sanayisi ile ön plana çıkmış. Çorlu'nun kalesinin tarihi 6. yüzyıla, Bizanslılara kadar iner. Ama maalesef bugün geriye pek bir şey kalmamış. Merkezindeki Süleymaniye Camii, bölgenin en eski yapılarından. Kanuni Sultan Süleyman tarafından yaptırılan bu cami; mermer mihrabı, minberi ve mahvili ile oldukça üstün bir sanatsal işçiliğe sahiptir. 500 yıldır içinde namaz kılınan bu cami sizi alır, geçmişe götürür.

Güney sahilinde ise Marmara Ereğlisi var. Köpüklü dalgalarının vurduğu engin sahillerinde turizm oldukça canlıdır. Perintos Antik Kenti

geçmişin izlerine uzanmak isteyenleri bekliyor. Burada biraz deniz havası alın, zira bir anlık duygu ömür boyu süren duygu kadar değerlidir.

Sıcakkanlı, sevecen insanları ile peynirin hasının yapıldığı Malkara ilçesine uzanalım. Önce Mora fatihi Turhan Bey'in oğlu olan Gazi Ömer Bey tarafından 1493/94 yılında yaptırılmış Gazi Ömer Bey Camii'ne gidelim. Tamamen düzgün kesme taş malzemenen, bütün mekânın tek kubbe altında toplandığı merkezî planlı bir yapı olan bu eserin son cemaat yerini üç kubbe örtmüştür. Avlusundan içeri girdiğinizden itibaren sizi bir huzur diyarı karşılar.

Hacerzâde İbrahim Bey tarafından 1406 tarihinde yaptırılmış Hacerzâde İbrahim Bey Camii de uğradığı hasarlar neticesinde restore edilmiş ve tekrar ibadete açılmıştır. Yapı tamamen düzgün kesme taş malzemenen, tek kubbeli mescit planında inşa edilmiştir.

Yurdumuzun her yerinde sokak başlarında, çarşı içlerinde önce bir çeşme karşılar bizi. Malkara'da bulunan Baş Çeşme de bu eserlerden biridir. Mevcut kitabesinden anlaşıldığına göre miladi 1546 yılında Ahmet Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Şarköy

1354 yılında Gazi Süleyman Paşa tarafından fethedilmiş bu güzel topraklar önceleri Şehirköy olarak adlandırılmış. Zeytin bahçeleri ve yeşil bağlarıyla Tekirdağ'ın en

şirin ilçelerinden. Beşevler olarak bilinen beş tane tarihî ahşap evin art arda sıralandığı geleneksel mimarinin en güzel örneğini Şarköy merkezinde görebilirsiniz. Bir zamanlar samimi mahalle ilişkilerinin, kalabalık aile yaşantılarının da resmidir.

Burası yamaç paraşütü, doğa yürüyüşleri için fırsatlar oluşturacak konumdadır. Şarköy belki de her yer gibidir ama Tekirdağlıların gönlünde Şarköy sahili dünyanın en güzel yeridir.

Uçmaktare 1924 yılındaki mübadelede Selanik'ten gelen göçmenlerin oluşturduğu, Tekirdağ'a 35 km uzaklıkta bulunan eski bir Rum köyüdür. Eşsiz bir vadide yer alan köy, eski evleri ve sahiliyle görülmeye değer niteliktedir. Köy girişinde sizi tarihî çınar ağacı karşılar. Buradan mutlaka ihlamur, kekik, adaçayı almanızı öneririm.

Tekirdağ Mutfağı

Farklı kültürlerden insanların bir arada bulunması ve ürün çeşitliliği sonucunda oldukça zengin bir mutfak kültürü oluşmuş yörede. Tekirdağ köftesi bir diğer ismi Hacı Köylü köftesi bunların en başında gelir. Oluklu ızgarada pişen dumanı üzerinde bir porsiyon köfteyi yemeden dönmeyin. Buraya tekrar gelmek için iyi bir bahanedir Tekirdağ köftesi. Geleneksel üretim tekniği ile üretilen Malkara peynirleri, Saray manda yoğurdu, Hayrabolu tatlısı ve peynir helvası en gözde ikramlar.

Tarım

Şehir bereketli Trakya düzlüklerinde, oldukça zengin tarım alanlarının tam kıyısında bulunuyor. Tarih boyunca yapılan tarım Trakya için ortak kültür olmuş. Ayçiçek tarlaları yol boyu sarı çiçekli entari giymiş bir çocuk gibi süzülür. Ayçiçeği konusunda Türkiye'nin kalbidir. Apayrı bir güzelliğe sahip olan üzüm bağları ile ülkemizin üzüm üretiminde önemli bir yere sahiptir. Tarih, coğrafya ve huzur şehri olan Tekirdağ İstanbul'dan çokça göç almaya başlamış. Bu tersine göç ülkemizin tarım arazilerinin iskâna açılması sorununu beraberinde getiriyor.

Tekirdağ Balkanlar'ın Trakya'da bir özetidir. Rumeli denilen topraklarla bütünlüğü var bu gündöndü memleketinin. Evliya Çelebi "İskele şehir" derken boşa söylememiş, burada denizin neşesi her yere sirayet etmiş. Siz de yola revan olup bu neşeden nasibinizi alın. Uçarı yürekle bir ıslık çalın, umutlarınızı büyütün.

HAYME HATUN

Devlet Ana

■ **Meryem DALĞIÇ**
Başkanlık Vaizi

İnsanın dünyaya gelmesine vesile kılınan, onu ilk sarıp sarmalayan, besleyen, ninnilerle büyüten, bir ömür yüksünmeden koruyup gözetken kişidir anne... Muhabbet, merhamet, şefkat ve fedakârlığın timsalidir. Yavrusunu henüz hayata getirme aşamasında başlar onun sıkıntıları ve yorgunlukları. Zira dokuz ay boyunca binbir zahmetle ama bir o kadar da sevgi ve şefkatle taşır ciğerparesini bedeninde. Atalarımız, “Ana, yürektekine yana” deyimiyle bir annenin yavrusuna olan sevgisini, şefkatini, rağbetini ve empatisini ne güzel ifade etmişlerdir! Evladı üzüldüğünde yüreği sızlayan, sevindiğinde yüzünde güller açan, bir işi başardığında onu takdir eden, dualarıyla ve tüm imkânlarıyla yavrusunu destekleyen ebeveynlerden biridir anne. Kuşkusuz çocuğun yaratılış gayesine uygun bir şekilde iyi bir terbiye ile yetiştirilmesi anne babanın ortak sorumluluğudur. Ancak çocukla ilk temas eden, en çok vakit geçiren kişi

olması hasebiyle çocuğun terbiyesinde anne ilk öğretmen addedilir. Hayırlı nesil yetiştirebilmek için her anı güzel örneklerle dolu iyi bir ebeveyn olmak gerekir. Tarihe baktığımızda güzide şahsiyetlerin neşet etmesinde anne babanın rolü yadsınamaz bir gerçekliktir. İşte o annelerden biri de cesur kişiliği, bilgeliği, dirayeti ve ferasetiyle Kayı boyuna mensup Türkmen kızı Hayme Hatun’dur. Tüm bu özellikleriyle örnekliliğiyle o, Osmanlı Devleti’ni kuracak bir neslin yetişmesini sağlayan kadındır. Namıdiğer Devlet Ana’dır.

Kayı aşiretinin beyi olan Gündüz Alp ile dünya evine girer Hayme Ana. Eşinin adı kaynaklarda iki farklı isim olarak zikredilir. Âşıkpaşazâde ve Neşri gibi tarihçiler adını Süleyman Şah olarak kaydederken, ilk Osmanlı tarihçilerinden Ahmedî ile Karamânî Mehmed Paşa da isminin Gündüz Alp olduğunu belirtirler. Nitekim Osman Bey’e ait bulunan bir sikkede “Osman b. Ertuğrul b. Gündüz Alp” ibaresinin yer alması

ikinci gruptaki tarihçilerin iddiasını ispatlar niteliktedir. Bu evlilikten cesaretin, yiğitliğin ve adaletin timsali olan Sungur Tekin, Gündoğdu, Ertuğrul ve Dünder isimli dört erkek çocuğu dünyaya gelir. Oğuzların en asil ve en şerefli boyu olarak kabul edilen Kayılar soyuna mensup bu dört kardeş, Anadolu’nun fetih ve iskânında önemli roller üstlenirler.

İçlerinde birçok hükümdarın çıktığı beş Oğuz boyundan biri olan Kayılar, Anadolu’nun ilk fethi sırasında Sultan Tuğrul Bey ve Alparslan’ın emirlerinin maiyetinde önce Ahlat bölgesine gelirler. 13. yüzyıl başlarında Ahlat’ın Eyyubilerin eline geçmesi ve Moğolların bu civarı istila etmesi neticesinde Gündüz Alp ve beraberindeki Türkmenler Mardin’e göç ederler. Ancak bir müddet sonra Moğolların, Mardin ve çevresini yağmalaması üzerine bu topraklardan da ayrılmak zorunda kalırlar. Bir kısım Kayılar, Kütahya bölgesine doğru göç ederken Gündüz Alp idaresinde bulunanlar da Erzurum

yakınlarındaki Pasinler ovasına yerleşirler. Ancak Kayılar'ın Pasinler'e gelmesinden kısa bir süre sonra Gündüz Alp, hastalanarak vefat eder. (DİA, "Ertuğrul" maddesi) Tüm bu zorlu süreçte Hayme Ana, obasını ve yuvasını ayakta tutmak için büyük bir çaba sarf eder. İsminin manası "Çadır Anası" demek olan bu cesur kadın derleyiciliği, liderliği ve yiğitlik özelliğiyle Kayı aşiretinin başına geçer, obasını Ankara'nın Karacadağ yöresine selamete getirir. Hayme Ana, yaşadığı topraklarda iz bırakan bir kadındır. Nihayetinde bu bölgeye onun ismi verilir; Karacadağ, Haymana ilçesi olarak anılır.

Hayme Ana, obanın idaresinin yanı sıra evlatlarını beyliğe hazırlamanın yükünü de omuzlar. Onun tedrisinden geçen oğlu Ertuğrul, asırlara hükmedecek devlet anlayışını da annesinden teslim alarak obanın idaresini üstlenir. Ertuğrul Gazi'nin uç beyi olmasıyla Söğüt'e yerleşen Kayılar büyük bir mücadelenin de kapısını aralar. Ancak Batı'daki bu yeni yurt, adaletin tesis edileceği bir dünyanın filizleneceği yerdir aynı zamanda. Türkler için bir dönüm noktası olan bu zorlu mücadelenin en azimli neferlerinden biridir Hayme Ana. Ertuğrul Gazi'nin ideallerini ve hayallerini gerçekleştirmesinde onu destekleyen, tavsiyeleriyle evladına yol gösteren bir

annedir. Elbette cihan devleti Osmanlı'nın kurucusu olan torunu Osman Gazi'nin yetişmesinde de emeği, tesiri çoktur Hayme Hatun'un. Söylediği ninnilerle verdiği öğütlerle davalarını nakşeder torununun gönlüne ve zihnine. Boşa değildir onun "Devlet Ana" olarak vasıflandırılması. Zira hakkaniyetli, nitelikli, şahsiyetli, dava ve devlet adamı yetiştirmiştir kendisi.

Emrihak vaki olduğunda Domaniç Çarşamba köyüne defneder Ertuğrul Gazi annesini. Ancak yıllar geçtikçe Hayme Ana'nın kabristanının yeri de kaybolur. Sultan II. Abdülhamit Han'ın yaptırdığı tahkikat neticesinde mezarın konumu tespit edilerek buraya bir türbe inşa edilir.

Hayme Hatun, hayırlı bir nesil yetiştirme hususunda

yaşadığı döneme ve günümüz ebeveynlerine, oğlu Ertuğrul Gazi'ye verdiği şu öğütle de rehberlik eden ulu bir çınardır.

"Oğul,

Boyundan soyundan, olsun olmasın insanlara adil davran. Adaletten ayrılma ki, insanların birlik ve dirlik kazansın. Yurdunda, obanda herkes güvenle gezsin. Ululuk isteyen töreden ayrılmasın.

Bu dünya bir oturma yeri değildir. Yapacağın iyi ve doğru işlerle insanların hizmetinde bulunursan güzel övünçler senin olur. Yüreğinden inancı, ağzından duayı, davranışından erdemi hiç eksik etme. Bir de sabırlı ol ki oğul, ekşi koruk sabırla tatlı üzüm olur.

Oğul,

Beylik dermekle, ağalık vermek iledir.

Sofranı ve keseni yoksullara açık tut."

HAKİKATİN HAYAL İLE BULUŞMASI

ROMANLAR BİZE NE SÖYLER?

■ Hamdi AKYOL

●
nsan hayatı boyunca yüzlerce hatta binlerce duygu durumu yaşıyor.

Kimi zaman seviniyor kimi zaman öfkeleniyor kimi zaman kendini çaresiz hissediyor kimi zaman mutluluktan havalara uçuyor kimi zaman seviyor kimi zaman nefret ediyor kimi zaman sapaşğlam bir şekilde inanıyor kimi zamansa o sapaşğlam inancını terk edip kendini hiçbir şeye ait hissetmiyor... Bunlar hayatın belli dönemlerinde her insanın yaşadığı durumlar. Ancak çoğu insan derinlikli yaşasa bile bu duyguları ya tanımlayamıyor veya tanımlamasında eksiklikler oluyor. Eşyle dostuyla konuşurken bu durumları doğru kelimelerle aktaramıyor. Sonra bir gün bir roman okuyor ve diyor ki: "İşte bu!"

Hepimizin suçlu hissettiğimiz, bu duyguyla vicdanımızın huzursuz ve tedirgin olduğu anlar olmuştur. Kimimiz bu duyguyu bastırarak görmezden gelmiştir ama ilerleyen zamanlarda hatırladıkça tadımız kaçmıştır; kimimiz bu duygunun bedelini cesaretle ödemiştir. Kimimiz ise bunu vicdanına kabul ettirerek insanlıktan çıkmıştır. Her ne yapmış olursak olalım, Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza* romanını elimize alıp okuduğumuzda bir yüzleşme yaşar, bir anda kendimizi Raskolnikov'un yerine koyarız. Onun, işlediği cinayetlerle yüzleşmesi ve sonunda kendini ele vermesi bizler için

tetikleyici bir unsur hâline gelir.

Benzer bir durumu, her ne kadar roman kategorisinde yer almasa da Necip Fazıl Kısakürek'in *Reis Bey* adlı tiyatro oyununda da gözleyebiliriz. Katı, kibirli, tavizsiz bir ağır ceza hâkimi olan Reis Bey, verdiği hatalı bir idam kararından sonra ağır bir vicdan muhasebesi yaşar ve finalde, kendini cezalandırmak için işlemediği kimi suçları üstlenir.

Bu iki eseri okuyanlar, kendilerini kahramanların yerine koyarak bir muhasebe yaşarlar. Eserler, onlar için ayna hükmündedir. "Suçluluk" duygusu bir hakikattir ve eser, her ne kadar "hayal" de olsa, hakikati yansıtmaya ve sahicilik içermesi sebebiyle okur tarafından "gerçek" olarak algılanır. Bu gerçeklik de okurun kendisiyle yüzleşmesini kaçınılmaz kılar.

Sefiller'deki Jan Valjean karakteri, ömrümüzün geri kalan kısmında uğradığımız kimi baskı, zulüm ve gaddarlıkları bize hatırlatır. *Vadideki Zambak*, gençlik yıllarında herkesin başından geçen ölesiye âşık olma duygusunu, yıllar sonra tatlı bir tebessümle karşımıza çıkarır.

Hayatımızda mizah da trajediler de var. Bize dostluğun, vefanın, kadirşinaslığın, emeğin, mücadelenin önemini, saatlerce atılacak bir nutuk

veya uzun uzadıya yazılmış bir makale, hatta bir dinî vaazdan daha etkili olarak anlatan, Khaled Hosseini'nin *Uçurtma Avcısı* kitabı olmuştur. Bu kitabı okuduktan sonra, insanların merhamet duygularının arttığı, sevgi ve dayanışmanın yaygınlaştığı gözlenmiştir.

Paulo Coelho'nun *Simyacı*'sı, dünyada hızla artan "inançsızlık" cereyanına dur demede, dinî içerikli eserlere kıyasla çok daha etkili olmuştur. İnancın yumuşak yüzlü yönü tasavvuf/mistisizm, bu romanla birlikte tüm dünyanın ilgi odağı hâline gelmiştir.

Ülkemizin değerli edebiyatçılarından, öykücü/eleştirmen Cemal Şakar, "Romanın Dünyasallığı" başlıklı makalesinde, birkaç paragraftır anlatmaya çabaladığımız bu durumu şöyle resmeder: "Romanda, hikâye zamanı hangi anlatı zamanında geçerse geçsin okurda 'şimdi ve burada' duygusu oluşturur, bu 'şimdi ve burada' olgusunun modernitenin mirası olduğunu söylemeye gerek bile yok. Okur ister istemez anlatı zamanıyla okuma zamanını zihninde örtüştürür. Çünkü okur, eseri okumak için her eline aldığı anda onu 'şimdi ve burada' deneyimler. Bu örtüşmede okurun hikâye zamanını daima okuma zamanına taşıması gerekmez, bazen de kendisini hikâye zamanına taşıyabilir. Ama ister hikâye zamanı okuma

zamanına taşınırsın isterse tersi gerçekleşsin zihin daima bu zamanları örtüşdürür. Dolayısıyla kendisini hep eserin kurduğu dünyada hisseder. Bu örtüşmeyle roman önemli amaçlarından birini yerine getirmeyi başarır. Okur, romanın dünyasına çekilir ve kahramanın hâllerini anlar, onunla empati kurar, ona benzemeye ve giderek romanın karakteri hâline gelmeye başlar. Sanatçının tasvir ettiği mekânlar, dönemin araçları, gereçleri, yaşama tarzları muhayyilesinde canlanır, surete bürünür; aynı surete bürünme işini karakterler için de gerçekleştirir. Okur, artık kurmaca dünyanın 'şimdi ve burası'ndadır. Yine de okurla karakter arasında tam özdeşleşmeden söz edemeyiz. Çünkü hiçbir zaman iki kişi birbirine tam olarak indirgenemez. Deneyimlenen okurla karakter arasında benzer ruh hallerinin açığa çıkmasıdır. Bu durumda okurun zihninde romana dair bir tasavvur oluşur. Bu tasavvur (zihin) sayesinde suretlerle (muhayyile) gerçek nesnelere arasında bir mutabakat meydana gelir. Buna romanın estetik deneyimi diyebiliriz. Çünkü romanda duyumsananlar böylelikle aynı zamanda kavranır; bir anlamda okur,

romanın estetik davetine cevap vermiş olur. Böylece romandaki imgeler, semboller, metaforlar, alegoriler, yan anlamlar okurun zihninde tamamlanır ve okur mümkün anlamlardan birini ya da birkaçını kendisi için ortaya çıkarır. Ancak bu deneyim her okur için farklı yaşanabilir, aksi hâlde eser tüketilmiş demektir." (*Sanatın Kendiliği*, Ketebe Yay., İstanbul 2024)

İnsana dair belki de her bir insan adedince "hikâye" vardır. Ama birisi, birisinin hikâyesini kaleme aldığı anda o kalıcı hâle gelir ve o hikâye sayesinde herkes kendisindeki hikâyenin farkına varır. Etkili kullanılmış bir söz, kelime ve bunların öbeği, insanı/toplumunu dönüştürme gücüne kavuşmuştur ve bunun yazı sanatlarındaki zirvesi de "roman"dır.

Elbette ortada bir sanat eseri (roman) varsa o eseri ortaya koyan bir de sanatçı (romancı) vardır. Romancı, esasen, bir derdi olan insandır ve bunu, eseriyle ortaya koyar. Eser, kendisini meydana getirenden bağımsız değerlendirilemez. Nitekim Şakar, "Edebiyatın Doğası" başlıklı makalesinde bu duruma dair şunları bize hatırlatır: "Eğer sanatçı anlamsızlık gibi marjinal

bir arayış içinde değilse her zaman 'bir sözü söyleme derdindedir'. Modernlikte, estetikle etiğin bağımsız disiplinler hâline gelmesiyle güzelin iyiyile, doğruyla olan bağları da koparılmıştır. Bu yüzden eser kendi kendinin amacı hâline gelmiştir. Oysa sanatçı hiçbir zaman inançlarını askıya alamaz. Zaten olayları, olguları anlamının, anlamlandırmanın inanç sistemiyle zorunlu bir bağı vardır. Haddizatında salt güzel, kendi için güzel, amaçsız güzel boş bir yargıdan ibarettir. Çoğu kez bunları iddia edenlerin de belli bir inanç sistemi içinden konuştukları unutulmaktadır. İnanç sistemlerinin sağladığı mutlak/evrensel hakikatler, sanatçıların hiçbir zaman vazgeçemeyeceği değerler sisteminin de kurucusudur. Eser, değerler sistemiyle biçimin sınırları arasındaki gerilimden doğar. Biçimin sınırlarının alabildiğince esnetilmesi, yeni biçimlerin bulunması bu sayede mümkün hale gelir. Dilin son çözümlemede kültürel olması, geleneğin sürdürülmesinin de teminatıdır." (*Edebiyatın Doğası*, İz Yayıncılık, İstanbul 2019)

Romanlar sadece duygu dünyamıza ayna tutmaz, aynı zamanda belirli dönemleri,

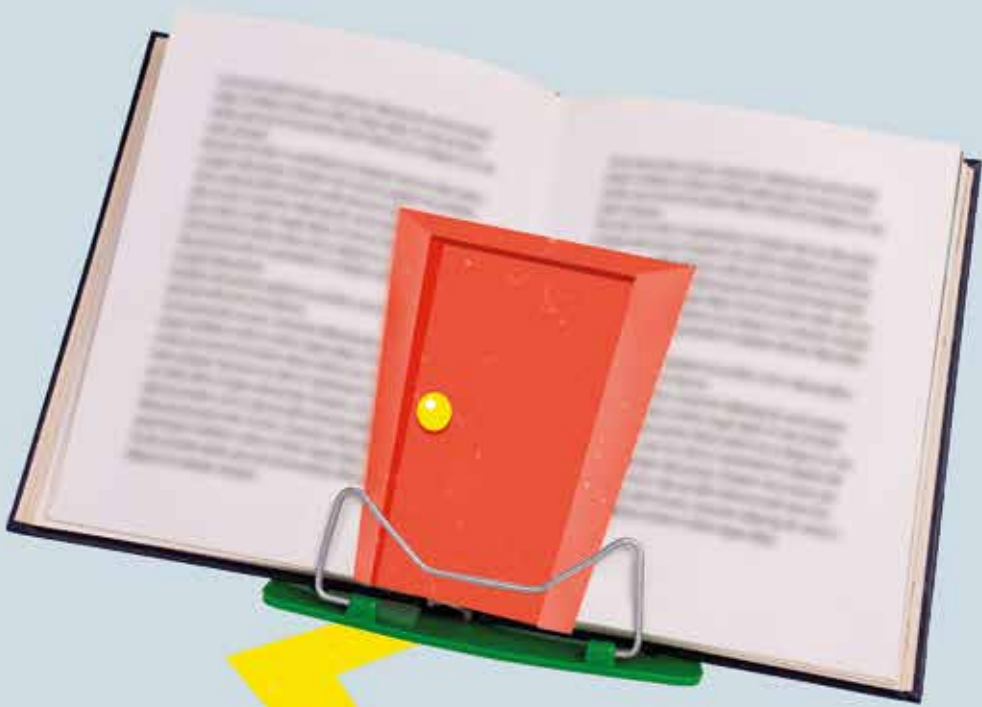
kişileri, olayları “söz sanatı”nın penceresinden görmemizi sağlar. Mesela Kemal Tahir’in *Yorgun Savaşçı’sı*, Osmanlı çöküş dönemi, Cumhuriyet kuruluş yıllarında geçer ve o dönemin tüm sosyal, siyasal tartışmalarını, romanının karakterleri üzerinden işler. Akademik bir makalede anlatılacak birçok konu, romanın karakterlerinin ağzından aktarılınca tüm sıkıcı yanları törpülenmiş ve muhatabın rahatlıkla hazmı için hazır hâle getirilmiş olur.

Bütün bu örneklerin de gösterdiği gibi, genel olarak sanat, özelde de edebiyat, geniş kitlelerin olayları algılama, anlama, kabullenme ve yayma güdüsünü en etkili ve en hızlı şekilde harekete

geçirmek için biçilmiş kaftandır. Gücünü her ne kadar günümüzde sinema sanatına terk etmiş gibi görünse de sinemanın güçlü örneklerinin beslenme kaynağının önemli ölçüde hâlâ edebiyat olduğu dikkate alınınca bu durumu koltuğu paylaşma olarak da değerlendirebiliriz. Üstelik sinema sanatının korkunç derecede tehlikeli bir silah olduğunu da unutmamalıyız. Bize yıllar boyunca, Amerika’nın yerlileri olan Kızılderilileri vahşi, insanlık dışı yaratıklar olarak tanıtan, beyaz adamı medeniyetin simgesi olarak gösteren, işte bu tehlikeli sinema sanatının “western” ürünleriydi. Hakeza, yıllarca debelendiği ve yenilerek

çıktığı Vietnam bataklığında ABD’yi muzaffer olarak gösteren de buydu. Abartılı II. Dünya Savaşı filmleri, tüm dünyada beyinlerimize “zavallı ve mazlum Yahudi” imajını yerleştirdi, bu savaşta hayatını kaybetmiş 12 milyon Alman olduğunu kimse dikkate almadı.

İnsana dair belki de her bir insan adedince “hikâye” vardır. Ama birisi, birisinin hikâyesini kaleme aldığı anda o kalıcı hâle gelir ve o hikâye sayesinde herkes kendisindeki hikâyenin farkına varır. Etkili kullanılmış bir söz, kelime ve bunların öbeği, insanı/ toplumu dönüştürme gücüne kavuşmuştur ve bunun yazı sanatlarındaki zirvesi de “roman”dır.

KAYBETMENİN

Dayanılmaz Hafifliği

The Perfect Candidate / Mükemmel Aday Filmi

■ İshak KOÇ

● İnsan izleyen, izlediğine kendince anlam yükleyen, hiçbir sebebe tutunmasa bile seyirlik malzeme arayıp izleme ihtiyacını gideren bir varlıktır. Belki bu izlenenler için sinema, tiyatro, gösteri tanımı yapılmaz ama hareket eden görüntünün insanda seyirlik malzeme addedildiği göz önünde bulundurulabilir. Yaşını başını almış ve çoğu emekli kişilerin ellerini arkaya bağlayıp bir inşaat faaliyetini keyifle izlemesi gibi... Bir oyunun, spor müsabakasının, yarışmanın kitle hâlinde ya da bireysel seyredilebilmesi gibi... Tabiatta olan bitenin; yağın yağmurun, akıp giden nehrin, kıyıyı döven dalgaların huzurla temaşa edilmesi gibi...

Görselin sanata dönüşümü adına Antik Yunan'da tragedyalar vardır. Yunan tragedyası, milattan önce 6. yüzyılın sonlarından itibaren sahnelenen popüler ve etkili tiyatro türünü oluşturur. Bir yandan sanatla iştiğal edenlerin ilk iş alanı olarak kabul görülürken diğer taraftan toplum ve aydınlar nezdinde düşünselliği güçlendirir. Çok daha önemlisi mezkûr toplumda sunulan görselin alıcısı bulunur. Bu bilindik zamanların sistematik seyirci profilini ibraz eder. Elbette ilk değildir; antik devirlerin daha uzağında gladyatörlerin savaş oyunlarını, kahramanlık gösterilerini, daha belirgin şekilde vahşetlerini heyecan ve keyifle izleyen kitleler hatırlanabilir. Belki daha da öncesi, insanın dünya serencamındaki başlangıç noktasından itibaren anlatıların, seyirlik malzemelerin, görselin çokluğundan söz edilebilir. Nitekim insanlığın atası Hz. Âdem ile Havva, Âdem ile İblis, Âdem'in oğulları arasındaki münakaşa ayrı ayrı birer sürükleyici, dikkat celbedici, ibretlik kıssadır.

Anlam arayışı ya da anlamlandırma çabası, görünenin değil görme biçiminin niteliğine tekabül eder. Kutsal kabul edilmeyen bir kitap nasıl ki okunduğunda aranani buldurmazsa görüntü de izleneceklerin ideal biçimi değildir. Ancak hem kitabın hem de görüntünün (kısmen) olduran, olgunlaştıran tarafı, muhatabını anlama götürür. Okumak yahut izlemek,

merak diye tabir edilen hissin sürükleyiciliği dolayısıyla devamlılık arz eder. Ya sonra ne olur? İşte bu minvalde bir soru sorulduğunda okunan malzeme ya da hareketli görsel için içeriğin niteliğinden söz edilebilir.

Esasen izleyici iptidai olarak filme merak hâlinde başlamaz. Ki ilk on dakikadan sonra hâlihazırda uyarılmamışsa görselden kopar. (Bu durum elbette genelgeçer kaide değildir ama çoğunlukla böyle olduğu varsayılabilir.) İzlediğinden kopmamışsa yine arayışa dair ısrarındandır. Böyle bir sebatı celbetmek elbette mühimdir ama doğal akış içinde merak duygusunu uyararak sürekliliği sağlamak yapım işleriyle uğraşanın ilkesel vazifesidir. Ve bunu doğal yoldan yapmak, izleyicinin görselden kopmamasını sağlamak, doğrudan düşünselliğe değil de ilk anda göze hitap etmek mühimdir. Sonra zaten kompozisyon, dikkatini teslim edeni duygusal ve duysal olarak yapıta bağlar.

İnsan izleyen,
izlediğine kendince
anlam yükleyen,
hiçbir sebebe
tutunmasa bile
seyirlik malzeme
arayıp izleme
ihtiyacını gideren
bir varlıktır.

Seyirci gerçekliği çoğu zaman yönetmenin sunduğu gerçeklikten farklıdır. Yani kimse sunulu görseli olduğu gibi almak zorunda değildir. Ancak tamamıyla görselden kopmak da gerekmez. Bu biraz da sinemanın sanat oluşuyla ilgili soruşturmanın konusudur. Nitekim devasa bir endüstri döngüsünün söz konusu olduğu yerde ortaya konan ürünün sanattan sayılıp sayılmayacağı tartışılır. Ancak aynı endüstri, benzer şekilde ticari döngü barındıran alanlarda; müzik, resim, mimari gibi hem sanatsal hem de ekonomik faaliyetlerde kendini gösterir. Dolayısıyla sinemanın yüz ya da yüz otuz yıl gibi kısa bir zaman diliminde milyonlarca insanın ekme yediği bir endüstriye dönüşmesi, sanat cihetiyle yahut sanat oluşuyla ilgili hezeyanları izale eder...

1970'lerde Suudi Arabistan'da tek tük de olsa sinema salonları bulunur. Ancak toplumda sözü geçen bazı din adamları sinemayı tümünden yasaklatır. 2017'den itibaren yönetim tarafından serbest bırakılan hatta desteklenen Suud Sineması, birkaç yıl geçmeden adından söz ettirmeyi başarır. Öyle ki bu sinema açılımını gerçekleştirenlerin 2030 yılı hedefleri arasında ülke geneline yayılmış 300 adet sinema salonu açmak da bulunur. Suud toplumunda yakın tarihlere kadar sinema yasaktır ancak gişe, salon, endüstri olmasa da her evde TV, anten, uydu üçlemesinin

İnsan seçimlerinin ya da seçim hakkı verilmeyişinin mağdurudur. Yahut da bazı coğrafyalarda kadın erkek her fert hemen hepsinin mağdurudur. Zira ortada bir seçim yoktur ve yönetmen tam olarak bunun ironisini işler. Tıpkı henüz ortada bir sinemanın olmayışı gibi...

varlığı da bir gerçektir. Sırasında bu türden aygıtlar da yasaklanır ama bu da her şey gibi ancak yoksulları sınırlar. Had hudut bilmeksizin küreselleşen dünyada neyin görülmesi, neyin görülmemesi gerektiğine karar vermek, dünyevi herhangi bir otoritenin harcı olmasa gerektir. Bundan böyle her furya sadece imkânı bulunmayanın maruz kalmayacağı ya da erişemeyeceği türden tecelli eder.

Suudi Arabistanlı şair Abdul Rahman Mansour'un 12 çocuğunun sekizincisi olarak

1974'de doğan Haifaa Al-Mansour, ülkesinin ilk ve tek kadın sinemacısı, film senaristi, yapımcısı, yönetmeni olarak işte o mücadelenin örneğini oluşturur. *The Perfect Candidate*, hem sinema hem de yeni bir hak olarak seçim için, nasıl başlanır ya da bu işlerin içine nasıl girilir sorularının yanıtı gibidir. Doktor Meryem'in (Mila Al Zahrani) tesadüfen politikaya atılıp çalıştığı kliniğin yolunu yaptırmak için belediye meclis üyeliğine aday olma sürecinin işlendiği filmde, bir kadının siyasetin en alt tabakası sayılan belediye meclis üyeliğine aday oluşu ele alınır. Bir yandan da hakların teslimi ve temsili noktasında acemilikler, söz konusu serencamın nasıl işlediği sergilenir. Film, toplum yapısı üstüne gerçeklik izlenimini didaktik olarak diri tutsa da verdiği yanıt kurgusaldır. Zira krallığın hâkim olduğu yerde demokratik bir seçim tahayyül etmek hakikat adına ancak hayal ufkunu zorlamak olur. Hem de kadının adının bile zikredilmediği bir toplum düzeninde seçime girmek, aday olmak, varlık ispatı babından, hakikatte yekûnen trajik diye kabul edilen vurguları komediye dönüştürür. İşte o noktada kurgusal gerçeklik fantastikleşir.

2012'de ilk uzun metrajı *Vecide*'yi yapan Hayfa El Mansour'un *The Perfect Candidate*'i (2019) Türkçeye *Mükemmel Aday* ismiyle çevrilir. 76. Venedik Uluslararası Film

Festivali'nde "Altın Aslan" için yarışmak üzere seçilir. Ayrıca 92. Akademi Ödülleri'nde "En İyi Uluslararası Uzun Metraj Film" için Suudi Arabistan girişi olarak seçilir ancak aday gösterilmez. Filmin uluslararası festivallerdeki adaylığından öte, yönetmenin göstermeye çalıştığı adaylık türü, üstünde durmaya değerdir. Doktor Meryem hakikaten mükemmel aday mıdır ya da bir tekâmül ölçüsü konamayacağına göre ideal aday nasıl olur? Doğrusu Doktor Hanım hayli girişken, sorun tespit edebilen ve çözmeye çalışan bir tutum sergiler. İmkân sunulsa saptadığı her bir sorunun başarıyla üstesinden gelir gibi bir izlenim sunar. Elbette bunlar halkın aradığı özellikler olmasa gerekir ki seçimi kaybeder. Nihayetinde doktor, aday, şarkıcı, organizatör rolleriyle harika bir oyun sergileyen El-Zehrani, tercih edilmeyip kaybedenlerle aynı kaderi paylaşır.

Yönetmen, bu bir seçim elbette kazananı veya kaybedeni olacaktır genel tesellisinden öte seçme seçilme hakkının işleyişini ve halk nezdinde bunun karşılıklarını ele alarak nihayet seçilemeyişi vurgular. Belki de seçime yabancı bir toplumun neyi ve kimi ne sebepsizlikle seçmeyişi ibraz eder. Zira tek konu üzerinden yürürken ayrıntıda toplumun eski ve yeni fertlerinin yani gençlerin ve yaşlıların, kadının konumuna ya da geleneksel olarak konumlandırılışına

bakışını ele alır. Kadınlar dışında genel seçmen kitlesiyle muhatap olamamak gibi... Ölümcül rahatsızlıklarla kliniğe gelen bir yaşlı hastanın, kadın doktordan kendisine müdahale etmemesini istemesi hatta yüzünü dahi görmekten imtina etmesi gibi... İki gencin insani bir sebeple muhatabetinden hayat birleştirecek ilişki türü geliştirdikleri iması çıkarsamak gibi... Bir yandan da her karakter ayrı sorun bildirir. Usta bir udi ama sanatını icra edemeyen bir baba figürü... Hâliyle üç kızı için de "Çalgıcının çocukları işte ne beklenir ki." yargısı konuverir. Baba, udunu kapıp sahneye çıktığında Tunus'un Pavarottisi Lütfi Boşnak'ı (Lotfi Bouchnak) andırır. Bir an binlerce izleyicisiyle birlikte "Ecrasu'l Avde" söyleyecekmiş

sanrısı verir. Öyle olmaz elbette; ne rejimden kabul görür ne musiki zevkine sahip nitelikli dinleyici kitlesi vardır. Turnedir güya; kendilerince çalıp, söyleyip dönerler. Keza annenin yokluğu, ablanın yılgınlığı, kardeşin öğrenilmiş çaresizliği, arkadaşsızlık, yalnızlık birer tema oluşturur. Din, sosyal hayat, sanat, politika, ekonomi, kadın hakları, ayrı ayrı ve birer ayrıntı olarak ele alınır.

"Her seçiş bir vazgeçiş" diye söyler Jean Paul Sartre. İnsan seçimlerinin ya da seçim hakkı verilmeyişinin mağdurudur. Yahut da bazı coğrafyalarda kadın erkek her fert hemen hepsinin mağdurudur. Zira ortada bir seçim yoktur ve yönetmen tam olarak bunun ironisini işler. Tıpkı henüz ortada bir sinemanın olmayışı gibi...

Orijinal İsmi

The Perfect Candidate

Süre

1 saat 45 dk

Tür

Komedi, Dram

Yönetmen

Haifa Al Mansur

Senarist

Haifa Al Mansur, Brad Niemann

Yapımı

Almanya, Suudi Arabistan
2019

ŞEHİRLEŞME VE ÇEVRE SORUNLARI

■ Şule TÜZÜN

İnsan, doğayla etkileşim içinde doğmuş ve varlığını sürdürmüştür. Doğa, insanın yaşam kaynağı ve evi olmuştur. Ancak zamanla, insanın doğa üzerindeki etkisi, teknolojinin gelişmesiyle birlikte derin ve köklü bir dönüşüm geçirmiştir. İnsan, doğayı sadece kendisine hizmet sunan bir varlık olmaktan çıkarmış, onu kontrol etmeye ve şekillendirmeye başlamıştır.

Şehirleşme, bu kontrol ve şekillendirme sürecinin en belirgin yansımalarından biridir. Şehirler, insanın doğayla kurduğu ilişkinin radikal bir dönüşümünü simgeler. Doğal alanlar, beton ve asfalt yüzeylerle kaplanırken yeşil alanlar daralmakta ve ekosistemler bozulmaktadır. Şehirler; enerji tüketimindeki artış, atık üretimi, hava ve su kirliliği gibi çevresel sorunların merkezlerini oluştururken insanın doğayla olan uyumlu ilişkisi giderek zayıflamaktadır.

Bu noktada, şehirleşmenin çevresel etkilerini sorgulamak önemlidir. İnsan, doğayla uyum içinde yaşamayı, ona saygı göstermeyi ve dengeyi

korumayı unutmuş mudur? Şehirlerin yükselişi, insanın doğa karşısındaki egemenlik duygusunu ve doğa üzerindeki kontrol arzusunu beslemekte midir?

Günümüz dünyasında şehirleşme süreci hızla ilerlerken çevresel sorunlar da artarak gündemimizi meşgul etmeye devam ediyor. Ancak şehirleşmenin sadece fiziksel ve çevresel boyutlarıyla değil, aynı zamanda manevi boyutlarıyla da derinlemesine incelenmesi gerekiyor. İnsanın doğayla olan ilişkisi, manevi değerlerimizin bir yansımasıdır ve şehirleşme süreci bu ilişkiyi derinden etkilemektedir.

Şehirlerin hızla genişlemesi, beton yığınlarıyla doğanın yok olmasına ve ekosistemlerin bozulmasına neden olabilir. Ancak bu süreç sadece doğal çevreyi değil, aynı zamanda insanın manevi denge ve huzurunu da etkiler. Yeşil alanlardan ve doğal ortamlardan uzaklaştıkça, ruhumuz da kurur ve yalnızlaşırız. İnsan, doğayla uyum içinde yaşadığında manevi yönden de zenginleşir;

ancak doğadan kopuş, ruhsal dengeyi bozabilir. Bu nedenle şehirleşme sürecinde doğanın manevi boyutu da göz ardı edilmemelidir.

Kentleşme, insan topluluklarının hızla artan nüfusuyla doğrudan ilişkilidir. Dünya nüfusunun çoğunluğu artık şehirlerde yaşamaktadır ve bu durum doğal çevre üzerinde önemli etkilere sahiptir. Kentlerin hızlı genişlemesi ve sanayileşme süreci, çevresel kaynakların yoğun kullanımına ve doğal ekosistemlerin tahribatına neden olmaktadır. Kentler, insan faaliyetlerinin merkezi hâline gelmiş olup enerji tüketimi, atık üretimi ve sera gazı salımları gibi çevresel sorunların büyük bir kısmından sorumludur.

Şehirleşme süreci çeşitli çevresel sorunlara sebep olmaktadır. Özellikle şu etkiler önemlidir:

Doğal Kaynakların Tükenmesi: Şehirlerin artan ihtiyaçları doğal kaynakların aşırı kullanımına neden olur. Ormanların yok olması, su kaynaklarının ve tarımsal

alanların azalması gibi sorunlarla karşı karşıya kalınır.

Hava ve Su Kirliliği: Yoğun sanayi faaliyetleri, taşıt araçları, enerji üretimi şehirlerde hava ve su kirliliğine yol açar. Bu durum insan sağlığını olumsuz etkiler.

Biyoçeşitlilik Kaybı: Şehirlerin genişlemesi ve tarım alanlarının artması doğal habitatların yok olmasına ve biyoçeşitlilik kaybına sebep olur.

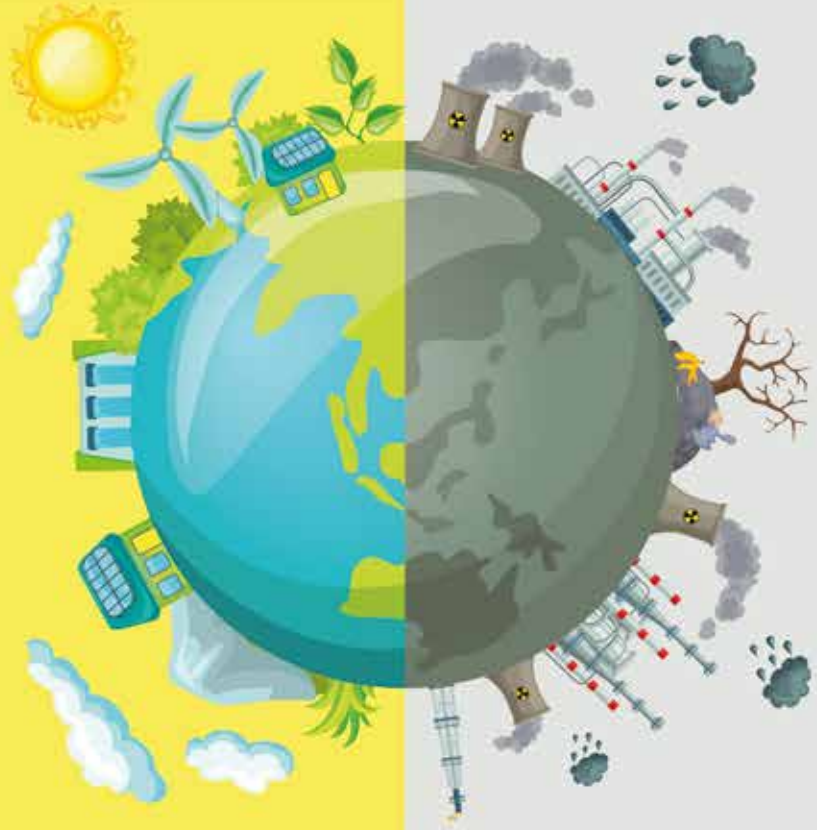
Şehirleşmenin olumsuz özellikleri göz önüne alındığında sürdürülebilir şehir kavramı daha fazla önem kazanmaktadır. Günümüzde, şehirleşmenin meydana getirdiği çevresel zorluklarla başa çıkmak için sürdürülebilir şehir modelleri ve uygulamaları geliştirilmektedir.

Sürdürülebilir Şehir Nedir?

Sürdürülebilir şehir, çevresel, ekonomik ve sosyal açıdan dengeli kalkınmayı hedefleyen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, şehirleri daha yaşanabilir, çevre dostu ve insan odaklı hâle getirmeyi amaçlar. Sürdürülebilir şehirler, doğal kaynakları korur, atıkları azaltır, enerjiyi verimli kullanır ve toplumsal adaleti sağlar.

Sürdürülebilir şehirlerin temel özellikleri şunlardır:

Yeşil Altyapı ve Doğal Yaşam Alanları: Sürdürülebilir şehirler, yeşil alanların korunması ve artırılması için çalışır. Parklar, bahçeler, yeşil çatılar ve doğal yaşam alanları, biyoçeşitliliği korur ve insanların doğayla bağını güçlendirir.

Ulaşım ve Enerji Verimliliği: Sürdürülebilir şehirler, toplu taşıma sistemlerini geliştirir, bisiklet ve yaya yollarını teşvik eder, enerji verimliliğini artırır. Düşük karbonlu ulaşım ve enerji kaynakları, şehirlerin çevresel etkisini azaltır.

Atık Yönetimi ve Geri Dönüşüm: Sürdürülebilir şehirler, atık üretimini azaltmak için geri dönüşüm ve yeniden kullanımı teşvik eder. Atık su arıtma sistemleri ve atık yönetim planlarıyla çevresel kirliliği en aza indirir.

Toplumsal Katılım ve Adalet: Sürdürülebilir şehirler, toplumun tüm kesimlerini kapsayan katılımcı ve adaletli karar alma süreçlerini destekler. Eşitlik, çeşitlilik ve sosyal adalet ilkeleri, şehirlerin sürdürülebilirliği için önemli birer unsurdur.

Sürdürülebilir şehir anlayışı, çevre sorunlarına karşı yenilikçi

çözümler sunarak şehirlerin geleceğini şekillendiriyor. Yeşil altyapı, enerji verimliliği, atık yönetimi ve toplumsal adalet gibi ilkeler, şehirlerin sürdürülebilirliği için temel unsurları oluşturuyor. Gelecek nesiller için daha yaşanabilir ve sağlıklı bir çevre için sürdürülebilir şehirlerin yaygınlaşması büyük önem taşımaktadır.

Sonuç olarak şehirleşme sürecindeki çevresel etkileri değerlendirirken felsefi bir bakış açısıyla insanın doğayla olan ilişkisini ve bu ilişkinin nasıl dönüştüğünü düşünmek önemlidir. Doğa, insan için sadece bir kaynak değil, aynı zamanda bir ev ve yaşam alanı, bir nimettir. İnsanın bu nimeti koruması gerekmektedir. Tabiatla olan manevi bağımızı güçlendirmek ve korumak, insanlığın ortak sorumluluğudur.

KOMŞULUK

■ Seher MERİÇ

“Ayşe Teyze, bir mâniniz yoksa bu akşam anneler size gelecek.”

Bu cümleyi duymak bile eminim sizleri geçmişe götürmüştür. Ahh ne güzel zamanlardı. “Olur kızım, annelere söyle bekliyoruz.” cevabını alınca yine geldiğimiz gibi koşa koşa eve giderek haberi anneme verirdik. Hem komşularımız hem de komşuluk pek kıymetliydi. Ayşe Teyzeler hemen yanımızdaki apartmanın orta katında oturuyorlardı. Apartman dediğime bakmayın; bahçesi çeşit çeşit meyve ağaçlarıyla dolu yemyeşil bir yerdi. Ayşe Teyze, annemin en yakın

arkadaşı, sırdaşıydı. O vakitler günümüzdeki gibi ayda iki kere gidilen psikologlar yoktu. Komşular birbirini dinler, dertlerine derman olmaya çalışırlardı. Sadece sıkıntı ve zorlukta değil mutlu günlerde de bir ve beraber olunurdu. Ayşe Teyzenin çocukları da bizim arkadaşımızdı.

Zilini çalıp evde bulamadığımız komşularımız için, başka bir komşuya gitmiştir, denirdi. Bizi komşumuzdan sorarlardı, hele bir evlilik işi olduğunda muhakkak konu komşusuna sorulurdu. Hadiseleri komşudan duyar, biz de komşulara haber verirdik. Bir hacetimiz varsa komşudan

isterdik, komşu komşunun külüne muhtaçtı. Komşuda pişer bize de düşerdi, ev almaz komşu alırdık, komşusu açken tok yatmak olmazdı. İşte o zamanlar böyle güzel insanlardık.

Şehirde, iç içe bir hayat yaşıyoruz. Altı üstü oturuyor, sokak kapısından önce komşu kapısını görüyoruz. Eskiden bahçe duvarları sınırdı, şimdi ise odaların duvarları ortak.

Gelin görün ki bizler birbirimize yaklaştıkça uzaklaşır olduk. Çocuğumuzu komşu teyzesiyle okula gönderemiyor, evdeki küçüğü de kimseye emanet edemiyoruz. Çocuklarımız

için bir desteğe ihtiyacımız olduğunda uzaktaki yakınlarınızı çağırarak zorunda kalıyoruz. Çok şükür komşunun külüne de muhtaç değiliz artık. Gardırobumuz, buzdolabımız tıka basa dolu. Ama ruhlarımız eksilmiş.

Ben bu satırları yazarken aranızda hâlâ bu vefalı komşuluk ilişkilerini yaşayanların olduğunu biliyorum. Onlar bu konuda epey kısmetliler.

Komşuyu sadece ihtiyaç hâlinde başvurulmuş, yardımı istenen kimse olarak görmek de doğru değil elbette. Komşuluk kendimizden önce, en azından kendimiz kadar, başkasını da düşünmektir. Komşuluk karşılıklı itimattır, sevgidir, saygıdır. “Mevtayı nasıl bilirdiniz?” sorusuna en içten cevabı komşular vermelidir.

Komşu başka, komşuluk başka bir şey. Hâlâ komşularımız var, hem de eskisinden fazla. Fakat maalesef komşuluk yok. Taşındığınız anda komşu olur, tanıştığınız anda ise komşuluk etmeye başlarsınız. Bu tanışıklık dertleri dinlemeyi, sıkıntılarını paylaşmayı, sevinçlere ortak olmayı ve hassasiyetlere özen göstermeyi temin ediyorsa orada iyi komşuluk ilişkileri var demektir.

Sıcacık insani ilişkilerin yaşandığı komşuluklar ne yazık ki hızlı kentleşmeye yenik düşmüş durumda. Eskiden mahallelerde birlik ve beraberlik içinde yaşanırdı. Mahallede herkes birbirini tanır, kimin derdi sıkıntısı var bilirdi. Evler yan yana ve belki

daha çok can canaydı. Evlerimiz mütevazıydı. O dönemlerde televizyonlar, bilgisayarlar yoktu. Saatlerce uzaktan uzağa laflayacak telefonlar da...

Yiyecek, giyecek ve eşya azdı. Ama varsın olmasın. Dostluk, hatıra ve muhabbet vardı.

Komşular birbirlerine evini, malını, canını emanet edebilirlerdi. Komşular arasında mahremiyet ve saygı vardı. Birbirlerinin hatalarını ayıplamaz ve hor görmezlerdi. Ortada bir yanlışlık varsa mahallenin büyükleri hata sahibini uyarır ve ona öğüt verirdi.

Komşuluk bir insanın aileden sonra bağ kurduğu ikinci alandır. Çünkü aynı mahallede yaşayan insanlar komşuluk bağlarının perçinlenmesiyle akrabadan daha yakın olabiliyorlardı.

Hırsızlık diye bir şey olmazdı mahallemizde. Gönüllerde kilit yoktu ki kapılarda olsun. Yazın aileler kapı, cam açık yatardı evde, balkonda. Herkes mahallenin bekçisiydi. Vicdanının polisiydi. Geceleyin mahallede bir olay olsa evinde oturup çayını yudumlayıp “Bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın.” denmezdi. Karı koca kavga ediyorsa arası bulunurdu. Mahallenin delikanlıları vardı. Çocuklar kavga etse, mahallede küfür edilse veya bir yaramazlık olsa ilk müdahaleyi onlar yapardı.

Bugün sokaklar apartmanlara, mahalleler sitelere dönüştü. Eski komşuluk ilişkileri, kaybolma noktasına geldi. Aynı binanın içerisinde bulunan

dairelerde oturan insanlar, birbirlerine selam vermez, komşular birbirlerine gidip gelmez oldu. Komşulardan birisi üç gün kapıya çıkmazsa “Nerede benim komşum?” diyerek merak edilip kapısı çalınmıyor artık.

Biz modernleşirken geçmişe ait parçaları koruyamadığımız için, yavaş yavaş mahalle kültürü de yok oluyor. Kaybolan mahalle kültürüyle beraber komşuluk ilişkileri de unutuluyor. Artık “mahalle kültürü”, “komşuluk ilişkisi” gibi kavramlara nostalji olarak bakılıyor. Ne acıdır ki aynı apartmanda oturup birbirlerini tanımayan, aynı sitede oturan komşusunun cenazesinden bihaber komşular (!) var.

Bu durumdayken ne yapabiliriz diye düşünmeden edemiyorum. Ufak da olsa bir adım atmamız gerekiyor. Apartmanlarda ya da sokağımızda bulunan bitişik binalardaki komşularımıza verebileceğimiz sıcak ve samimi bir selam, bir günaydın, içten bir hâl hatıra sorma, bayram ve kandillerde tebrikleşme, ortak çalışmalarda oluşan giderlere katkıda bulunmak, katlar arası ses veya temizlik kurallarına riayet etmek, ortak yaşam alanlarındaki kurallara hassasiyet göstererek komşulara karşı saygılı olmak, şüphesiz ilişkileri zenginleştirecek ve gerçek manada aileden bile yakın komşulara sahip olmamızı sağlayacaktır diye düşünüyorum. Denemekte fayda var.

SU VE YAŞAM

■ Merve BİLGE ATALAY
Diyetisyen

Su, insan yaşamı için nefes almaktan yani oksijenden sonra gelen en önemli öğedir. İnsan beslenmeden oldukça uzun süre geçirebilir fakat susuz ancak birkaç gün yaşayabilir. Vücut suyunun %20'sinin yitirilmesi ölümle sonuçlanır.

İnsan vücudunun su yüzdesi yaşa ve cinsiyete göre değişiklik gösterir. Genç yaşlarda vücutta daha fazla su varken yaşlandıkça su miktarı azalır. Ve yaş ilerledikçe bu suyun yerini yağ alır.

Suyun; besinlerin sindirimi, emilimi ve hücrelere taşınması gibi pek çok görevi vardır. Dolayısıyla sağlıklı beslenme ve kilo verme süreçlerinde su çok önemlidir. Su içmeden sağlıklı beslenme ve kilo verme olmaz. Olursa da çok eksik ve vücut için hasarlı olur. Suyun diğer

görevi ise hücrelerde oluşan atıkların akciğer ve böbreklere taşınıp atılmasıdır. Bu da çok önemli bir görevdir; az su içilmesi durumunda vücudun basit tabirle kirli-pis kaldığını düşünebiliriz. Örneğin; çöplerin evin içinde dağınık şekilde durması evi ne kadar kirli yaparsa aynı şekilde doğru miktarda su içilmediğinde de vücut aynı şekilde yeterince temizlenemez ve arınamaz. Suyun insan vücudunda; eklemlerin kayganlığının sağlanması, elektrolitlerin taşınması, vücut ısısını koruması gibi görevleri de vardır.

Su ihtiyacımızı yiyeceklerden ve içeceklerden bir de yediklerimizi sindirme sonucu oluşan sudan karşılarız. Genelde sindirim sonucu karşıladığımız su bilinmez. Bir de yediğimiz yiyeceklerin içeriğine göre yiyeceklerden alınan su oranı da değişir. Bol sebze ve meyve ile besleniyorsak yiyeceklerden aldığımız su miktarı da artar. Örneğin salatalığın % 90'ı sudur ve salatalık su ihtiyacımızı karşılamamıza önemli ölçüde yardımcı olur.

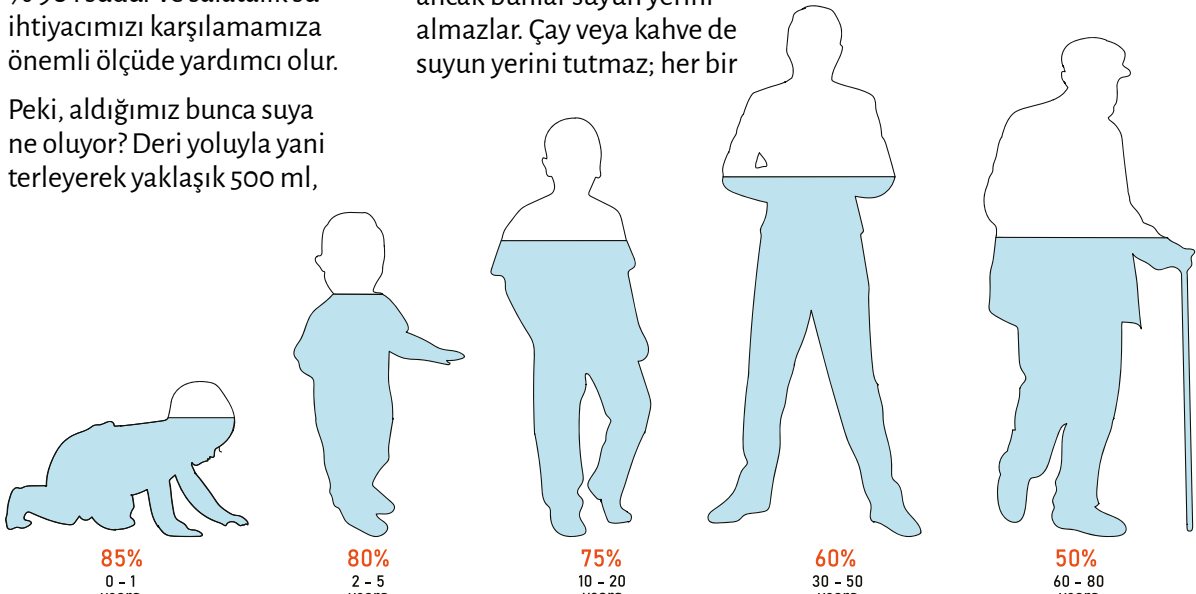
Peki, aldığımız bunca suya ne oluyor? Deri yoluyla yani terleyerek yaklaşık 500 ml,

akciğerlerle yani nefesle 300 ml, böbrekten idrarla 1500 ml ve bağırsaklardan 200 ml su kaybederiz. Bu durum iklime, çalışma şartlarına, hastalık ve hormon dengesine göre değişir. Mesela kışın deriden kayıp yazın göre oldukça azdır. Buna karşın enfeksiyon hastalıklarında ve fiziksel aktivite artışlarında deriden su kaybı oldukça artar. İshal durumlarında ise bağırsaktan su kaybı artar. Soğuk ve kuru havada akciğerlerdeki kayıp artar. Bu kayıpların yerine konulması için düzenli su içmek, sebze ve meyve tüketmek çok önemlidir.

Başka bir şey su yerine geçer mi? Bu soru hemen akla gelir. Vücudun hem bedensel hem de ruhsal sağlığı için su şarttır. Bu kadar faydalı bir şeyin içilmesini önemsiyor ve hayati buluyorum. Bununla birlikte suyun yerine tabii ki başka bir şey geçmez. Oldukça moda olan asitli sular hiç sağlıklı değildir. Bunların haricinde maden suları sağlıklıdır ancak suyun yerini tutmazlar. Günde 1-2 şişe mineral su içilebilir ancak bunlar suyun yerini almazlar. Çay veya kahve de suyun yerini tutmaz; her bir

bardak çay veya kahve için ekstra iki bardak su içmemiz gerekir. Çay ve kahve diüretiktir, yani vücuttan su atılmasını sağlar. Bu yüzden bunları içerken veya içtikten sonra daha fazla su içerek vücuttan atılan suyu yerine koymayı unutmamalıyız. Tüm gün çay içiyorum ve su ihtiyacı hissetmiyorum diye düşünen kişiler içinse vücut mecburi bir uyum sağlıyor. Vücudumuzu buna mahkûm etmeyelim.

Yaşamın devamlılığı için en önemli ve en kolay temin edilebilen öge olan suyu önemseyip her gün düzenli olarak tüketelim. Ayrıca tek seferde değil, oturarak sakın ve yudum yudum, düzenli aralıklarla içmeyi unutmamalıyız. Kış ve yaz aylarında değişkenlik gösterse de en az iki litre su içmeye özen gösterelim. Ara sıra limonlu, taze naneli, tarçınlı, zencefilli gibi renkli sular içebiliriz. Ancak düzenli rutinimizde sade su içmeyi ihmal etmeyelim ve hayatımızın öncelikleri hâline getirelim.

1 NİSAN'DAN 29 MAYIS'A İSTANBUL, FETİH VE AYASOFYA

■ Musa TEKTAŞ

●
İstanbul'da Panorama 1453 Tarih Müzesini gezerken, bir tarih gözden film şeridi gibi akmaktadır... Genç yaşında Osmanlı tahtına oturan Fatih Sultan Mehmet, kutlu müjdeye mazhar olmak, idealini gerçekleştirmek için fetih hazırlıklarını başlatır. Osmanlı ordusu İstanbul'un fethine hazırlanırken Hristiyan şehir halkı 1 Nisan 1453 Pazar günü, Ortodoks Kilisesi'nin en kutsal günlerinden biri olan Paskalya'yı endişeli bir şekilde karşılamaktadır. Halk, Türk taarruzunun başlamasını beklerken kendilerini ve şehirlerini koruması için günlerdir Tanrı'ya dua etmektedirler. Osmanlı öncüleri, 2 Nisan'da surlar önünde görüldüklerinde Bizanslılarla küçük çaplı bir savaş yaşanır. Ancak arkadan gelen büyük bir ordunun fark edilmesiyle Bizans askerleri hemen geri çekilir ve şehrin kapılarını kapatır, hendekler üzerindeki köprüleri yıkarlar. Sultan II. Mehmet, 5 Nisan'da İstanbul'un önüne vardığında İslami geleneklere uygun olarak önce imparatora elçi gönderip kan dökülmemesi için şehrin teslimini ister. İmparator, kuşatmanın kaldırılması karşılığında yıllık vergi ödemeyi ve surların dışında Bizans'a bağlı olan tüm kaleleri teslim etmeyi teklif eder. Bunun üzerine Sultan Mehmet Han, ertesi gün (6 Nisan 1453) kuşatmayı başlatır. St. Romanos Kapısı (Topkapı) karşısında ordugâhını kuran Sultan II. Mehmet, Haliç'teki Ayvansaray mevkisinden Yıldızlı Kapı'ya kadar karadan bütün suru kuşatır. Bizanslılar,

Türk ordusunun teknik donanımı ve devasa topları karşısında şaşkınlık içinde kalırlar. Bu toplar öylesine büyüktür ki her biri 40-50 çift öküzle çekilebilmektedir. Özellikle de Macar mühendis Urban'ın yaptığı 600 kg ağırlığındaki gülleleri fırlatabilen dev top, büyük bir tehdit oluşturmaktadır. İlk bombardıman 11 Nisan'a kadar sürer ve 12 Nisan Çarşamba günü büyük bir bombardıman daha başlar. Bu taarruz altı hafta boyunca devam eder. Güller, surlara çarparak korkunç bir gürültü ve toz bulutu oluşturarak binlerce parçaya ayrılmaktadır. Bizanslılar, Türk kuvvetlerinin saldırılarına karşı koymaya, surları ve hendekleri savunmaya devam ederler.

12 Nisan'da, Osmanlı donanmasının toplanması üzerine şehirdeki endişe artmıştır. Ancak 20 Nisan'daki ilk deniz savaşında Osmanlı donanmasının başarısız olması Bizanslılara cesaret verir. Sultan Mehmet ise Haliç'i kontrol altına almak için cüretkâr bir plan yapar. Gemilerin bir kısmının kara yoluyla Haliç'e nakledilmesi için hazırlıklar yapılır. Sultan, gemileri Kasımpaşa'dan Haliç'e indirir ve bir köprü kurarak Haliç surlarını tehdit eder. Bizans ve Latin donanması iki taraftan sıkıştırılmış ve hareketsiz kalmıştır.

Haliç surları, diğer surlara göre daha zayıftır ve kuvvetlerin bir kısmı buraya nakledilince kara surlarının savunması da zayıf düşmüştür. Bu beklenmedik durum karşısında endişe ve

Genç yaşında Osmanlı tahtına oturan Fatih Sultan Mehmet, kutlu müjdeye mazhar olmak, idealini gerçekleştirmek için fetih hazırlıklarını başlatır.

telaşları artan Bizanslılar, Haliç'teki Türk gemilerini ve köprüyü Rum ateşiyle yakmaya teşebbüs etseler de başarısız olurlar ve ağır kayıplar verirler. İmparator, İstanbul'un kendisinde kalması karşılığında en ağır şartları kabul etmeye razı olduğunu söyler, ancak Sultan II. Mehmet, şehri almadan geri adım atmayacağını belirterek kararlılığını ortaya koyar.

Şehirde yiyecek kıtlığı baş gösterir ve asker ailelerine düzenli olarak yiyecek dağıtılması kararı alınır. Mayıs başında imparator, zenginlerden ve kiliselerden topladığı parayla temin edilen yiyecekleri halka dağıttırır. Savaşın şiddeti arttıkça Bizans güç kaybetmekte, umutlar tükenmekte ve sınırlar gerilmektedir. İç gerginlikler arttıkça Venedikliler ile Cenovalılar arasında da huzursuzluk ortaya çıkmaktadır. Sultan'ın teklifine

rağmen Bizanslılar direnişlerini sürdürürler. Osmanlılar surların altına doğru lağımlar kazmaya başlar ve Bizanslılar yer altında da mücadele etmek zorunda kalırlar.

Sultan Mehmet, pes etmeyerek sürekli yeni planlar yapmaya ve yeni teknikler bulmaya devam eder. Osmanlıların şehri ele geçirmek için harcadığı olağanüstü çaba, Bizanslıları hayrete düşürür. Türklerin bir gece içinde dört saatte inşa ettiği dev kuleyi gören Bizanslılar, şaşkınlık içinde kalmıştır. Ancak Bizanslılar, gece yol dolgusuna yerleştirdikleri barut fiçileriyle kuleyi içindeki Türk askerleriyle birlikte ateşe verirler ve kule yıkılır. Halk, sabaha kadar hendekleri temizleyip surları tamir eder. Türk askerleri başka kuleler yapmaya devam eder,

ancak hiçbiri istenilen sonucu vermez. Beşiktaş sahilindeki Osmanlı donanması da zaman zaman gösteri yaparak halkın tedirginliğini artırır. Bu zorlu koşullarda artan açlık, uykusuzluk ve yorgunluk halkı perişan bir duruma sokar ve Tanrı'nın artık Bizans'a yardım etmediği düşüncesi halk arasında yayılır. Bir ay tutulması sonrasında yaşanan dolunay, halk arasında korkuya yol açar ve imparatorun emriyle dua töreni düzenlenir. Dualar sırasında Meryem Ana ikonasının yere düşmesi ve olumsuz tabiat olayları, Tanrı'nın şehri terk ettiği şeklinde yorumlanır. Şehir halkı ve imparatorun umutları azalırken Venedik'ten beklenen filo henüz gelmemiştir. Görevlendirilen gemi, filonun olmadığını rapor edince imparator üzüntüyle ağlamaya başlar.

Türk askerleri, genel hücum için son hazırlıklarını yaparken psikolojik bir harp aracı olarak 26 ve 27 Mayıs geceleri ordugâhta büyük ateşler yakarlar. 28 Mayıs Pazartesi günü şehirde büyük bir tören düzenlenir. İmparator da törene katılarak cesaretlendirici bir konuşma yapar. Bizanslılar, surlar boyunca ikonalarla yürüyerek tehlikenin yüksek olduğu sur kesimlerini kutsarlar ve Tanrı'ya dua ederler. Akşam olunca halk Ayasofya Kilisesi'ne yürür. Son birkaç ay boyunca kiliselere gitmeyen Bizanslılar, bu kez anlaşılmazlıkları bir kenara bırakarak birlikte dua etmeye başlar. Konstantinos da o gün Ayasofya'ya gidip dua eder, sonra Blakherna Sarayı'na dönüp saray

halkıyla vedalaşır. 28 Mayıs gecesi Osmanlı ordugâhında ve Haliç'teki gemilerde yakılan ateş önkilerden çok daha büyüktür. Fenerler, kandiller, mumlar ortalığı aydınlatmaktadır.

29 Mayıs 1453 Salı günü beklenen genel taarruz başlar. Çan seslerine karşı, "Allahu Ekber" nidaları yükselir, kösler vurulur. Mehteranlar savaş nâmesini çalmaya başlar. Her iki taraf da yoğun bir savaşa girer, yaralıların çıgıkları göğe yükselir.

Türkler, surlara tekrar tekrar tırmanır ve asla pes etmezler. Gün doğarken Türk askerleri Topkapı ile Edirnekapı arasındaki surlardan şehre girerler. Bu sırada surların yakınında en sert çatışmalar yaşanır. Türk bayrağının dalgalanmasıyla Hristiyan halk panik içinde Ayasofya'ya sığır.

29 Mayıs günü, Fatih Sultan Mehmet Han, şehre törenle girer ve halkı teskin etmeye çalışır. İstanbul'u kaybeden Bizanslılar, Tanrı'nın Hristiyanları cezalandırduğına ve Fatih'i bunun için görevlendirdiğine inanırlar. 11 Mayıs 330'da İmparator Büyük Konstantinos zamanında kurulan İstanbul, 1123 yıl sonra yine Mayıs ayında aynı adı taşıyan bir hükümdar döneminde Bizanslılar tarafından kaybedilmiştir. Artık İstanbul "İslambol" olmuştur. Fatih, tören alayı eşliğinde şehre girer girmez doğrudan Ayasofya'ya gider. Tursun Bey, Fatih'in Ayasofya'ya büyük bir ilgi gösterdiğini belirtir. Müverrih Âlî ise Fatih'in hemen şehre girişinin sebebini

Ayasofya'yı İslam'ın mabedi hâline getirmek istemesine bağlar ve onun mâbed-i kadîme doğru yöneldiğini aktarır. Osmanlı geleneğine göre, bir memleket veya kale fethedildiğinde ordu surlardan içeriye girerken ezan sesleri yükselir ve şehrin en büyük kilisesi derhâl camiye dönüştürülerek ilk cuma namazı orada kılınır. Bu gelenek doğrutusunda Fatih, aceleyle Ayasofya'ya yönelir. Atından inerek tevazu ile mabede giren Fatih, mabedin görkemine hayran kalır. Burada "Servet ve esirler size yeter, şehrin binaları bana aittir." diyerek mabedin ve şehrin korunmasını emreder.

Fatih, müezzinlerden birine ezan okumasını emreder. Ezan okunduktan sonra kendisi ve maiyetiyle beraber Ayasofya'da ilk namazı kılarak camiye kendi hayratının ilk eseri olarak vakfeder. Fethin üçüncü gününde Ayasofya'ya gelerek askerleriyle beraber ilk cuma namazını kılar.

Cuma imametini üstlenen; İstanbul'un fethinin manevi mimarı olan Akşemsetdin tarafından hutbe okunur. Bazı rivayetlerde ise Fatih'in cuma gününden önce Ayasofya'da yapılan hazırlıkları yönettiği ve camiye mihrap ve minber yerleştirilmesi için çalışmaların gece gündüz devam ettiği aktarılır. Üç gün içinde bir tahtadan minare yapıldığı da belirtilir. Ancak bu minare günümüze ulaşmamıştır. Okunan hutbe, Osmanlılar arasında okunan hutbelerin en sevinçli, en büyük şan ve şerefe sahip olanıdır. Çünkü bu hutbe, sekiz buçuk asırdır bütün Müslümanların arzuladığı bir fethin Osmanlı padişahına ve tebaasına verildiğini dünyaya ilan etmektedir. Fethin komutanı ve gaziler, sahabe-i kiramın bile arzuladığı büyük bir saadete ve Hz. Peygamber'in (s.a.s.) övgüsüne mazhar olmuşlardır.

"Ne mutlu o komutana, ne mutlu o askerlere."

Tarihte bu ay neler oldu?

Fatih Sultan Mehmet vefat etti.
(3 Mayıs 1481)

Soma'da maden faciası meydana geldi.
(13 Mayıs 2014)

Mustafa Kemal Paşa Millî Mücadele'yi başlattı.
(19 Mayıs 1919)

Nene Hatun vefat etti.
(22 Mayıs 1955)

Selçuklu Devleti kuruldu.
(24 Mayıs 1040)

Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u fethetti.
(29 Mayıs 1453)

BULMACA

Hazırlayan: Ali OSMANOĞLU (Muhammed Kamil Yaykan)

29 Mayıs 1453	Mola	Masal dağı	Baskı adedi	Yayla atılır	Kolu gövdeye bağlar	Karar ve uygulama gücü	Kısa ve etkili söz, veciz
Göze veya gönle hitap etme, yaratıcılık	Eksik			Eksiksiz, mükemmel	Halk ozanı		
Yaya ve taşıtların ulaşım etkinlikleri							
			Deniz ışıltısı	Bir kar taşıtı	Bir sure adı		
Efendimiz'i (s.a.s.) konu eden şiirler	Basma organımız			Bende, esir		Bir nota	
Ağuş	Büyük, önemli			Bir sebze		Mısır'da bir dağ	
	Yaptırım, ukubet				İl, ilçe kasaba vb. idare birimi		
			Bina girişlerinde yer alan geniş alan				İktisat
İşıltı, parıltı			Tarla				
			Derinlikler				
Özbekistan plaka kodu	Eski dilde su			Bir sure adı			Dinin direği olan ibadet, salah
	İbadet						
					Yemek	İki basamaklı en küçük sayı	
Bedeni ve yapısını inceleyen bilim	Üye			Bir ilimiz			
	İrade zayıflığı			İplik			
Üzüntü			Şahıs			Kemik ucu	
Stadyum, oyun alanı						Lahza	
			Ofis, yazihane	Rusya'da bir sıradağ dizisi	Deligi veya yırtığı kapatma		
Bir şaşma ünlemi		Bir işaret zamiri / sıfatı		Yüz, sıfat			
İnce iplik				Efendimizin sadık dostu			
		Azotlu bir kimyevi madde					
Ülkemizin Asya'daki toprakları	Gelin refakatçisi	Şefkatli, anne gibi davranan	İlah, yaratıcı				
			Demekten emir				
Arapça'da "ben"			Söyleme, anlatma	Bir pamuklu kumaş türü			
Cezire							
		Düşünce					
		Tavır					
Muhteva							
Belirti, işaret							
	Avcı, tuzakçı						
Efsaneler bütünü, mitoloji							

İKİ NEHİR ÂRESİNDE

■ Süreyya MERİÇ

Çocuklar hayret makamındadır, derler. Bir de içindeki o safiyane bakışı kaybetmeyen sanatkârlar... Bir güzelliğin karşısında hayret etmek, onun temaşası tefekkürün kapısını aralar. İnsanoğlu bu çocukluk melekesini yitirmedeğinde, hayret edebilme kabiliyetini koruduğunda dünyaya bambaşka bir nazarla bakar. Görüp de geçemez, güzel olan her şey onu kendine çeker. Bir ağaç, bir nehir, tarihî bir köprü yahut bir şehir... Hayretini koruyan bir yetişkin dünyaya bakarken tarihi ve coğrafyayı birleştirir. Gördüğü her güzelliğin ayrıntılarına odaklanır, her incelikte ilahi olanı temaşa eder. İnsan yaşadığı coğrafyanın ve tarihin çocuğudur, tarih ve coğrafya onun “dünya bilgisi”nin zeminini oluşturur, “dünya duygusu” dediğimiz, dünyayı anlama ve anlamlı bir hayat sürme gayretine rehberlik eder. Dünya duygusu dünyayı sevmek değil, “varoluşumuzun maddi ve manevi kaynaklarına ilişkin biricik bir tutum”dur.

İbrahim Tökel, *İki Nehir Âresinde* kitabında dünya bilgisi ve dünya duygusunu merkeze alır. Görüp de geçemediği şehirlere hayret makamından nazar eder. Tarihi ve coğrafyayı aynı izlekte buluştururken okuru, bazen doğal bir güzelliğin bazen bir sanatkârın elinden çıkan bedii bir eserin inceliklerinde ilahi olanı tefekküre çağırır. Efsunlu bir kale Sarı Saltuk'ta taşlara sinen zikirlerin sesine kulak kabartır, Tuna kıyısında Yahya Kemal mısraları duyar. “İki Nehir Âresinde”

temaşa ettiği Özbekistan'da okuru masalsı bir âleme buyur eder. Rotasını kuzeye, karlı dağlara, buzullara çevirdiğinde “Uzaklardaki Karlar Ülkesi Finlandiya” ve “Kuzeydeki Güzel/Soğuk Ülke Letonya” çıkar karşısına. Coğrafya farklıdır, iklim farklıdır, nizam farklıdır. Yine de aynı olan bir şey vardır insanda. Bu yaratılışıma nakşedilen özdür. Bambaşka bir ülke, bambaşka bir toprak da insan için bir tefekkür vesilesidir. Dünyayı gezen, yolculuğa meftun olan ve en önemlisi o yolculuğun izlerini ruhunda taşıyan bir kalemin elinden dökülen satırlar bizi farklı mekânlara çağırır da aslında tek bir gerçekliğin kapısına getirmeyi şiar edinir, tefekkürün. Belçika'nın, Paris'in kapısını çalan yazar, bu vesilesiyle insanın kendine dışarıdan bakabilmesinin imkânını sorgular: “Kendini, ailesini, tarihini artık görmek, tanımak istemeyen, yolunu evini kaybetmiş Türk aydınının daha da çok kaybolduğu yer burası işte. Yahya Kemal de başlarda bu kaybolmuş gençlerdendi. O bizim kendi tarihimizin büyüsünü Fransa'da öğrendi. Fransızların tarihlerine, medeniyetlerine, dillerine düşkünlüğü açtı koca şairin gözünü. Kaçtığı Türklük onu Paris'te yakaladı.” Tokel, kendinden çıkan, kendine başkalaşan insanın kaybolacağını ancak kendine dışarıdan bakabilen bir insanın varlığını, tarihini, sahip olduğu kültür ve medeniyeti daha net görebileceğini bu örnekle ortaya koyar.

DIYANET TV

ailemizin hekimisi

Çarşamba

16.00

Uzm. Dr.
Semih Dinçer Yetiş'in
sunumuyla

FREKANSLAR

4A(HD)
FREKANS: 12.380 MHZ
POLARİZASYON: DİKEY (V)
SEMBOL ORANI: 27.500
FEC: 3/4

FREKANS: 12.422 MHZ
POLARİZASYON: YATAY (H)
SEMBOL ORANI: 30.000
FEC: 3/4

4A(SD)

Digiturk - 68. kanal

D-SMART - 104. kanal

Kablo - 555. kanal

TV+ - 133. kanal

tvdd - 49. kanal

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

ISSN: 2147-1452

9 772147 145203